Öveds Församling

2024-11-02 har ett antal mindre korrigeringar och uppdateringar lagts till.

Innehåll (Skartofta ingår inte)

1. Varifrån härstammar namnet Öved.
   Olika stavningar 1624-1915.
2. Hus och befolkning.
   Mellan 1700-1806.
3. Öveds by och Övedskloster.
   Kortfattad beskrivning från vissa årtal, 1165 till 1825.
4. Gamla kyrkan fram till midsommar 1761.
   Vad som går att hitta om denna.
5. Nya kyrkan invigd 1761-06-24 (midsommardagen).
   5.1 Lite om kyrkan fram till 1809.
   5.2 Utdrag dokumentationen, gemensam gudstjänst med Skartofta.
   5.3 Brandförsäkring 1847.
   5.4 Klockorna i Öveds kyrka.
   5.5 Ritning på nya kyrkan.
6. Utdrag från räkenskapsboken 1705-1806.
   Reparationer och inventarier.
7. Kartor, skisser från olika tidsperioder.
   Man och hustru aktuella kartår 1700-talet medtagna.
   7.1 Övedskloster 1726.
   7,2 Övedskloster 1855/1877 (Mandelgren).
   7.3 Öveds by 1756.
      7.3.1 Kartan 1756.
      7.3.2 Kartan 1756 inlagd på dagens karta.
      7.3.3 Kartan 18xx (laga skifte, ca 1865, finns inte).
      7.3.4 Kartan 1915. (Häradsekonomiska kartan).
      7.3.5 Kartan 1971 (Ekonomiska kartan, visas ej).
   7.4 Vressels by 1754.
      7.4.1 Kartan 1754.
      7.4.2 Kartan 18xx (laga skifte visas ej).
      7.4.3 Kartan 1915. (Häradsekonomiska katan).
      7.4.4 Kartan 1970 (Ekonomiska kartan, visas ej).
   7.5 Torps by 1754.
      7.5.1 Kartan 1754.
      7.5.2 Kartan 18xx (laga skifte visas ej).
      7.5.3 Kartan 1915. (Häradsekonomiska katan).
      7.5.4 Kartan 1970 (Ekonomiska kartan, visas ej).
   7.6 Svansjö 1753 (Smittenborg, Askared, Kohlahuset, Fiskarehuset, m.fl.).
   7.7 Övedskloster, brandförsäkringkartan från 1880 vid Västra möllan.
   7.8 Doktorshuset med planritning Övedskloster 1680.
   7.9 Mandelgrens ritningar (skisser) av Övedsklosters ”uthus”.

   Det finns dessutom kartavsnitt för andra år där så behövs.
8. Öveds kvarnar 1719-1930.
   8.1 Beskrivning av möllorna, var låg dessa, kartor mm.
   8.2 Möllarna.
   8.3 Vad finns kvar idag 2016 av möllorna.
   8.4 Utdrag ur olika kvarnprotokoll.
9. Tegelbruket 1776-1791.
   9.1 Var låg Tegelbrukshuset? Bostad till ca 1932.
10. Kalkbruket.
    Endast kalkugnen hittad.
11. Övedsklosters Värdshus 1819-1880.
12. Leif Nyströms släkt i Öveds församling.
    F.n. 628 st från 1650 och framåt.
13. Några foton, bilder mm.

Öveds Församling

2024-11-02 har ett antal mindre korrigeringar och uppdateringar lagts till.

1. Varifrån härstammar namnet Öved.

Det finns olika tolkningar, denna är ifrån ”Svenskt ortnamnslexikon” från SOFI, Språk och Folkminnesinstitutet. (ISBN 91-7229-020-X).

Socknen har sitt namn efter kyrkbyn. Det innehåller i förleden troligen ´Ö`, ”land vid vatten”. Efterleden är forndanska ´with`= ved, skog.

En annan tolkning, som finns i ett flertal dokument men källan inte hittad, ”Övedskloster tros ha fått sitt namn af den magra sand- eller örjord, som upptager stränderna af Våmbsjön, och platsen har i gamla dagar hetat Ör.”

Exempel på några olika stavningar:

Danska tiden:	1200 Øwit	Latin
	1624 Aavedz	Prästrelationerna, 1622-08-11 utsände Kristian IV till biskoparna i Danmark och Norge med befallning att låta prästerna i de olika stiften avfatta antikvarisk-topografiska sockenbeskrivningar. Se bilaga nedan.
	1651 Effuetz	Decimanthandboken, förteckning över byar och gårdar som betalade ”tionde”, skatt till adelsgården eller staten.
I kyrkböckerna:	1683 Öfwitz	Präst var Mats Jönsson, utnämnd 1683-07-10
	1700 Öfwid	Mats Jönsson
	1800 Öfved	Lars Molin
	1866 Öwed	
	1896 Öved	
På Skånekartor:	1684 Öfvits	Det här är den första korrekta och riktigt detaljerade kartan över hela Skåne av Gerhard von Buhrman. (Från Krigsarkivet).
	1752 Öfwed	Skånekartan utgiven av Kungliga Lantmäteriet
	1812 Öfved	Kartografen C.P. Hällströms karta (Från Krigsarkivet).
	1865 Öfved	Generalstabskartan
	1915 Öved	Häradsekonomiskan kartan
I Mantalslängder:	1658 Eöffwed	
	1691 Öffwitt	
	1700 Öfwit	
	1726 Öfwed	
	1767 Öfved	
Andra dokument	1680 Öfskloster I Gerhard von Buhrmanns teckning av klostret	

Bilaga Prästrelationerna 1622 (För Öved finns ingen beskrivning av socknen)

I Aaevedz Sogn

Øffueds Closter, Et fornemligt Herre – sæde	*(Övedsklosters Säteri)*
Aaevedz Bÿ	*(Öveds By)*
Torpebÿ	*(Torps By)*
Vresenbÿ	*(Vressels By)*
Suanszhoÿ et torp	*(Svansjö)*
Østre Mølle ossuen Aaeveds Bÿ	*(Östra Möllan öster om Öveds by)*
Vestre Mølle ved Closteret	*(Västra Möllan vid Klostret)*
Kølle Mølle i Een Aaeved	*(Vindmölla? på en kulle i ån, se karta 1726)*

Mer står det inte om Öved i Prästrelationerna.

Öveds Församling

2024-11-02 har ett antal mindre korrigeringar och uppdateringar lagts till.

Utdrag av Karl Sidenbladhs ”Sveriges härads och sockennamn” utgiven 1873.

Öved **(med *Skartofta*. Malm. l.).**

Vanliga formen af detta sockennamn är nu för tiden Öfved, men en sådan stafning med fv är alldeles stridande mot hvad språket kräfver, då ordet är sammansatt af ö och ved, eller, om man tager medeltids-formen Övith, af ö och vith. Såväl socknen som klostret skrefvos Övith, och att ordet ö ingår i namnets sammansättning, synes äfven framgå af klostrets latinska namn: Insula S. Trinitatis.

Kopia från boken.

Annat gjort utdrag från samma bok.

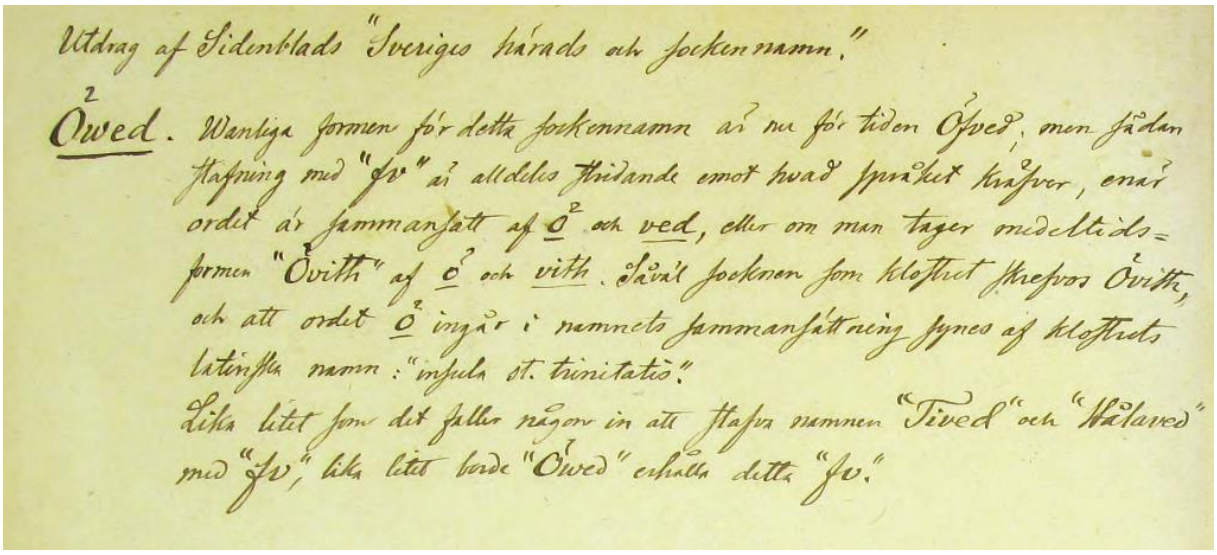

Utdrag af Sidenblads "Sveriges härads och sockennamn."

Öwed. Wanliga formen för detta sockennamn är nu för tiden Öfved; men sådan stafning med "fv" är alldeles stridande emot hvad språket kräfver, enär ordet är sammansatt af Ö och ved, eller om man tager medeltids-formen "Övith" af ö och vith. Såväl socknen som klostret skrefvos Övith, och att ordet ö ingår i namnets sammansättning synes af klostrets latinska namn: "insula st. trinitatis."
Lika litet som det faller någon in att stafva namnen "Tived" och "Hålaved" med "fv", lika litet borde "Öwed" erhålla detta "fv."

Öwed. *Wanliga formen för detta sockennamn är nu för tiden Öfved; men sådan stafning med ”fv” är alldeles stridande emot hvad språket kräfver, enär ordet är sammansatt af Ö och ved, eller om man tager medeltids-formen ”Övith” af ö och vith. Såväl socknen som klostret skrefvos Övith, och att ordet ö ingår i namnets sammansättning synes af klostrets latinska namn; ”insula st. trinitatio.”*
Lika litet som det faller någon in att stafva namnen ”Tived” och ”Hålaved” Med ”fv”, lika litet borde ”Öwed” erhålla detta ”fv.”

2024-11-02 har ett antal mindre korrigeringar och uppdateringar lagts till.

2. Hus och befolkning

Hus i Öveds socken från skifteskartorna samt 1781, 1806 från jordböcker .

Öveds by 1756	1781	1806
- Hemman Nr 1 tom Nr 17	26 hus	26 hus
- Gatuhus Nr 18-21	Nr 22, 23 kvarnar	Nr 22, 23 kvarnar
- Östra möllan Nr 22	Onum. hus ??	Onum. hus ??
- Västra möllan Nr 23		
- Sågmöllan onumrerad		
- Onum. hus 2 st.		
Hus 20 och 23 syns ej på kartan ligger på Övedsklosters mark.		
Torps by 1754		
- Hemman Nr 1 tom Nr 8	10 hus	10 hus
- hemman Nr 1 och Nr 2 delade i a och b	Onum. hus ??	Onum. hus ??
- Gatuhus nr 9-10		
- Onum. hus 2 st.		
Vressels by 1754		
- Hemman Nr 1 tom Nr 11	13 hus	13 hus
- Gatuhus Nr 12	Onum. hus ??	Onum. hus ??

Hus utanför byarna mellan Täpperöd och Övedskloster, kollat tom 1806
Alla dessa finns inte med på kartan utan har då hämtats från Jordböckerna, Mantalslängderna eller kyrkböckerna. Notera att det inte alltid är samstämmighet mellan dessa. De som finns i jordböckerna kan ha annat namn i kyrkböckerna trots att samma personer bor där. (Tex. Askered, Täpperöd, Håravedshuset). X = huset finns

Ej kollat före 1699	1699	1711	1721	1728	1741	1781	1806	.
Alehuset fr. 1740[1]	-	-	-	-	x	x	x	tom 1838
Askared	x	x	x	x	x	x	x	
Askaredshus	x	x	x	x	x	x	x	
Smittenborg = Täpperöd	x	x	x	x	x	x	x	
Håravedshus fr. 1701	-	x	x	x	x	x	tom 1787	
Svansjö hus	x	x	x	x	x	x	tom 1784	
Kolahus /Kullahus fr. 1735	-	-	-	-	x	x	x	
Lilla Askared, öde 1776	x	x	x	x	x	x	tom 1784	
Blommeröds hus fr. 1701	-	x	x	x	x	x	x	
Fiskarehuset fr. 1709?	x	x	x	x	x	x	x	
Svansjö gård[2]	-	-	x	x	x	x	x	
Övedsklosters gård fr. 1165	x	x	x	x	x	x	x	
Nya hus efter 1738								
Fr.o.m 1738 Norjehus					x	x	x	
Fr.o.m 1776 Tegelbruket[3]						x	tom 1791	
Fr.o.m 1792 Tegelbruket som bostadshus							tom 1931	
Fr.o.m 1772 Blåstenshus[4]						x	tom 1785	

1) Kartan 1753 Svansjö Sätergård, Ahlehuset finns bara på denna karta.
2) 1712 -1720 finns inga mantalsböcker (ML), det går inte att kolla när Svansjö gård byggdes.
3) Tegelbruket låg i ML mellan Svansjö gård och Övedskloster. Osäkert, finns inte på någon karta.
4) Detta Blåstenshus låg mellan Svansjö gård och Fiskarehuset. Osäkert, finns inte på någon karta.

Efter 1806 har det tillkommit nya hus medan andra inte finns längre.

2024-11-02 har ett antal mindre korrigeringar och uppdateringar lagts till.

Befolkningen i bebyggelsen ovan fram till 1806, dvs 50 år framåt i tiden. Bebyggelsen förändras naturligtvis under denna tid. Där förändringar upptäckts tas dessa med.

Årtal	Män	Kvinnor	Totalt	Ökning	
1810	486	505	991	388	Öved och Skartofta ihoslagna 1806
1805	298	305	603	-46	Varför denna minskning?
1800	325	324	649	27	
1795	304	318	622	-12	
1790	312	322	634	75	Varför denna ökning?
1785	272	287	559	-6	
1780	264	301	565	-19	
1775	278	306	584	57	Slottet byggs 1763-1776
1772	247	280	527	21	Slottet byggs 1763-1776
1765	252	254	506	19	Slottet byggs 1763-1776
1760	243	244	487	26	Kyrkan byggs 1759-1761
1755	223	238	461	5	
1749	223	233	456		Första året med statistik

När slottet och kyrkan byggdes borde antalet personer vara många fler, men det var väl så att dessa var skrivna på sina hemförsamlingar eller kom från utlandet.

När Carl Bonde besöker platsen 1763 skriver han i sin journal *" hantverkare och arbetare vimlade som i en myrstack. Materialer lågo överallt och det hela liknade en myrstack."*

2024-11-02 har ett antal mindre korrigeringar och uppdateringar lagts till.

3. Öveds by och Övedskloster

(För att få veta mer om Övedskloster läs Elsbet Funcks ”Gestalter och Öden” från 1953).
(och/eller Skånska Herregårdar av Gustaf Ljunggren från 1852-1863)
(Gottfrid Björkelunds ”Färs Härads Historia” sid 88 herresätet Övedskloster)

Skartofta var huvudförsamling och Öved annexförsamling fram till 1806-08-16 då Skartofta kyrka upphörde och Öved blev huvudförsamling med Skartofta som annexförsamling.

1100. Under Ärkebiskop Eskil, 1137–1177 i Lund, som var ägare till den mark, där munkar från moderklostret i Prémontré i Frankrike ca 1165 byggde ett premonstratenserkloster. Klostret vid Vombsjön, "Insula sanctae Trinitatis" (den Heliga Trefaldighets ön), kan tyda på att klostret var omflutet av vatten dvs Vombsjön var betydligt större då än nu. Inte troligt se SGU-bilaga, sist under detta avsnitt.
Insula kan också betyda en avgränsad bebyggelse mm.
Enligt C. G. Brunius ”Skånes konsthistoria för medeltiden” finns det tre olika år när klostret byggdes nämligen redan nämnda 1165 samt även 1197 och 1201.
Det står inget nämnt om varför 3 olika år är utsatta.
Ärkebiskop tom 1201-03-21 var Absalon Hvide, 1201-1222 var det Anders Sunesen

SGU-bilagor

Vombsjöns strandlinje vid övedskloster för 1000 år sedan som då låg 0 m över dagens nivå.

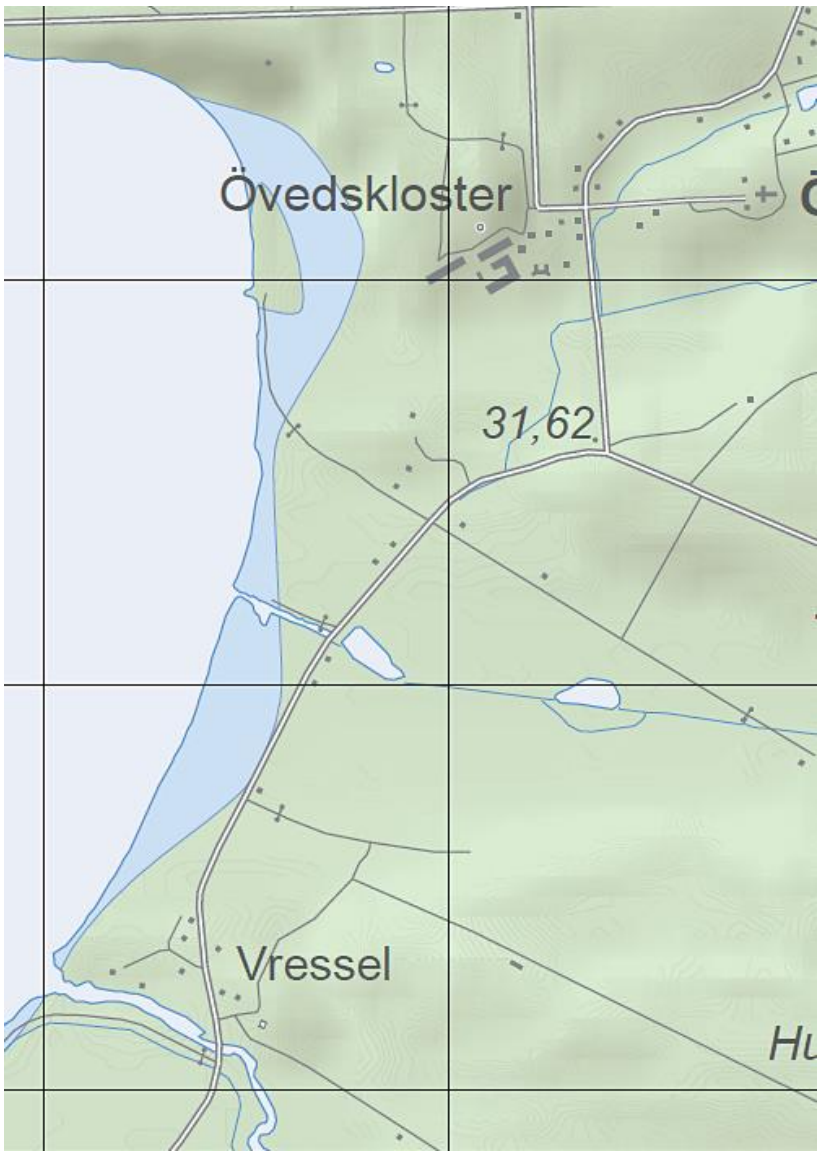

Mörkare blått är Strandlinjen år 1000.

2024-11-02 har ett antal mindre korrigeringar och uppdateringar lagts till.

1XXX När byggdes den gamla kyrkan som revs när Hans Ramel byggde Öveds nuvarande kyrka? Uppgift saknas.

1500. Häromkring upphörde klostret.

1557. Indrogs Trefaldighetsklostret och dess 113 större och mindre gårdar till danska kronan. Klostret, Gården, gavs därefter som förläning eller pantades till olika danska adelsmän (Länsinnehavare eller Pantinnehavare).
Samma år genom pantsättning till Jep Tordsen Sparre.
1563 dito till Ingbord Bille.
1565 dito till Else Ulfstrand och Tage Thotts änka.
1569 dito till Laurids Skram
1576 dito till Christoffer vin Dohna.
1584 dito till Jörgen Urne.

1594. Blev Tyge Krabbe länsman på Öved. Under hans tid eldhärjades gården. Krabbe återuppföra gården 1606 och hämtade taksten från S:t Peders kloster i Lund.
Han och hustrun Soffie Friis skänkte 1603 en ny altartavla och predikstol till kyrkan.

1612 Länsinnehavare Sten Laxman Matsson

1614 Kom Övedskloster i privat ägo, då Otte Lindenov och hans hustru Anne Brahe bytte till sig detta mot gården Hammar, som Christian IV behövde för sin nya stad och fästning Christianstad. Det finns ett dokument som i detalj beskriver bytet. Otte Lindenov dog 1618 och efterträddes av sonen Henrik. Vid den här tiden bestod godset av förutom herrgården med en raserad klosterkyrka av: (105 gårdar, 13 gatuhus, 2 möllor)

Öveds by:	17 gårdar, 4 gatuhus, 2 möllor.	Svansjö:	4 gårdar.
Askeröd?:	1 gård (gården Askeröd).	Vressel:	11 gårdar, 5 gatuhus.
Öveds Torp:	11 gårdar, 1 fäste, 1 gatuhus.	Skartofta:	2 gatuhus.
Vomb:	5 gårdar.	Ilstorp:	2 gårdar.
Kärrby:	2 gårdar.	Rönås:	1 gård.
Alestad:	9 gårdar.	Bonetofta:	1 gård, 1 skog
Frenninge:	13 gårdar.	Munnskauf:	1 gård
Brandstad:	8 gårdar.	Elestorp:	2 gårdar
Omma:	1 gård.	Magnaröd:	1 gård.
Brunnslöv:	9 gårdar, 1 fäste.	Taagerup:	9 gårdar
Säljaröd:	2 gårdar.		1 gatuhus
Hultseröd:	4 gårdar, 1 gatuhus.	Hultarp:	1 gård

1622 Prästrelationerna, den 11 augusti befallde Christian IV biskoparna i Sverige och Norge att låta prästerna i stiften att avfatta sockenbeskrivningar.
Öveds socken: Övedskloster ett förnämligt herresäte
Öveds by, Torps by, Vressels by, Svansjö ett torp.
Östra möllan ovanför Öveds by.
Västra möllan vid klostret.
Kølle möllan åen i Öved.

Kølle är danska, men betydelsen i samband med mölla finns inte angivet i danska lexikon. Enligt gammalt svensk dialektlexikon, kulle.

1658 Freden i Roskilde, Skåne och därmed Öved, Övedskloster blev svenskt.

1666 Sålde Henrik Lindenov egendomen till fältmarskalken greve Carl Mauritz Lewenhaupt som släkten hade kvar till 1753. Hans son Carl Gustaf gift 1689-02-05 med Amalia (Emilie) Wilhelmina von Königsmark, som är född 1663-08-20 i Stade. Carl Gustaf dog 1703 varefter Amalia ägde Övedskloster fram till sin död 1740.
Amalia är enligt mantalsboken brukare av egendomen fr.o.m. 1710. Från 1720, enligt kyrkboken, boende på egendomen.
Gesche Biderman född i Tyskland var jungfru eller liknande till Amalia Wilhelmina von Königsmarck men finns inte noterad i kyrkböckerna, se vidare under 1720.
Gesche är Leif Nyströms morfars farfars farmors mor.

1680. Från Buhrman-Fischers prospektverk
Övedskloster nertecknat på 1680-talet (1681-1684) av Gerhard von Buhrmann. Fischer hittade denna teckning omkring 1754 och 49 andra teckningar av skånska slott och publicerade de återgivna kopparsticken 1756 under titeln »Prospecter af åtskillige märkvärdige byggnader, säterier och herregårdar uti Skåne». Kopparsticken bekostades av olika privata personer, för Övedskloster Hans Ramel.

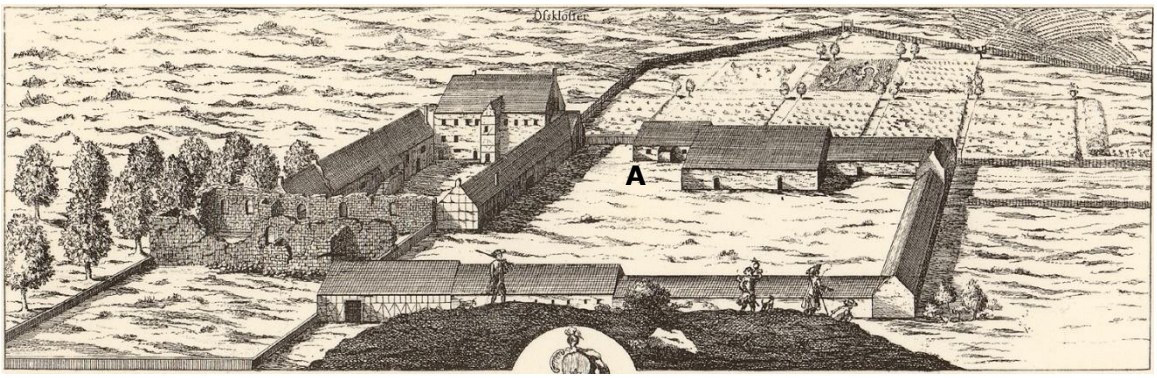

Klosterkyrkan är redan nu raserad, endast murarna återstår. Klosterkyrkan upphörde kring 1500. Kullen som syns i framkanten på bilden finns även idag men är nu trädbevuxen. Huset vid ”A” Doktorshuset finns även det idag. En brandförsäkring från 1880 ger följande information: *”54 fot långt 19 ½ fot bredt och 12 fot högt. Täckt med tegeltak, som har en vindskappa försedd med fönster och klädd med jernplåt. Bygnaden hvars yttermurar är 2 fot 2 tum tjocka och skiljeväggar 12 tum tjocka af tegelmur är inredt till förstuga och 3 boningsrum.”*

1726 på Anton Cöpingers karta står:
”Borggården med 3ne grundmurade flyglar. En gammal Munkekyrka allenast stående 2ne grundmurar. Ladugården med trenne grundmurade hus längor. Trädgården med dess kvarter.” Notera att det står tre soldater på kullen.

1765 skrev Lorens Gillberg bl.a.:
”Borggården består av ett stort stenhus, 3ne våningar högt, 2ne flyglar, 2 våningar höga, som inom kort kommer att rivas och ombyggas enligt ritning av baron Hårleman och skall bestå av Corps de Logie med 4 st paviljonger varav 2 redan är klara.”

1966 skrev Sven T. Kjellberg bl.a. i Skåne 2, Slott och herresäten i Sverige:
1594 blev Tyko Brahe länsman på Öved. Under hans tid eldhärjades gården. Hur mycket som skadades vet man inte. Möjligen var det då som kyrkan ödelades.
1606 fick Krabbe emellertid tillstånd att sätta gården i stånd och beviljades för detta att taga taksten från S:t Peders kloster i Lund. Det förefaller att det bara var en reparation av taken på klostrets övriga byggnader. Endast den västra av korsvirke uppförda längan torde vara yngre än medeltiden.

1622 Den stora stallbyggnaden i väster har varit föremål för utbyggnad. En logbyggnad av sten uppfördes vilken ännu (1966) är bevarad.

1763 Besökte Carl Bonde platsen och skriver i sin journal ” hantverkare och arbetare vimlade som i en myrstack. Materialer lågo överallt och det hela liknade en myrstack.”

1767 Hålls en auktion i anledning av att ” det gl. härvarande stenhus kommer att nerrivas.”

1710 Den senaste stora pestepidemin hemsökte Sverige 1710 till 1713. Den kom på våren med en skuta från den estniska staden Pärnu till Stockholm.
Våren 1711 kom den till Kullen i Skånes. I juni 1712 nådde farsoten Malmö men då sannolikt via Köpenhamn, där farsoten redan krävt omkring 20 000 dödsoffer.
Från Malmö spreds den vidare över Skåne.
Redan i oktober 1710 utfärdade landskapets generalguvernör, fältmarskalk Magnus Stenbock, detaljerade föreskrifter om hur pesten skulle motas: vakthållning kring smittade hus och byar, sträng behandling av vanliga smittspridare som tiggare och lösdrivare, för militärens del ständigt byte av kvarter. Skåne blev trots alla mått och steg den, jämte Stockholm, värst drabbade provinsen i hela landet, till stor del beroende på mobiliseringen under det stora nordiska kriget.

1712. Pesten i Öved
Under detta år under augusti tom december drabbades Öveds socken av pesten, totalt dog 32 st. Året efter, 1713, under samma tid dog 6 personer. Året före, 1711, under samma tid dog 8 personer.

Följande gårdar blev drabbade:

Blommerehus (3 st),	Mårten Persson 4 år, hustrun Mätta Olufsdotter, Cecilia Persdotter 1 år.
Öved Nr 10 (5 st),	Hanna Christensdotter, gårdkvinnan Hedda Svensdotter, hustrun Bolla Andersdotter, pigan Nilla Jönsdotter, pojken Jöran Christensson.
- Nr 12 (1 st),	Flickan Gertrud Häkansdotter 9 år.
- Nr 13 (5 st),	Bonden Anders Rasmusson 25 år, Kerstin Andersdotter 7 år, Boel Andersdotter, Rasmus Andersson 1 år (3 syskon), Hustrun Karin Andersdotter.
- Nr 16 (5 st),	Gårdskvinnan Barbara Jönsdotter, Thomas Jöransson 3 år, äldre brodern Göran, Cecilia Jöransdotter <1 år, Anna Jöransdotter 13 år.
- Nr 20 (6 st),	Conrad Michaelsson 13 år, äldre brodern Göran, Brita Margareta Michaelsdotter 3 år och brodern Arnoldus, svärsonen Michael Conradsson 70 år, Ingar Michelsdotter 1 år.
- Nr 21 (3 st),	Pigan Gertrud Andersdotter, husmannen Anders Jönsson 49 år, pigan Metta Andersdotter.
- Nr 26 (4 st)	Anna Maria Jöransdotter och bröderna Hans och Severin, Martina Jöransdotter.

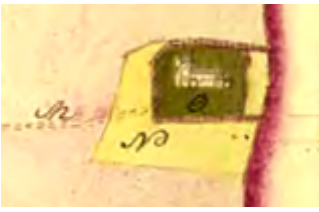

Anton Cöpingers karta från 1726 visar var pestkyrkogården låg.

Det är den gamla kyrkan som är inritad.
N = pestkyrkogården, som idag blir söder om muren.

1720. Leif Nyströms släkt på Övedskloster
Min mf ff fm son Håkan Nilsson, född 1693, finns noterad som dräng 1720 på Övedskloster med namnet Håkan Bielke. Troligen fick han namnet Bielke som soldat. Har ej hittat vilket regemente han kan ha tillhört.
Skogvaktaren Håkan Nilsson på Övedskloster gifte sig med Gesche Biderman 1722-06-24, som var jungfru hos Amalia Wilhelmina Königsberg.
Se vidare under avsnitt 12 ’Leif Nyströms släkt i Öveds församling’

1726 Anton Cöpingers handritade karta över Övedskloster (se under kartor).

1731 Amalia Wilhelmina Königsberg lät bygga ett gravkapell vid kyrkan. Man hittade då kistor av Sandsten. Inga fler uppgifter finns f.n.

1740 Den 9 juli fick ägarna till Övedskloster patronatsrätt (latin: *jus patronatus*) vilket innebär en rätt för privatperson (*patronus*) att tillsätta präster och ibland andra församlingstjänster. Patronus var vanligen en adlig ägare till en sätesgård inom församlingen. I gengäld hade denne åtagit sig ekonomiska förpliktelser för kyrkobyggnaden, prästgården eller annan kyrklig egendom.
Ägare av Övedskloster var Charles Emil Lewenhaupt f. 1691, d. 1743, äldste sonen till Carl Lewenhaupt och Amalia Wilhelmina Königsberg.
Patronatsrätten upphörde fr.o.m. 1922.

1753 Köpte Hans Ramel, gift med Amalia Beata Lewenhaupt (f 1746, d 1810), av sin svåger Adam Lewenhaupt.
Amalia Beata var dotter till Charles Emil Lewenhaupt d.ä. och Beata Cronhielm.
Charles Emil d.y. var son till Charles Emil Lewenhaupt och Amalia Wilhelmina Königsberg. (far och son hade samma namn)

1754 Kom första kartan över både Vressels och Torps byar (se under kartor).

1756 Kom första kartan över Öveds kyrkoby, här ingår inte Övedskloster med sina byggnader. (se under kartor).

1759 Startade byggnationen av den nya kyrkan på samma plats som där den gamla kyrkan låg och som invigdes midsommarhelgen 1761. Den gamla kyrkans Altartavla och predikstol såldes till Blentarps församling.

På Övedskloster finns följande personer noterade:

1758	1764
Inspektoren Bergström	Inspektoren Witt, gårdskrivaren Witt
Ladufogden Holmberg	Ladufogden Erig
Trädgårdsmästaren Hörtendalt	Trädgårdsmästaren Sundstedt
Kusken Bröms	Kusken Koffou
Kusken Anders Leisner	Kusken Leisner
Anders Liljendahl	Skräddaren Liljendahl
Vävaren Molin	Skräddaren Bagge
Skogvaktaren Beckström	Skogvaktaren Per
Skogvaktaren Sven Berg	Skogvaktaren Sven
Skogvaktaren Sjöström	Jägaren Högstedt
Muraren Olaus	Lakejerna Johan och Adam
Drängarna Ola Måns, Ola och Sven	Drängarna Per, Sven och Ola
Vedhuggaren Lars	Husjungfrun Holmstedt
Snickaren Ola	Kammarjungfrun Beckman
Barnjungfrun Jinerus	
Pigorna Maua, Elsa och Anna	Pigorna Hanna, Anna och Karna
Sågskärare Ola och Möllerström	Sågskärare Klintsman och Möllerström
Läkare Fredrik	Läkare Friedrik

Var fanns alla hantverkarna och arbetarna som byggde kyrkan?

1763 Startade bygget av det nya slottet som 1776 efter 13 år stod klart. Enligt Gillberg 1765 var redan 2 av 4 st paviljonger är klara.

1764 Samme Gilberg anger att vägen till kyrkan är färdig. Under 1764 erhöll Hans Ramel 150 oxelträd som troligen planterades på kyrkvägen. Omkring 1940-1950 byttes dessa ut mot lindar.

1765 Gillbergs beskrivning.
”Malmö Hus Lähn uti Hertigdömmet Skåne”
Borggården befinnes bestå av ett stort stenhus 3:ne våningar högt, och 2:ne flyglar 2:ne våningar höga, vilket alltnu snart kommer att nederrivas och ombyggas efter en därtill av framledne Herr Baron Hårleman författad ritning, och skall bestå uti en Corps de Logie med 4 st Pavilloner, varav 2ne redaan är färdiga. Väster om borg-

gården är en liten mellan gård, varå några våningsrum, jämte stall, förefinnes grundmurat utav en vånings höjd. Bättre i väster ligger Ladugården, som består av 4 st grundmurade tillräckliga Byggnader. Trädgården ligger söder och öster om Borggården, är ganska väl och sirligt anlagd samt försedd med åtskilliga rara och utländska fruktträd, så och med en Kanal omgiven. Gården äger mycke utsädesjord, i 6 st vångar indelad. Ansenlig höbärgning, 14 och ett fjärdedels insockne frälse hemman. 17 st torp, 2:ne överfallsmalkvarnar[1], en sågkvarn, fiske i vombsjön, hög fureskog till nödtorft, och jus Patronatus till Öveds Pastorat, förvärvad 1761, då Herr Översten ganska väl och sirligt låtit ombygga Kyrkan. Vägarna till Gården är med mycken kostnad anlagda, varav den ene, som går till kyrkan, är murad av grånsten på pålar och ”rostwärk”[2] över kärr och moras. Gården är 1201 grundad och inrättad till ett Closter för Preamonstrant-munkar, varifrån den 1532 blev Crono, men1618 utbytt av Konung Christian den 4:de i Danmark till en Adelsman, benämnd Otto Lindenov, mot den plats varpå Christianstads Stad nu finns byggd.
1). Vilken typ av kvarn var det? Överfallskvarnar hade vertikalt skovelhjul som fordrade hög fallhöjd av vattnet ofta med en träkanal så att vattnet föll ned på skovelhjulet. Dessa kvarnar behövde nog en fallhöjd på 2 meter. Skvaltkvarnar hade ett horisontellt skovelhjul och kunde användas i åar med låg fallhöjd och med en liten damm före.
2) Rostwärk = lägga en bädd av slanor, ris o.d. i botten på en vägbank.

1799 Dog Hans Ramel på Viderup, *citat* ” Högvälborne Friherren, Öfversten, Kommendeuren av stora korset af Kongel. Vasa-Orden och Riddaren af Kongel. Svärds Orden Herr Hans Malthes son Ramel, i lifstiden ägare af Säterierna och Godsen: Malthesholm, Wästerstad, Åsum, Thulesbo, ÖvidsCloster, Svansiö, Löparöd, Lönshult, Sölfåkra, Hvidarp och Zireköpinge. Salig Herren var f: 2 Julü 1724 på Malthesholm och blef död på Hvidarp d: 3 April 1799 af ålderdom och slutelig 9 dagars sängliggande af feber. Hans kropp blef värdigt begrafen i Gårdstånga Kyrka d: 30 i samma månad och sedan nersatt i därvarande Famille Grafven. Var vigd d: 12 Aug: 1746.” *slut på citat.* Famille graven är gravkoret på Kyrkans norra sida. Se 1810.

1806 Ansökte Änkegrevinnan Amalia Lewenhaupt, Hans Ramels (Bygg Hans) hustru i Övedskloster, hos kungen Gustav IV Adolf att få ha gemensam gudstjänst med Skartofta vilket beviljades. Därmed blev Öved huvudförsamling med Skartofta som annexförsamling samt att kyrkan i Skartofta lades ner dock fick de behålla kyrkogården för begravningar samt klockstapeln med klockan för ringning.

1810 Den 30 november dog änkegrevinnan Amalia Lewenhaupt, Hans Ramels (Bygg Hans) hustru som begravdes den 9 januari 1811.
Är det så att Hans Ramels sarkofag samtidigt flyttades från gravkoret i Gårdstånga till gravkoret i Öveds kyrka. Ingen notering finns varken i Öveds eller Gårdstångas kyrkoböcker.

1824 När Baron Charles Emil Ramel förvaltade Övedskloster efter sin bror Maltes död, samma år, ansökte han hos kungen om att få flytta Skartoftas ringklocka och att ha en gemensam kyrkogård i Öved vilket beviljades. I kungens svar noteras även att sökanden invigt en i Öved ny begravningsplats, som har ett högt och torrt läge samt att sökanden är ägare till all jord med undantag för prästgårdens 5/8 dels mantal. Ingen har längre väg till begravningsplatsen än en ¼ dels mil utom ett hemman som har en ½ mils väg. Charles Emil Ramel dog 1826.
Gravplatsen i Skartofta utplånades, året inte känt men kyrkan revs 1839.

Reservsida för fler årsangivelser.

4. Gamla kyrkan fram till midsommar 1761

Som redan nämnts var Skartofta huvudförsamling och Öved annexförsamling fram till 1806-08-16 då Skartofta kyrka upphörde och Öved blev huvudförsamling med Skartofta som annexförsamling.

1759 revs den gamla kyrkan och ersattes men en ny kyrka.
Det finns inte så många uppgifter om den gamla kyrkan.
När byggdes denna kyrka, uppgift saknas.

Hur såg den ut?
I räkenskapsboken 1705-1806 beskrivs bl.a. kyrkans inventarier och reparationer. Genom dessa går det att få reda på lite om kyrkans utseende.

Kyrkan hade torn med tinnar, vapenhus, långhus, valv och kor samt pelare på både södra och norra sidan. Dessa pelare var 7.1 m långa (i förrådet), 23 cm i fyrkant, blev rappare och kalkade. Från reparationen antas dessa stå utomhus.

Tornet hade taktegel medan norra sidan av långhuset bara hade takspån. Kortaket var täckt med bly liksom södra taksidan av långhuset. Omkring 1730 var det stora inköp av taksten så förmodligen blev södra taksidan på långhuset teglad. Delar av norra taket och koret blev senare också teglat.

Vapenhuset bestod av 6 binningar *(delen mellan de lodräta stolparna på korsvirkeshus).*

Det fanns en klockstapel fram till 1711 då klockan flyttades till kyrktornet.

Inuti kyrkan fanns det trägolv i koret. Byte av fönsterrutor nämns i övrigt inget annat om kyrkans utseende varken utvändigt eller invändigt.

1708 brev till biskopen i Lund från Svenonis Litholander *(Dåvarande prästen)*

Referens: Arkivcentrum Syd, Porfyrvägen 20, 22002 LUND. **13342** Skartofta kyrkoarkiv 1707-1810
O I a Handlingar angående kyrka **[H0001]** 1708 Ingår i D1:1

1708-05-19 Brev skrivet till Biskopen i Lund Matthias Steuchius mellan 1694-1714.
General och Guverneur (Generalguvernör Skåne) var Magnus Stenbock.
Brevet omfattar både Skartofta och Öveds kyrka. Här finns endast Övedsdelen med.
Brevet är en kopia, avskrift av det brev som skickades. Denna kopia är avskrivit av Leif Nyström, Latin och äldre uttryck ej förklarade.

Avskrift av brevets början
Efter Hans HögGrefvlige Excellens Herr Generalens och Guverneurens, så och Hans Faderliga Högvördighets Herr Biskoppens befallning inkommer jag undertecknad med följande berättelse om mina i nåder anförtrodde kyrkor nemlig:
Avskrift Övedsdelen.
Kyrkan Öfved
Är tämmelig bristfällig och behöfver bland annat att taket öfver Altaret och Sång Choren som är af bly på södra sidan blifver omstöpt hvartill fordras ett färdeles Kvantum nytt bly, som i år bör uppläggas, så framt hvalf och sparrar icke förderfvas om medel kunde på något sätt bekommas, och i anseende till detta, inför Hans Höggrefveliga Excellens Herr Generalens och Guverneuren, inlade jag en enfalldig Böneskrift vid utskifningen i Gårstånga den 7 October förlidet år med begäran, att Kyrkan så i Öfved som Skartofta måtte få behålla sin Tionde, och intet blifva till Magazinerna eller annorstädes Affignerat utan allenast till en köpman eller någon annan som kan i mellertid Kyrkorne Materialer och Penningar försträcka och den på Resolverade Hans Höggrefveliga Excellens Herr Generalens och Guverneuren samma år den 8 Octobris att Kyrko-Inspektoren skulle inkomma med sitt betänkande här öfver så skulle falla vidare Resolution om Kyrko-tiondens Disponerande, hvilket Kyrko Inspektoren efter sin fullmakt och Instruction säger sig kunnagöras men att Hans Höggrefveliga Excellens Herr Generalens och Guverneuren och tillika med Pl: Ven: Consistoria måtte den samma Suppligen bekräffta när han af Kyrko Inspektoren eller någon annan framvisas , Beder jag ännu mer än ödmjukeligen, och behöfves detta så mycket mera nu vid görligaste tillfället att werkställas, som i ofvan bemälte Öfveds Kyrka är den i hol i stort rägnwäder som ingen kan betjena sig af.

2024-11-02 har ett antal mindre korrigeringar och uppdateringar lagts till.

Wapenhuset är öfverlagt med tegel men ännu intet med någon kalk bestruket.
Klocke Tornet är nu så odugeligt, att klockan sväfvar dageligen i fara och hvar reso att ringes ruckar Tornet, som jag med vittne kan betyga när så erfordras. Och vid nästkommande Kyrkoräkning skall jag påminna Kyrko Inspektoren derom, samt låta tillse om icke Klockan i samma brisfälliga Torn, genom gode Mur och Byggmästarn förflyttas, kan i det murade tornet, som vid Kyrkan och wästre ändan eller gaflen beläget är, på hvilket Torn för några år sedan 300de D^{r}, S.mt arbetolön till Murmästaren, förutom andre handtwerkares aflönande och Materialiers inköpande erlagde äro.

Öfveds Cassa medel nu för tiden 6½ öre S.mt. men hur mycket som hos Kyrkowärdarna innestår, vet jag intet, emedan jag intet ännu bekommit den nya Kyrko-Stolen uti hvilken 1706 års räkning står den jag intet sedt.
Öfveds Kyrko Skuld
Löner vara ett särdeles Kvantum, som mig ännu intet kunnig är af ofvannämnde orsak.
Att Kyrkones tillstånd är sådant som nu bemält är betygar jag med eget namn och hand, af Skartofta Prästegård den 19 Maji anno 1708,
Avslutet på brevet. *A; Litholander*

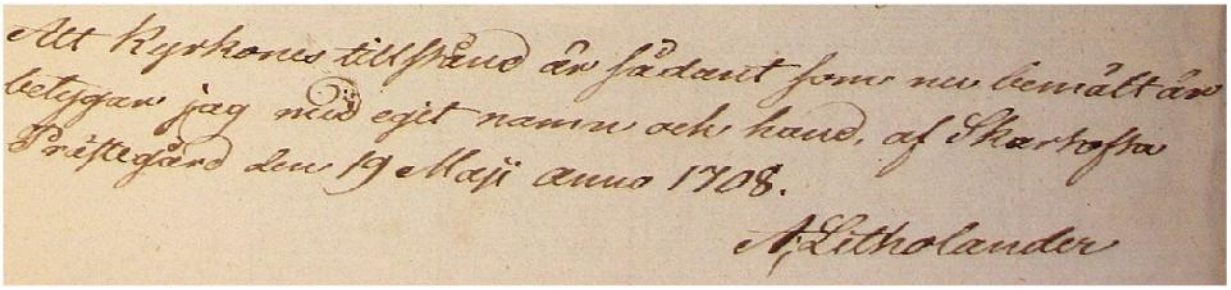
Att Kyrkones tillstånd är sådant som nu bemält är betygar jag med egit namn och hand, af Skartofta Prästegård den 19 Maji anno 1708.
A. Litholander

Anm: Brevet undertecknat med A. Litholander trots att namnet var Svenonis Litholander!

Här är Litholanders namnteckning från räkenskapsboken.
Den som skrev av Litholanders brev för arkivering tolkade hans S som ett A.

1748 skrev Andreas Litholander, son till Svenonis Litholander, om kyrkan som sedan Gottfrid Björkelund, Färs Härads Historia, beskrev så här citat:
”Den var byggd av gråsten, var på södra sidan täckt med bly men på norra sidan med spån och tornet var täckt med tegel. Kyrkan var försedd med valv. Den hade 1746 en vacker mässhake av rött sammet med guldgaloner och hade en altartavla med de adliga ätterna Krabbes och samt Friis vapen följande inskrift: Anno 1603 var Välborne Tage Krabbe befallningsman på Örs kloster och hans keire Välb. Fru Stire Soffie Frisses. Predikstolen var försedd med krona och var smyckad med bildhuggerier och målningar samt Christian den fjärdes namn med förgyllda bokstäver. Det fanns blott en kyrkklocka.” Se beskrivning av klockan under nya kyrkan.

Dokumentet finns på Lunds universitetsbibliotek i Rönbeckska samlingarna, band XIII.

1759 såldes altartavlan och predikstolens till Blentarps kyrka för 90 daler silver, ca 10 000 SEK. Altartavlan blev där helt renoverad. Se foton nästa sida.

Bilder 2015 från Blentarps kyrka

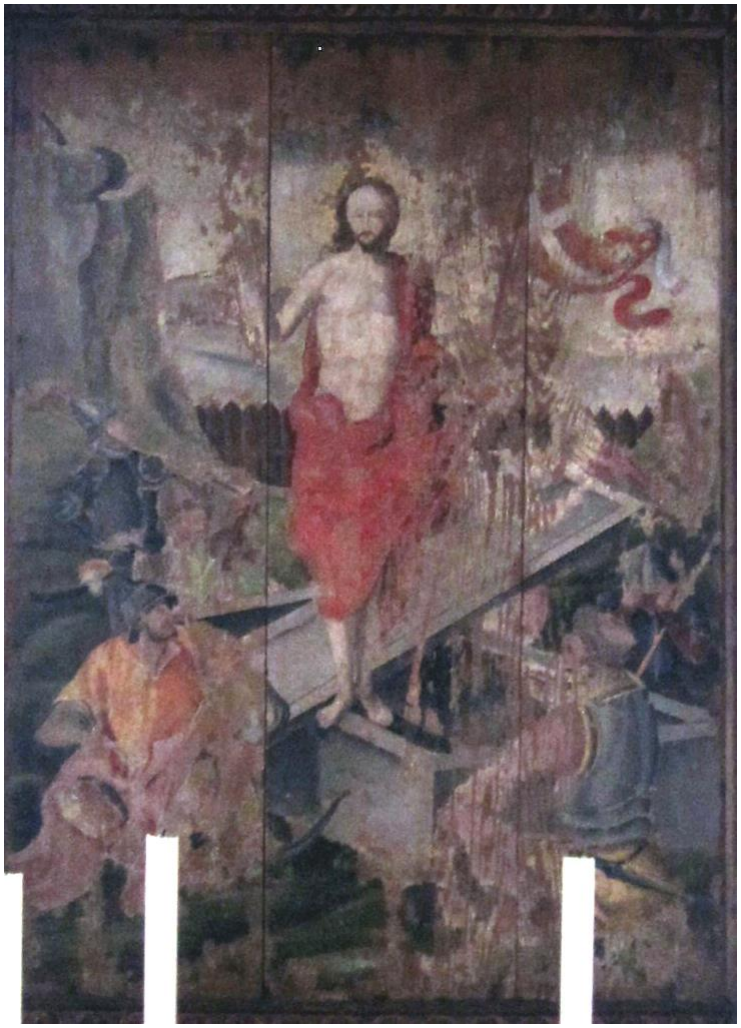

5. Nya Kyrkan invigd 1761-06-24 (midsommardagen)

Kyrkans invigning var införd i 'Inrikes Tidningar' 1761-07-09.

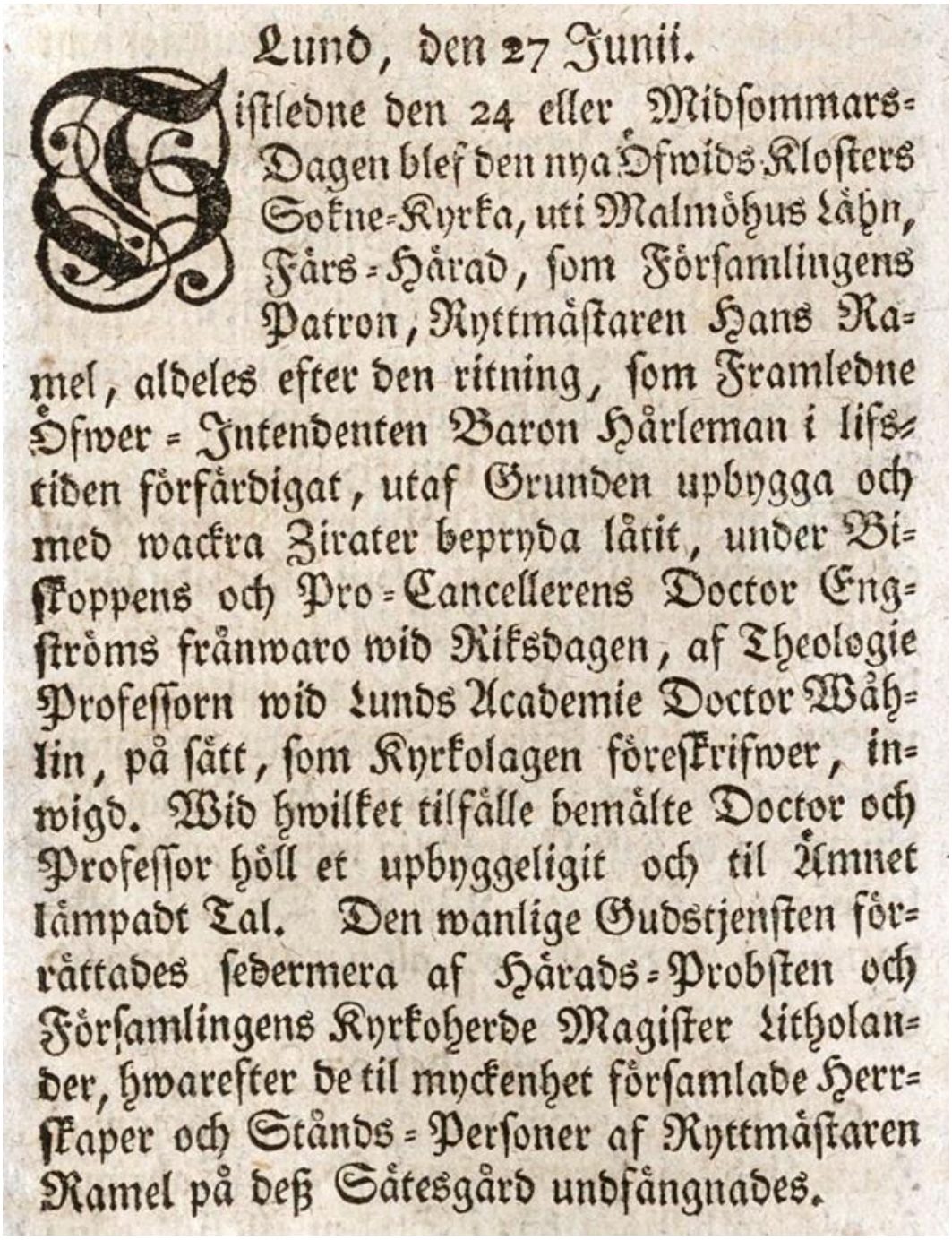

Lund, den 27 Junii.

Sistledne den 24 eller Midsommars-Dagen blef den nya Öfwids Klosters Sokne-Kyrka, uti Malmöhus Lähn, Fårs-Härad, som Församlingens Patron, Ryttmästaren Hans Ramel, aldeles efter den ritning, som Framledne Öfwer-Intendenten Baron Hårleman i lifstiden förfärdigat, utaf Grunden upbygga och med wackra Zirater bepryda låtit, under Biskoppens och Pro-Cancellerens Doctor Engströms frånwaro wid Riksdagen, af Theologie Professorn wid Lunds Academie Doctor Wåhlin, på sätt, som Kyrkolagen föreskrifwer, inwigd. Wid hwilket tilfälle bemälte Doctor och Professor höll et upbyggeligit och til Ämnet lämpadt Tal. Den wanlige Gudstjensten förrättades sedermera af Härads-Probsten och Församlingens Kyrkoherde Magister Litholander, hwarefter de til myckenhet församlade Herrskaper och Ständs-Personer af Ryttmästaren Ramel på deß Sätesgård undfängnades.

Avskrift:

"Lund, den 27 Junii

Sistledne den 24 eller Misdommars≈Dagen blef den nya Öfwids Klosters Sokne≈Kyrka, uti Malmöhus Lähn, Färs≈Härad, som Församlingens Patron, Ryttmästaren Hans Ramel aldeles efter den ritning, som Framledne Öfwer≈Intendenten Baron Hårleman i lifstiden förfärdigat, utaf grunden upbygga och med wackra Zirater bepryda låtit, under Biskoppens och ProCan≈cellerens Doctor Engströms frånwaro wid Riksdagen, af Theologie Professorn wid Lunds Academie Doctor Båhlin, på sätt, som Kyrkolagen föreskrifwer, inwigd. Wid hwilket tilfälle bemälte Doctor och Professor höll et upbyggeligit och til Ämnet lämpadt Tal. Den wanlige Gudstjensten förrättades sedermera af Härads≈Probsten och Församlingens Kyrkoherde Magister Litholander, hwarefter de til myckenhet församlade Herrskaper och Ständs≈Personer af Ryttmästaren Ramel på dess Sätesgård undfängnades."

5.1 Lite om kyrkan fram till 1809.

1753 köpte hans Ramel Övedskloster. Mellan 1759-1761 byggde han en ny kyrka av tegel i rokokostil, på samma plats där den gamla stod. Sista reparationen på gamla kyrkan gjordes 1754, så man visste redan då att kyrkan kommer att ersättas av en ny kyrka.
Gilberg anger 1765 att vägen till kyrkan redan då är färdig. Under 1764 erhöll Hans Ramel 150 oxelträd som troligen planterades på kyrkvägen. Omkring 1940-1950 byttes dessa ut mot lindar.

Kyrkan ritades, datum inte känt, liksom Övedsklosters slott, av arkitekten Carl Hårleman, som dog 1753. Nya arkitekter efter Hårleman blev Carl Fredrik Adelcrantz och Jean Eric Rehn, som stod för inredningen. Interiört domineras kyrkan av 1700-talsstilen. Kyrkorummet är luftigt och stilrent och inventarierna går i samma stil. Färgskalan går i grått, crème, vitt och guld. Ovanför korfönstret möter oss altaruppsatsen från 1759, som har formen av en förgylld sol. Se Mandelgrens avritning och färgsättning 1877 av kyrkans inre längre ner under detta kapitel.

Exteriören är i stort sett oförändrad. Kyrkan saknar torn men utmärker sig genom den säregna västgaveln som bl.a. består av röd Övedssandsten.

Orgeln är en av kyrkans mest värdefulla inventarier, tillverkad 1806 av den erkände orgelbyggaren Olof Schwan.
År 1807 upprättar arkitekt Olof Tempelman ett förslag till läktare och orgelfasad.
Utförandet bekostades 1809 av Amalia Lewenhaupt, ”Bygge-Hans” hustru.

I brev till kungen från Amalia Beata Ramel och Skartoftas räkenskapsbok finns noterat följande: Efter att gemensam gudstjänst i Öveds kyrka beviljats 1806 efter ansökan skulle även kyrkans inventarier säljas på auktion där medlen sedan bl.a. skulle vara till hjälp för att bygga en läktare i Öveds kyrka.

I räkenskapsboken för 1806 finns det uppgivet vad som såldes på auktionen.
Efter auktionen när pengarna skulle överlämnas till Amalia Lewenhaupt, efterskänkte hon dem till bygghjälp för ett fattighus i Skartofta socken.

I det Lewenhauptska-Ramelska gravkoret på kyrkans norra sida vilar Hans Ramel 1724-1799 med hustrun Amalia Beata Lewenhaupt 1726-1810 och Charles Emil Lewenhaupt 1691-1743.
På kyrkogården närmast kyrkobyggnaden finns flera ur ätten Ramel begravda. Deras gravstenar är mestadels i vit marmor.

Byggnaderna framför kyrkan byggdes, den till norr, skolhuset, 1823, till söder, fattighuset, 1820 (kan ha varit tidigare, det finns olika uppgifter).

Vid en arkeologisk undersökning i samband med ledningsgrävningar 1947 påträffades två stenkistor från 1000- och 1100-talet, dels innanför den nuvarande kyrkan, dels utanför norra långhusmuren. Dessa ha förmodligen ingått i en kyrkogård tillhörande en äldre kyrka på platsen.

1807-04-12 hölls den första gemensamma gudstjänsten i kyrkan för Öved och Skartofta.

På kommande sidor finns en sammanställning av potokoll. brevväxlingar mm som låg till grund för att ha gemensam gudstjänst i Öveds kyrka.

5.2 Utdrag ur dokumentationen över beslutet att ha gemensam gudstjänst

Sockenstämma 1807-04-10 om fördelning av bänkarna.

Inför den första gemensamma gudstjänsten 1807-04-12 måste Skartofta församling tilldelas bänkplatser. Församlingen beslöt att Öveds församling bibehåller sina platser enligt ett protokoll från 1761-07-05 samt att Skartofta församling delas upp på samma bänkar enligt följande:

№ 1 Präst och Inspector.
№ 2 Betjeningen.
№ 3 Drängarna.
№ 4 Öfved № 1, 16, 28; Wressel № 1; Skotthusa och Ramnahuset.
№ 5 Öfved № 21, 25; Torp № 1; Skartofta № 9, 8; Timmerm. Löfgren.
№ 6 Öfved № 13; Torp № 3; Skartofta № 7,6,3.
№ 7 Öfved № 11, 29; Torp № 2; Skartofta № 5 (2åb), Linhultshuset.
№ 8 Öfved № 15; Torp № 9; Wressel № 11; Skartofta № 4,2; Väfv. Nyman.
№ 9 Öfved № 3,14, 22; Wressel № 7; Askerödshus; Kärrby № 13; Lindholmshus.
№ 10 Öfved № 19, Torp 8, Wressel № 9; Snittenborg; Norjehus; Kärrby № 12; Svinstorp.
№ 11 Torp № 5; Wressel 6, 8; Fiskarehus; Kärrby № 11; Svinstorp.
№ 12 Öfved 4, 6, 27; Torp № 7; Fiskarhus; Kärrby № 10; Kohlarhus i Skartofta.
№ *13 finns ej*
№ 14 Öfved № 2; Wressel № 2, 13; Blommeröd; Kärrby № 9; Högsaröd *(Hökared).*
№ 15 Öfved № 9; Wressel № 4; Kärrby № 8, 7,16; Gth Per Jönsson ibm.
№ 16 Öfved № 5, 10, 18; Kärrby 6, 5, 14.
№ 17 Bötkaren Malm Öfved; № 7 Ibm; Kärrby № 4; Skogshus.
№ 18 Öfved № 8, 26; Torp № 1, 6; Kohlahus; Linnmöllan.
№ 19 Öfved № 12, 17; Wressel № 3; Svansjl gård; Körrby № 3.
№ 20 Öfvedstorp № 4, 8; Wressel 5, 10, 12; Kärrby № 2.
№ 21 Kärrby № 1, 15; Nyhus Per Nilsson och Ola Andersson

Sockenstämma 1807-04-19 om församlingarnas förening.

Nu när sammanslagningen är klar bestämdes följande:
1. Öveds och Skartoftas fattigkassor förs tillsvidare enskilt.
2. Grevinnan Ramel skänker kyrkstocken vid Stattå till Skartofta fattigkista, tavlan ändras.
3. Gudstjänsten i Öveds kyrka börjar alla årstider kl.10. Första ringningen är kl. 9, andra gången så snart prästen ses, såvida det inte är begravning.
4. I Skartofta rings endast en gång kl. 9. Vid samma tid och samma ringning på söndagar skall begravningar på Skartofta kyrkogård utföras.
5. De av Skartofta församling betalade likringningspengarna kommer nu att upphöra.

Anm. Under punkterna 3 och 4, de dagar det är nattvardsgång, rings första gången både i Öved och Skartofta kl. 8.30, andra gången rings precis kl. 9.

Brev, sockenstämmor, församlingsprotokoll mm 1806-1824

1806-05-22 ansökte Änkegrevinnan Amalia Lewenhaupt, Hans Ramels *(Bygg Hans)* hustru i Övedskloster, hos kungen Gustav IV Adolf:
Brevet har inte hittats så hennes exakta beskrivning i ansökan saknas.

Svaret, daterat i Högkvarteret Greifsvald[1] 1806-08-16 med Hans Kungliga Höghets eget beslut. (brevet skrivit av den tillförordnade regeringen), Utdrag på beslutet:
- bifallit Öveds och Skartoftas församlingars förening till gemensam gudstjänst i Öveds Kyrka
- att Skartoftas församlings kyrkklocka och gamla begravningsplats får framöver användas samt underhållas med kyrkans medel
- vad gäller ärendet om Skartofta kyrkas medel till avlöningar och allmänna behov skall dessa bestå
- önskar svar på givna beslut.

I brevet refereras också till J.C.Tolls utlåtande som förmodligen handlar om Skartofta kyrkas räkenskaper.

*1. **Greifswald** är en stad i den tyska delstaten Mecklenburg-Vorpommern, belägen vid Östersjökusten. Greifswald var som del av Svenska Pommern i svensk ägo från den Westfaliska freden 1648 till 1815, då området avträddes till Preussen för en större summa pengar.*

En kopia på brevet har troligen också gått till Skånes guvernör 1801-1809 Johan Christopher Toll och till biskopsämbetet i Lund (Consistorium), biskop 1805-1811 var Nils Hesslén.

Biskopämbetets svar 1806-10-15 på kungens brev från 1806-08-16.
Utdrag från brevet:
- Consistorium kommer att uppge Skartofta kyrkas årliga avlöningar och till allmänna behov disponerade medel samt snarast skicka in desamma. (troligen till J.C.Toll), I brevet anges att även kyrkoinspektören kommer att göra samma sak.

I brevet hänvisas till Friherre Tolls befallning att över Skartofta kyrkas bifogade inventarieförteckning, inhämta Grevinnan Ramels och Skartofta sockenmäns utlåtande om att inventarierna får användas till hjälp att bygga en ny läktare i Öveds kyrka.

Brevet undertecknat 1806-10-15 av Nils Hefstèn

Skartofta sockenstämma nr 26, 1806-11-16

Inför mötet hade Amalia Lewenhaupts lämnat ett anförande till sockenstämman daterat 1806-11-15. om vad hon ansåg borde göras med anledning av biskopämbetets brev 1806-10-15.

Utdrag från sockenstämmans svar:
- Församlingen instämde med Fru Grevinnan Ramel att inventarier som inte mer kommer att brukas säljs för byggande av en läktare i Öveds kyrka men även till nya bänkar för Skartofta församlings skull och att överskottet tillfaller församlingens skol- och fattigkassa.
- Församlingen ville också undanta de Annotations-Räkenskaps och tabellböcker som enbart rörde församlingen samt även böcker som inte fanns i Öveds kyrka.
- Vidare höll församlingen med Grevinnan om att Skartofta kyrka förvandlas till ett socken magasin.
- Fru grevinnan tog också upp att Skartofta kyrkas behållningstionde borde tillfalla henna eller ägaren av Övedskloster trots att detta inte är nämnt i biskopämbetets brev, vilket församlingen inte hade något att erinra emot.

Grevinnan Amalia Lewenhaupts svar till konungen 1806-11-25

Brevet har inte hittats på Arkivcentrum Syd, det har kanske arkiverats under annan rubrik eller kan möjligen finnas i Övedsklosters godsarkiv.
Svaret handlar om ”sänder Eder till nådigt svar och efterrättelse” på kungens brev.
A. Lewenhaupt har i sitt brev tagit med Sockenstämmans kommentarer samt bifogat Skartofta Kyrkas inventarieförteckning 1806 men kan även ha bifogat själva protokollet från Sockenstämma Nr 26.

Kung Gustav IV Adolfs svar 1807-01-27 på Amalia Lewenhaupts brev 1806-11-25

Brevet daterat i Malmö 1807-01-27 vid kungens frånvaro av den tillförordnade regeringen.

Tidigare beslut har upprepats nämligen att, utdrag från brevet:
- bifallit Öveds och Skartoftas församlingars förening till gemensam gudstjänst i Öveds Kyrka
- att Skartoftas församlings kyrkklocka och gamla begravningsplats framöver får användas samt underhållas med kyrkans medel
- vad gäller ärendet om Skartofta kyrkas medel till avlöningar och allmänna behov skall dessa bestå

I övrigt är kungens beslut svårtolkat men det som Amalia Lewenhaupt ansökte om troligen beviljades vilket var:
- Inventarier som inte behövdes i Öveds kyrka säljes på offentlig auktion till understöd för nybyggande av en läktare i Öveds Kyrka *(inga bänkar nämns)* och att överskottet används till nybyggande av fattig- och skolhus i Skartofta by
- Kyrkan av gråsten som saknar värde, bibehålls och inreds till socken magasin (bekostas av Ramels)
- Skartofta kyrkas tionde och jordränta tillfaller Öveds kyrka då församlingen inte hade något att erinra
- Skartoftas invånares anmärkning att Annotationsräkenskaps och Tabellböcker inte säljs samt att böcker inköpta till Skartofta kyrka som inte finns i Öveds kyrka undantas från försäljning
- Grevinnans förslag att Kyrkans Kalk- och Mässhakar inte utbjudes offentligt utan att först ”söndertagas och uppsnyggas”.

Skartofta sockenbors ansökan 1818 om att få tillbaka sin kyrka.
Detta dokument har f.n. inte hittats så vi vet inte ansökans omfattning. I en senare ny ansökan 1835 går att utläsa att Skartofta sockenmän (åbor) gjorde denna ansökan. Kyrkoherde då var Carl Abraham Eurenius.

Kung Carl XIV Johans svar.
Detta dokument har f.n. inte hittats. Vi vet att ansökan inte beviljades. I en ny ansökan 1835 refereras till att ”Herrskapet inte lämnat sitt samtycke” vid ansökan 1818.

Baron Charles Emil Ramels begäran 1824 om att flytta Skartoftas ringklocka och ha en gemensam kyrkogård i Öved.
Detta dokument har f.n. inte heller hittats men på kungens långa svar finns ett utdrag lite längre ner.

Protokoll från Socken stämman den 30 juni 1824 (Om Baron Charles Emil Ramels begäran)
En vidimerad avskrift av Baron Ramels ansökan lämnades också till sockenstämman där ansökan omfattade att få Skartofta och Öveds församlingar förenade till en gemensam begravningsplats samt att få flytta Skartoftas klocka till Öved. Kungen har begärt att församlingen skall inkomma med ett utlåtande om denna anhållan.
Pastor Eurenius tyckte att Herr Barons begäran var billig *(skälig)* och rättvis medan församlingen inte ville yttra sig muntligt utan skrev en egen ansökan om att återfå sin kyrka genom åbon Ola Pehrsson Skartofta nr 8.
Pastorn förbehöll sig då att skriva ett eget särskilt utlåtande.
Båda dessa skrivelser är bifogade sockenstämmans protokoll.

Församlingens motansökan att återfå sin kyrka genom Åbon Ola Pehrsson, Skartofta № 8.
(bilaga till sockenprotokollet 1824-06-30)
Församlingen verkar bittert ha ångrat att man gick med på att ha gemensam gudstjänst i Öveds kyrka för 17 år sedan.
Här ett citat från ansökan: *”Hvarje Heligdag påminnas vi om den förlust vi lidit: månge af våre företrädare hafva med grämelse ångrat, ja till och med på deras yttersta förbannat den stund, då de låtit förmå sig att samtycka till förstörandet af denna Herrans Helgedom och nedläggande af förut vanlig Gudstjenst däruti”.*
Man påpekar att kyrkan fortfarande är i sådant skick att den åter kan sättas i stånd för gudstjänster.
Att man vågar skicka en ny ansökan beror på Baron Ramels ansökan som gett dem tillfälle att yttra sig över citat ”om förstörandet af vår begrafningsplats och Ringklockans förflyttande till Öfveds Kyrka”.
Samtidigt hoppas de på *”vårt Herrskaps”* bifall.

Anm: Ansökan är på uppdrag författad av I.W. Löfmarck (vem var det, ej utrett).
Carl Abr. Eurenius särskilda utlåtande (prost i Öved och Skartofta 1809-1835) (bilaga till sockenprotokollet 1824-06-30)
Han vädjar om kungens nåd och rättvisa och refererar till ett kungligt utslag 1807-01-27 om att Skartofta församling blivit försäkrade om att få behålla begravningsplatsen och ringklockan.
I visst avseende synes Friherre Ramels ansökan skälig när man är förenade till gemensam gudstjänst och att en ny stor begravningsplats är anlagt vid Öveds Kyrka. Skartofta kyrkogård är vattensjuk medan Öveds däremot är torr. *(noteringen om Skartoftas kyrkogård verkar felaktigt citerad. I C.E. Ramels ansökan är det Öveds gamla kyrkogård som är vattensjuk)*
Vid begravningar i Skartofta vänder de sörjande ofta åter hem.
Han tvekar att tillstyrka den sökta föreningen men beskriver sedan vad det Ramelska herrskapet har gjort för Öveds församling men även att alla i Skartofta beklagar förlusten av deras vackra kyrka som de blivit övertalade till att lägga ned.
Han räknar upp följande vad Ramels gjort för Öved:
- Har grundat en betydlig fattigförsörjning vid Öveds Kyrka för Öved Klosters underlydande fattiga.
- Har inrättad en växelundervisningsskola tillräcklig för församlingens barn, bidrager till lärarens avlöning.
- Har anlagt en ny begravningsplats, som är tillräckligt stor, inhägnad och prydligt planterad.
- Har till församlingens säkerhets förräntat 2000 Riksdaler banko för välgörande ändamål.
- Har erbjudit sig att inrätta ett sockenmagasin.

Större än allt annat skulle vara Baronens stödjande av Skartofta församling att återvinna och återställa den nu sedan 17 år nedlagda kyrkan.
Eurenius överlämnar till kungens vishet att avgöra denna sak.

Kung Carl IV Johans svar 1824-07-21 (på Friherre Charles Emil Ramels ansökan 1824)

Anm: Lite anmärkningsvärt är det väl att svaret inte nämner varken Skartofta sockenbors motansökan eller Skartofta prästen Carl Abr. Eurenius särskilda utlåtande. Normalt har man hela tiden upprepat ansökans punkter i svarsdokumentet. Det finns kanske ett särskilt svarsbrev för detta.
I brevet finns även noterat att det bara finns en klocka i Öved.

Kungens resolution på Friherre C. E. Ramels ansökan refererar till det som tidigare bifallits 1806-08-16 nämligen att Skartofta och Öveds församlingar i Lunds stift, för vilka församlingar Patronrättigheten tillhör den Ramelska släkten, förenades till förrättande av gemensam gudstjänst i Öveds kyrka. Vidare tillstånd för Skartoftas socken i anledning av deras önskan att få behålla begravningsplatsen och ringklockan. Kungen biföll 1807-01-27 att Skartofta kyrka inreds till ett socken magasin på familjen Ramels bekostnad. Detta ansågs motbjudande av C. E. Ramel så länge som begravningsplatsen användes, så därför ansökan till gemensam begravningsplats i Öved och flyttning av Skartoftas ringklocka till Öved. Svaret noterar även att sökanden invigt en i Öved ny begravningsplats, som har ett högt och torrt läge samt att sökanden är ägare till all jord med undantag för prästgårdens 5/8 dels mantal. Ingen har längre väg till begravningsplatsen än en ¼ dels mil utom ett hemman som har en ½ mils väg.
Med avseende på Friherre Ramels anförda omständigheter lämnar kungen bifall till ansökan om gemensam begravningsplats i Öved och flyttning av Ringklockan till Öved.

I svarsbrevet anges också, citat ”Öfver hvilken underdåniga ansökning, sedan Vederbörande hörde blifvit och sig förklarat, Consistorium Ecclesiasticum i Lund med underdånigt Utlåtande inkommit”.

Kan det betyda att Skartofta sockenbors motansökan och prästen Carl Abr. Eurenius särskilda utlåtande ingår i biskopämbetets yttrande (remissvar).
(Anm. Charles Emil Ramel, 1750-1826, är son till Amalia Lewenhaupt som gjorde ansökan 1806)

Begravningsplatsen Skartofta till 1824-07-21

I Skartofta Död- och Begravningsbok C:3 (1793-1807) sidan 197 är sista begravningen 1807-04-05 av Bernt Berntsson Skartofta nr 5, sedan hänvisas till nya boken som är gemensam för Öved och Skartofta. Den första som finns noterad från Skartofta gamla församling är Bengta Rasmusdotter, hustru till Måns Bengtsson Kärrby nr 3 som begravdes 1807-05-05. Tyvärr finns det inte noterat var begravningen ägde rum. Kan ha varit antingen i Öved eller i Skartofta.
Det finns inte heller någon notering i dödboken om att begravningar på Skartofta kyrkogård upphört 1824 eller senare.

Samtliga brev och dokument finns handskrivna och avskrivna i pärmen ”Skartofta kyrka”.

5.3 Avskrift Brandförsäkring från 1847 *(förklaringar)*

Anm. 2022-08-25 avpubliserades 'Brandförsäkringar' från Riksarkivet.
I.st. finns de nu på Brandförsäkringsverkets stiftelse för bebyggelsehistorisk forskning med följden att många försäkringar som fanns på Riksarkivet nu saknas tex den beskrivna nedan.

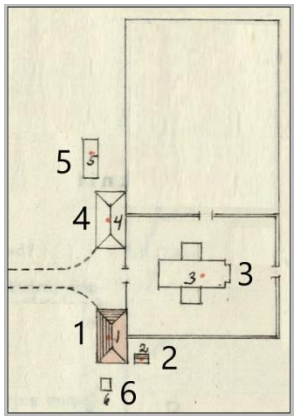

Ritning från 1943, saknas från 1847.
1. Ålderdomshem med eldstad.
2. Tvättstuga med eldstad. 2,15 m från Nr 1.
3. Kyrkan med eldstad. 15 m från Nr 1
4. Skolan med eldstad. 25 m från Nr 1.
5. Ekonomihus med eldstad.
6. Vedbod av trä.

ÖFVEDS SOCKENS KYRKA OCH SCHOLHUS *(bara kyrkan medtagen)*
(sidan 1)
"År 1847 den 7 februari har undertecknad kronofogde med biträde af Jöns Andersson från Frenninge och Nils Nilsson från Brösarp samt Byggmästaren Magnus Cederholm från Hunneberga besett och värderat Öfveds Sockens Kyrka och Scholhus, belägen i Malmöhus Län och Färs Härad hwarå enligt Kong. Majt. Nådiga Reglemente för Allmänna Brand För-säkrings Wärket för Byggnader å Landet af den 23 December 1828 försäkring, begäres; Och hafwa wärderingsmännen med denna förrättning som bevistats af Kyrkans Patron Hög-wälborne Herr Baron Hans Ramel, funnit Kyrkan och husbyggnaden af följande beskaffenhet.

De till försäkring anmälda sagenheterna äro belägda 3 mil från Lund, 3½ mil från Ystad och 4¼ mil från Malmö. Brun med ymnig tillgång på Vatten med deri inrättad Pump finnes på 36 alnars *(21 m)* afstånd från kyrkan och 6 alnar *(3,6 m)* från Scholhuset, och på 800 alnars *(475 m)* afstånd framflyter en bäck som alltid har tillgång på vatten.
Den å stället befintelig Brandredskap består af tvenne handsprutor, 2nn svabbar, 2nn Brandhakar, 2nn Stegar och 2nn Ämbar.
(sidan 2)

No 1. Kyrkan upbyggd år 1759 till sin egenteliga beståndsdel af gråsten, murad med Kalk, dörrar och fönsterhwalf dels af huggen sten dels af bränd tegel, blefwe Storskeppet invändigt, oberäknat altare rummet, 42 alnar *(25 m)* långt, 18½ aln *(11 m)* bredt och 13 alnar och 3 tum högt *(7,8 m)*, å midten af båda sidor utvidgningar gjorda till en längd af sjelfwa Kyrkan på 11½ alnar *(6,8 m)* och en bredd af 10 alnar*(6 m)* hwardera; warande i ena utvidgningen mot söder sagrestiga, och i den mot norr särskilda Stolställen för Patronen.

Utbyggnaderna äro utvändigt 9 alnar *(5,3 m)* höga och sjelfva kyrkan 11½ alnar *(6,8 m)*; Murarna uti Kyrkans Wästra Gafvel 2 alnar *(1,2 m)*, i sjelfva kyrkan 1 aln och 20 tum *(1,1 m)* och i sido utbyggena 0 aln och 12 tum *(0,3 m)*; å Kyrkans westra ända är med ett mellanrum af 7 alnar *(4,2 m)* på hwalf och Pelare updragen en mur ända till hanbjelkarne i Kyrkan till styrka dels för Läktaren med derå anbringad Orgel, och dels för Klåckstolen hwari finnes 2nn Ringklockor. Golfwen i hela Kyrkan och Sacrestigan af bränd Tegelsten, men inorra utbygget af Plankgolf. Stolarna af Furu wirke 7 alnar *(4,2 m)* långa, 54 till anta-
(sidan 3)
let, målade med stark Olje Ekefärg. - Altaret med tillbehör, bordet af slipad sten, förgylt Kors och stor förgyld Sol, förgyllda billder och Prydnader på sidorna. Predikostolen med Baldakin målad och förgyld. – Alla inwendiga tak gipsade på Bräder och kyrkan så wäl som utbyggena täckta till större delen med jernplåtar men för öfrigt med Tegel. Å Taken äro anbringade 5 st. Kupor i Koppar, de 2nn, 2 alnar 3 tum höga *(1,3 m)*, 1 aln 21 tum breda *(1,1 m)*, och de andra något mindre, samt ett Kors, klädt med Koppar och derefter förgylt."

Värdering och innehåll nästa sida.

Värdering

Stommen af byggnaden werderas till	3,930
Yttre taket med alt tillbehör	2,550
Gipstaken	225
Altaret med här ofwan beskrifna Tirader	320
54 st bänkar i spegelform med beslagna dörrar och målning : 8 st	432
8 st 2 alnar *(1,2 m)* långa lösa bänkar målade med olje färg :40 sh	6.32
Predikstolen här framme beskrifwen	150
Läktaren målad i ljus oljefärg med 17 st bänkar 5 alnar *(3 m)* målade i Ekefärg, fwilande dels på hwalf dels på wäl utarbetade trädpelare med den det och till Klockorna ledande trappan	600
1. Orgelwärk med 9½ stämmor wäl målat och förgylt	450
(sidan 4)	
Ett Altare vid Norra wäggen med 2nn Colonner målad i ljus Oljefärg, och en Altan förgyld, nedomkring prydd med små Colonner mot kyrkan och panelad mot Herrskaps stolen	125
1. Fontrund af huggen och slipad sten, samt ett mässingsfat, konstigt arbetat	90
1. Monument af Polerad hwit Marmor år 1810 infälld i muren	1000
9 st. Fönsterlufter halfrunda i öfre ändan, 5 alnad höga *(3 m),* 2 aln breda *(1,2 m)* med 32 rutor i Kitt, bågar och twärpost med rundel :16.3 st	150
2 st. Dito 3 aln 23 tum höga *(2,4 m),* 2 aln 1 tum breda *(1,8 m)* med 28 rutor men för öfrigt lika med förstnämde :15 st	30
2 st. Dito 3 aln 22 tum höga *(2,3 m),* 2 aln 1 tum breda *(1,8 m)* med 28 rutor men för öfrigt Dito :15 st	30
1. Rundt Fönster 1 aln 15 tum *(0,98 m)* Dito	6.32
1. Soffa och 6 st stolar och 3nn Bord	20
1. stor dubbel ingångsdörr 5½ aln hög *(3,3 m),* 2¾ aln bred *(1,6 m),* beklädd med jern plåtar, målad och försedd med Lås och gångjern	40
2nn Spegeldörrar 3 alnar 8 tum höga *(2 m),* 1 aln 18 tum breda *(1,2 m),* Oljefärgs målade och beslagna	13.16
1. Dörr mellan Kyrkan och Sacrestigan, 1 aln 10 tum bred *(0,85 m)* och 3 aln hög *(1,8 m)*	5
(sidan 5)	
2nn Utwändiga enkla sidodörrar 3 aln 8 tum höga *(2 m),* 1 aln 8 tum breda *(0,8 m),* med beslag :2 st	4
Stengolfwen i Kyrkan och Sacrestigan 849 qwadrat alnar :12 st	212.12
Plank golfwet i Patraunstolen 64 qwadrat alnar :12 st	16
Ringklockorna den ena gjuten 1574 anses wäga 3½ Skeppund *(595 kg)*	700
Den andra gjuten 1816, dito 3 Skeppund *(510 kg)* *(se punkt 5.3 Klockorna i Öveds kyrka)*	600
Klockstolen af 10 tums Skarpkantigt Eke, innehållande 108 Stock alnar :32 st	72
Golf vid Klockorna	20
10 st Grofwa Eketrän under Klockstolen	50
Sålunda Kyrkans hela värde i det goda stånd, hwari den nu befinnes	11,846.44

Valutan inte angiven men beräkningen visar 1 Rdr = 48 skilling.
Då inte material och arbete finns angivet separat går det inte att beräkna ersättningsvärdet!! eller är det brandförsäkringsvärdet?

1847. Brandförsäkringsvärde, 11846 Rdr. Indexvärde 2016 är 1,34 MSEK.
1880. Brandförsäkringsvärde, 26247 kr. Indexvärde 2016 är 1,55 MSEK.
1902. Brandförsäkringsvärde, 36460 kr. Indexvärde 2016 är 2,14 MSEK.1920. Brandförsäkringsvärde, 75000 kr. Indexvärde 2016 är 1,35 MSEK.

5.4 Klockorna i Öveds kyrka

Det finns två klockor i Öveds kyrka, varav den ena, från 1806, har kommit från Skartofta nedlagda kyrka 1824 eller 1825. Det finns en ansökan av Amalia Lewenhaupt (bygg-Hans Hustru) från 1806 som bl.a. omfattar en begäran att få flytta klockan gjuten 1782 till Öveds kyrka, vilket bifölls. Men istället göt Skartofta om sina båda klockor till en 1806. Det är denna som nu finns i Öveds kyrka efter ansökan 1824 av Friherre Charles Emil Ramel att få flytta denna från Skartofta till Öved vilket beviljades. Uppgifterna finns i Skartofta Räkenskapsbok från 1806 och kungens svar till C.E. Ramel 1824-07-21.

Klockan närmast ingången, gjuten 1806, från båda fria sidorna.

Klockans inskription från båda sidorna.

1806
BLEF DENNA KLOCKA
AF TVÄNNE GAMLA OMSTÖPT
DÅ
RIKSRÅDET M M MALTE RAMEL
VAR FÖRSAMLINGENS HERRSKAP
OCH MAGISTER LARS MOLIN KYRCKOHERDE

MAN SKALL FRUKTA DIG
SÅ LÄNGE SOL OCH MÅNE VARAR
PS: 72.6

GJUTEN I CHRISTIANSTAD AF JOHAN H FLIES
№. 9

Klockan in mot kyrkan, gjuten 1578
Texten finns överst i fyra raden runt om klockan. Därunder finns ”bomärken” med enstaka bokstäver

Klockan är gjuten enligt inskriptionen 1578.
Kung i Danmark var Fredrik II mellan 1559-1588.

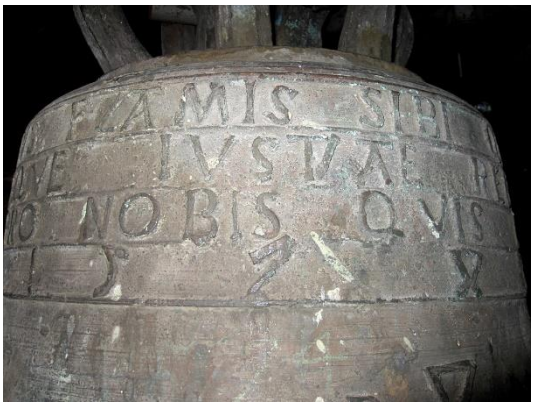

Uppförstorade siffror på årtalet.

1 5 7 8

Beställning med flera dokument finns troligtvis i Övedsklosters Godsarkiv.

Raderna med start från översta raden.

Rad. 1. DELET VINDICIBVS FLAMIS SIBI QVI CONTRARIA
Den som är emot förgör den med hämnande flammor

Rad. 2. IPSEQVE IVSTIAE REGVLA SOLA MANET
och själv består den blott genom rättvisans regel.

Rad. 3. SI DEVS PRO NOBIS QVIS CONTRA NOS
Om Gud är för oss, vem kan då vara mot oss

Rad. 4. ANNO DOMINO 1 5 7 8 G X N M℞A
Herrens år 1578

Text under raderna, enstaka bokstäver

L S M B P M

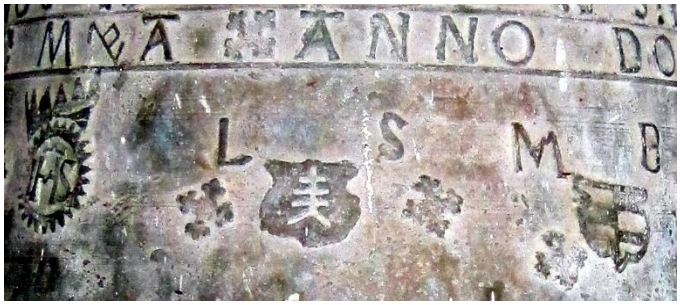

IHS, till vänster, Iesus hominum salvator = Jesus människornas frälsare.
Översättningen från latin är gjord till modern svenska, således ej till 1500-tals danska.

5.5 Ritning på nya kyrka

”upbygd af Öfverste och Comendeuren Hans Ramel efter Öfr. Håf. Intendent Hårlemans Ritning”.

Ref. Riksarkivet Marieberg/Aninge
RA 42-2015/05456

Ref. 420475 Överintendentsämbetet, SE/RA/420475/01/J II/ a/Ö084/00001.

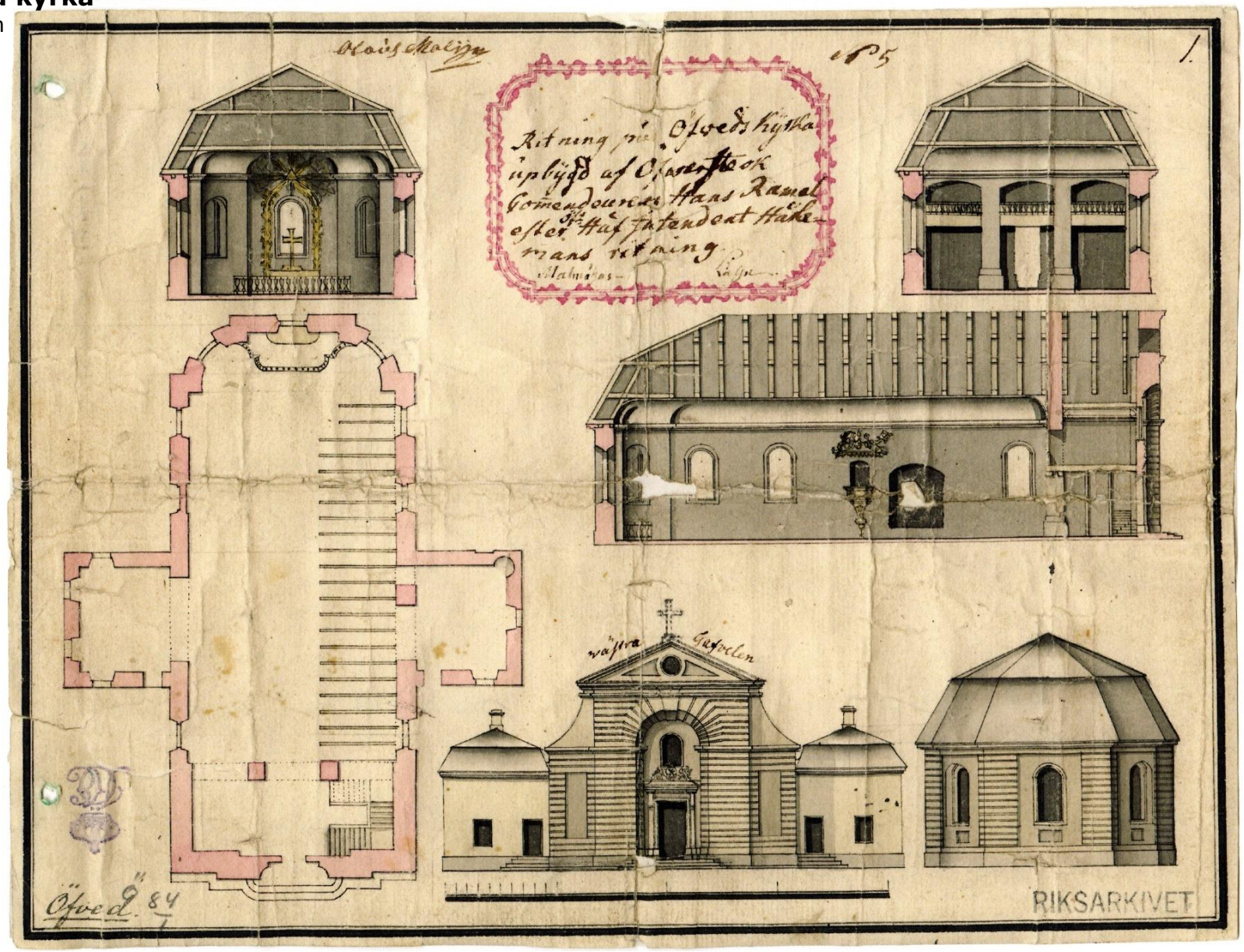

2024-11-02 har ett antal mindre korrigeringar och uppdateringar lagts till.

Mandelgrens avritning 1877 av kyrkan, från Folklivsarkivet i Lund.

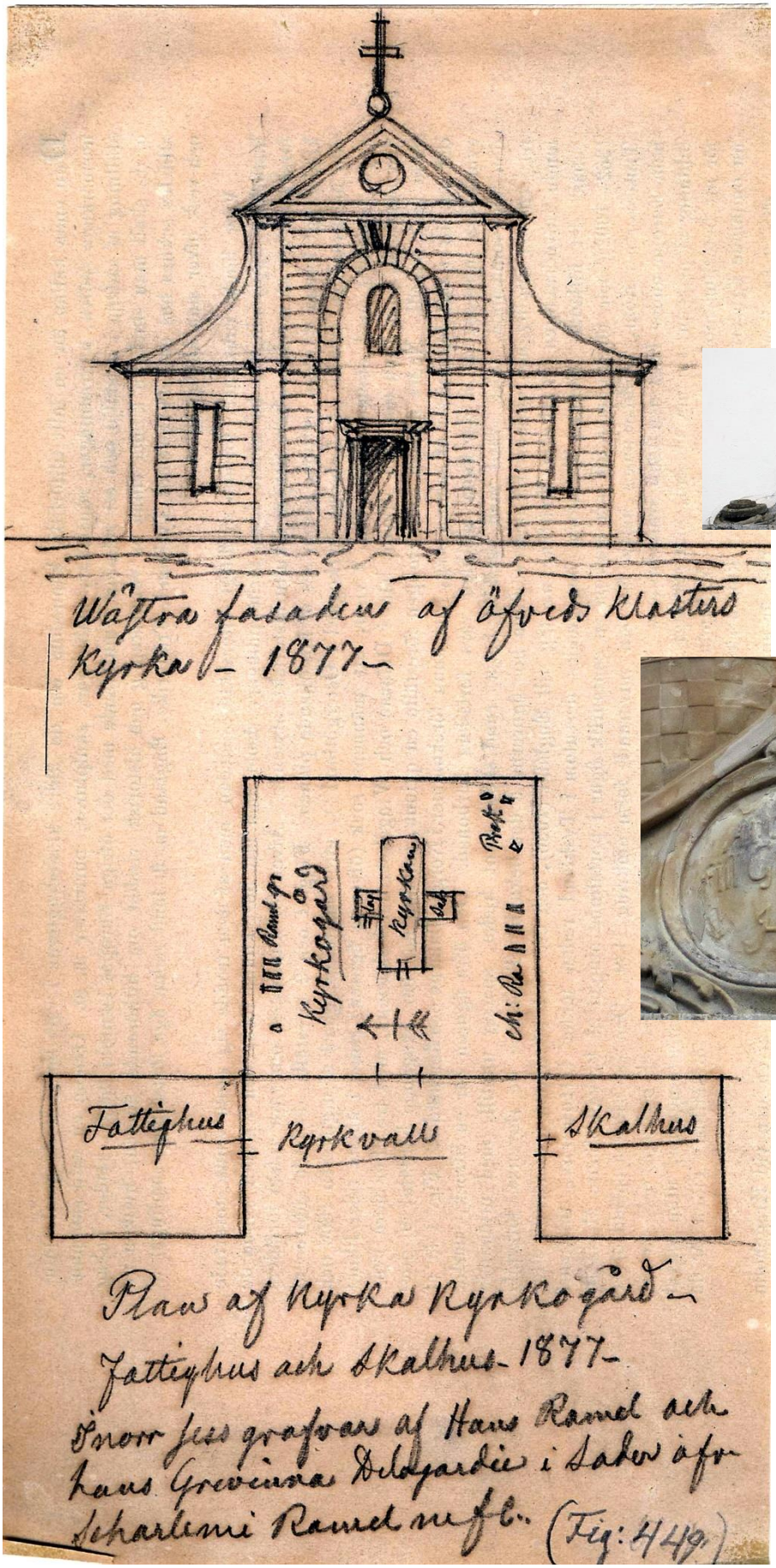

Mandelgren vistades på Övedskloster mellan den 1:a och 5:e augusti 1877.

Inskriptionen över kyrkodörren finns inte med.

2015 ser den ut så här.

1759
Är denna Kyrka
till guds ära upbygd
af
H R och *A B L*

Mandelgrens avritning 1877 av kyrkans inre norra sida, från Folklivsarkivet i Lund.
Den skuggade delen över fönstret längst till vänster är läktaren.

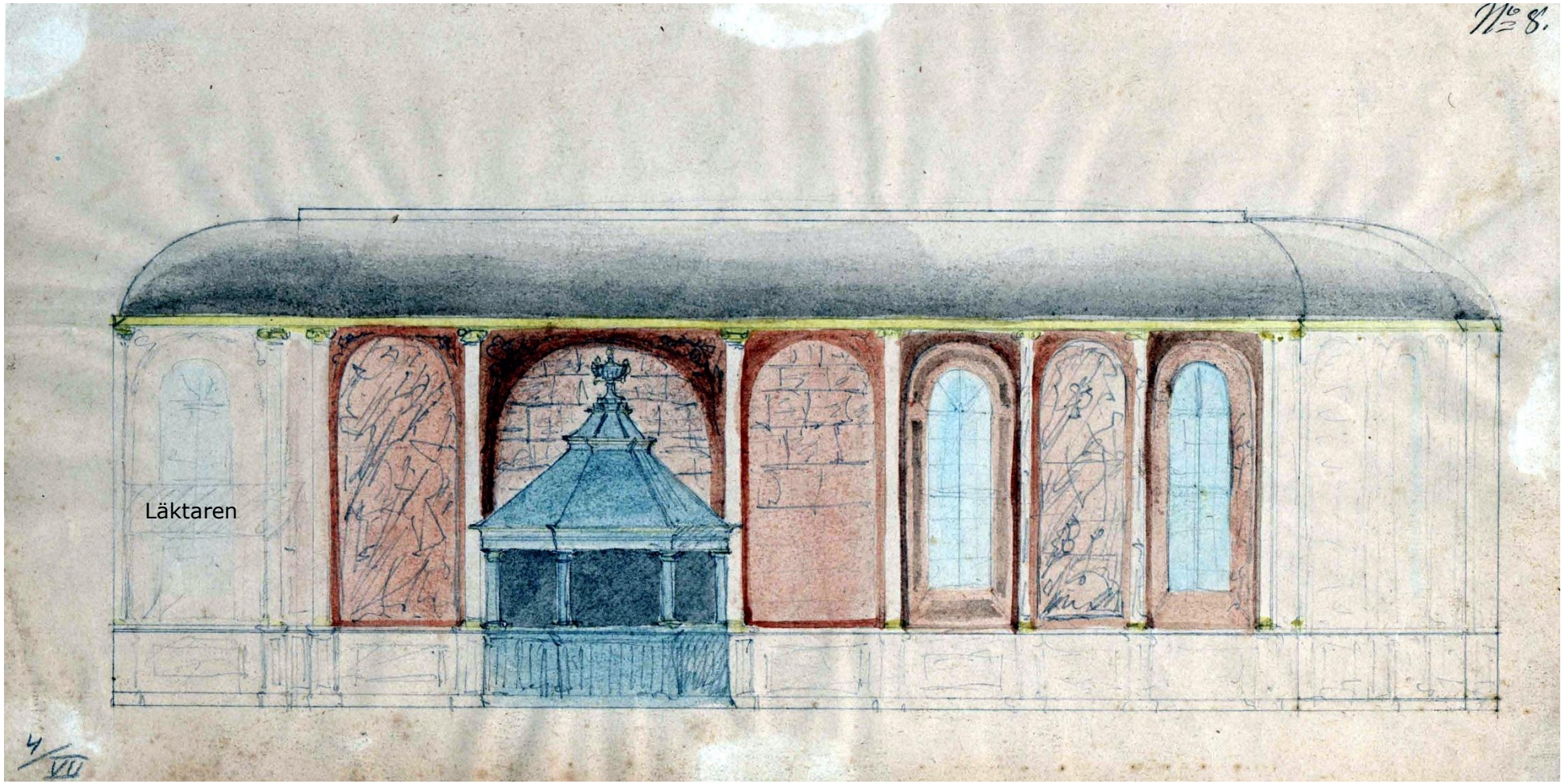

Mandelgrens avritning 1877 av kyrkans inre södra sida, från Folklivsarkivet i Lund.
Dörren till sakristian dold till höger om predikstolen. Den skuggade delen över fönstret längst till höger är läktaren.

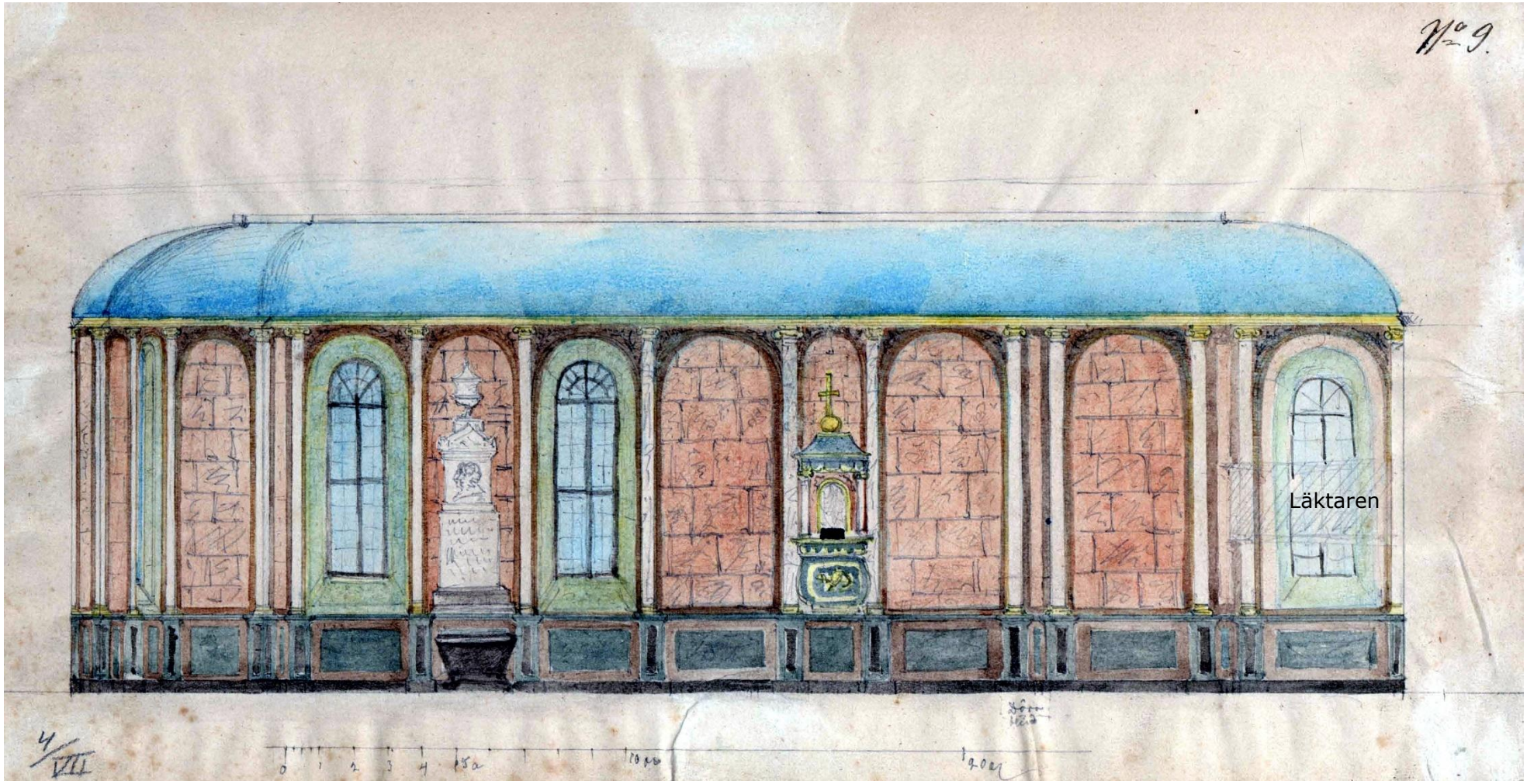

Mandelgrens avritning 1877 av kyrkans inre, Från Folklivsarkivet i Lund.

Var finns dessa dekorationer i kyrkan?

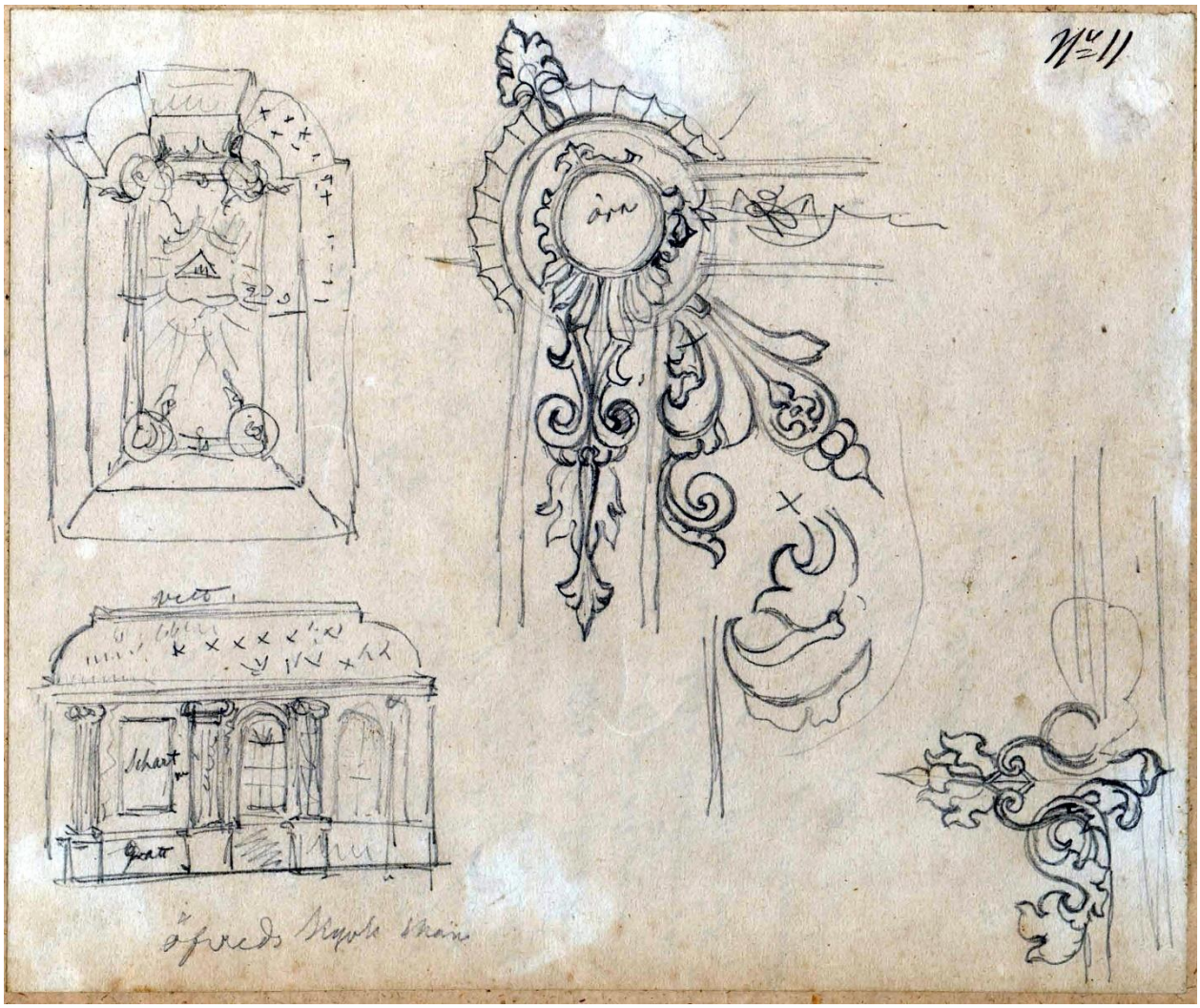

Beskrivning av Öveds kyrka från "FRÅN LUNDS STIFT I ORD OCH BILD" 1947.
När domkyrkorestauratorn och lundaprofessorn C. G. Brunius på sin av konst-anteckningar späckade resa år 1849 kom till Öved erkände han kyrkans vackra belägenhet på en ansenlig kulle men ansåg själva byggnaden vara "en anläggning hvilken på afstånd synes såsom en treflig herregård eller ett inbjudande värdshus och hvilken invändigt mera liknar en luftig danssalong än en helgedom". Öveds kyrka härstammar från en tidsperiod som inte skänkt den skånska landsbygden många kyrkor, 1700-talets mitt, och är rent arkitektoniskt ett uttryck for franskinfluerad rokokostil liksom dess inre och dess inventarier bär prägel av en rokokon efterträdande, alltjämt franskinfluerad klassicism. Detta förklarar i viss mån det av Brunius fällda omdömet, som en nyare tid med en helt annan förståelse for dessa tidsepoker och deras stilideal finner foga orsak att instämma i. Den både intressanta och vackra kyrkan har med all sannolikhet ritats av frihetstidens ledande svenske arkitekt, Carl Hårleman, vilken också, svarat for det angränsande slottets utformning. Redan strax efter mitten av 1700-talet hade byggnadsverksamhet rått på denna plats, då ett av Treenigheten uppfört premonstratenser-kloster på ärkebiskop Eskils i Lund initiativ restes här, "Insula sanctae Trinitatis", såsom dotterkloster till det franska Premontre. Inga murrester av dessa byggnader är bevarade. I början av 1750-talet övertog den skånske stormannen av mindre vanligt format Hans Ramel efter sin svåger Adam Lewenhaupt det så småningom framvuxna godset Öved och han lät jämte sin maka bygga slottet och kyrkan. Till den senare är fogat ett gravkor for släkten Lewenhaupt; i gravkoret vilar den år 1743 avrättade generalen från ryska kriget Charles Emil Lewenhaupt. Kyrkobyggnaden består av ett i öster tresidigt avslutat långhus, som saknar torn. Byggnaden saknar motstycke i stiftets kyrkliga arkitektur. Bland dess inventarier märks predikstolen, som anses vara ett verk av kyrkans arkitekt och hans medhjälpare och kollega J. E. Rehn.

2024-11-02 har ett antal mindre korrigeringar och uppdateringar lagts till.

Mandelgrens avritning 1852

Barndop vid Öveds Klosters Kyrka den 26 sep 1852. (Ref. Folklivsarkivet i Lund, Mandelgren fig. 102).

Fadder som håller ett barn till dopet, när man är flicka så har man krans men är man gift har man ingen krans.

Hon som bär barnet är klädd i:
- blomsterkrans på huvudet
- blått livstycke eller tröja
- grön kjol
- rött/vitt förkläde
- skinnskor.

Han har:
- "fläskhätta" på huvudet
- vit skörttröja, halvlång
- gula halva skinnbyxor

Mannen mellan paret:
- stickad mössa med band nedtill.

Det är dokumenterat att Mandelgren vistades på Övedskloster ca 0,5 år 1752-1753 för att restaurera ett 100-tal målningar för 3 riksdaler per dag.

1852-09-26 döptes Anders, "oäkta" son till pigan Kjerstin Anderdotter och drängen Amund Lilja, båda från Wressel Nr 3,
Personerna på bilden är sannolikt Husmannen Nils Jönsson och hustrun Malena Göransdotter från Björka Nr 10.
Övriga faddrar f.d. Husaren Samuel Lilja i Klamby Nr 3 och Fredrika Lilja Sandbäck.
Kjerstin Andersdotter. ogift, dog i Vressel 1872-03-20, 48 år gammal.

6. Utdrag från Räkenskapsboken 1705 - 1806

Kostnadssammanställning

Mellan 1705 och 1754 reparerades den gamla kyrkan för totalt 1248 daler silver
- material 581 daler silver = 46,6 %
- arbete 667 daler silver = 53,4 %

Fördelning arbete/material kunde inte alltid separeras pga hantverkaren medförde en del material som ingick i hans totala räkning
Fr.o.m. 1761 när den nya kyrkan invigts övertogs underhållet av ”herregården”.

Vad blir kostnaden om samma reparationer utfördes idag, 2015. På 1700-talet var materialet förhållandevis dyrt medan arbetskraften var billig, 2015 är det tvärt om.
För omvandlingen har använts Rodney Edvinssons, docent i ekonomisk historia vid Stockholms universitet, prisomräknare. (http://www.historia.se/Jamforelsepris.htm)
Mellan 1705 och 1754 reparerades den gamla kyrkan för totalt 2 446 000 kr
- material 173 000 kr = 7,1 %
- arbete 2 273 000 kr = 92,9 %

Reparationer och inventeringar av kyrkans tillhörigheter

I räkenskapsboken (svårtolkad) beskrivs bl.a. kyrkans inventarier och reparationer. Genom dessa går det att få reda på lite om kyrkans utseende.
Kostnader för lite större reparationer är avskrivna här och även omräknade till vad motsvarande material och arbete skulle ha kostat 2015.

Mindre åtgärder finns i regel noterade under Extra Ordinarie Kostnader som tex lagning av fönster, kyrkoporten, åtgärder på klockan mm

1708-05-19. Brev skrivet av Svenonis Litholander till Biskopen i Lund Matthias Steuchius om Öveds kyrkas tillstånd och sökte bl.a medel för att reparera kyrkan.
Tiiståndet beskrevs så här: Kyrkan är tämligen bristfällig, taket över altaret och koret som är av bly på södra sidan behöver omstöpas med nytt bly, och utföras så att valv och sparrar inte förstörs. Kyrkan är dessutom otät i kraftigt regnväder.
Wapenhusets tak har försetts med tegel men inte bestrukets med kalk.
Klockstapeln är nu så oduglig, att det är farligt var gång det rings, hela stapeln skakar. Skall fråga Kyrko Inspektor om inte klockan kan flyttas till det murade tornet vid kyrkans västra sida. Detta torn reparerades för några år sedan för 300 daler silver.

1705. finns inte redovisat, boken börjar först 1706.
1706. Beskrevs kyrkans inventarier och reparationer som var undertecknade av kyrkosp. Michell Mählgröde. Det fanns ingen präst då Mats Jönsson nyligen hade avlidit.

Reparation: En omfattande reparation och kalkning blev utförd bl. a. användes 500 mursten, 400 taksten, läkten, spik, 12 lass kalk, 15 lass sand, 2 svinhår till kalkborstar mm.

Citat på gjorda åtgärder från räkenskapsboken: *(förklaringar)*
1ne Östra Kyrckiogaflen blefwet nedan till up å under för taket å Kyrckian alldeles upmurat.
2ne Pellare å södra sidan up till Kyrckiotornet blefwet ånyo upmurat.
3to dito pelaren up till Kyrkian nedan till blefwet skälnat och utfwerkat samp taket up och med igenom med tegell täckt. *(skällna = täta fogarna mellan sten eller takpannor).*
4to Södra pellaren up till Kyrckian blefwet skälnat och utstoppat up och ned igenom å alla sidor samt Wapenhuus gaflen och båda sidorna skälnatt.
5to Wapenhuset med 6 binningar blefwet skälnat ock understruket *(binningar = den murade delen mellan de lodräta träpelarna på korsvirkeshus).*

Här finns också noterat granskning av blyarbete gjort 1705.
Eftersom materialet är anskaffat under flera år samt ingår delvis i murarens lön och ibland har betalats året efter ges här endast totalsumman för respektive år.

År	Daler silver	SEK 2015	Anm
1705	80	353 000	Enbart lön betald 1706
1706	40+56	257 000	Mtrl 1706 + lön betald 1707

För 2015 anges vad det kostar att göra samma sak som det gjorde 1706
(Murmästaren/Blytäckaren Erik Murman gjode arbetet)

Inventarier: 1 mässhake av röd blommig sammet, 1 mässkjorta, 1 kalk och disk i förgyllt silver, 1 skåp med lås under altaret för förvaring, 1 stort becken i funten, 1 dito mindre, 1 klocka i klockhuset, 1 likbår, 1 altarduk, 1 altarbok, 12 alnar svart kläde, 1 plikt pall, 1 smiden ampel, 1 liten tennflaska att hämta vin uti, 1 vepa, 4 st trästolar, 1 svart mässhake köpt 1697, 1 jubel tavla med ram från 1698, 1 rött altarkläde med breda guldgaloner skänkt av grevinnan Königsmark 1703, 1 damask altarduk med fina vita spetsar från 1704, 1 ex av skriften Högst Salig konungens begravning, 1 ex av Narviska segern, 1 ny mässkjorta, 2 omslag till nämnda böcker, 6 laster kalk som Kyrkian har att fordra, 1 ny svensk bibel med kopparstycken.
Utlånta penningar i Ramsåsa Kyrkia 2.30, Skartofta dito 28.20, 5 st bräder dito 2.18.

1707 Åter en stor reparation.
Citat på gjorda åtgärder från räkenskapsboken: *(förklaringar)*
1ne Blyett på södra sidan blefwet nedertaget och blefwett omstöpt och uplagt.
2ne Lagningar på Kyrkio takett till och med wynskedderna *(vindskeder)* blefwet skelnatt och Reparerat.
Material 153 daler silver = 40 000 SEK 2015 (123 daler är för blyet).
Arbete 42 daler silver = 185 000 SEK 2015. (Murmästaren/Blytäckaren Erik Murman)

1708. När Svenonis Litholander (f.1665, d.1723-12-17) 1706-08-29 blev utnämnd till kyrkoherde för Skartofta församling/Öveds annexförsamling skrev han 1708-05-19 ett brev till Biskopen i Lund, Matthias Steuchius bl.a. följande om Öveds kyrka: (fritt avskrivit)
Kyrkan är tämligen bristfällig och bl.a. läcker taket vid regnväder och behöver repareras över altaret och koret. Södra sidan är av bly som behöver omsmältas utan att valv och taksparrar förstörs. Vapenhuset är klätt med tegel men ännu inte kalkat. Klockstapeln är odugligt och skakar vid ringning. Det murade Tornet på västra sidan av kyrkan reparerades för några år sidan och dit kan klockan flyttas.

1709 Ny reparation
Citat: På Songkoret blef blyet nedertaget, omstöpt och igen uplagt, samt 4ra binningar Nordan till på Kyrkian skielnat och med taksten betäckt (bl.a. 250 taksten, 1100 bly spik, 600 bubbla luftspik).
Material 37.14 daler silver = 5 000 SEK 2015.
Arbete 26.24 daler silver = 116 000 SEK 2015 (Murmästaren/Blytäckaren Erik Murman)

1711 Flyttning av Klockan
Citat: Klockans neddertagning af Stapelen och i Tornet återigen uphängt och med Bielkar och behör bebundna. (bl.a. 8 stora järnbultar till 2 bjälkar, 24 st spikbultar till stolparna, 200 spik mm)
Material 16.03 daler silver = 3 500 SEK 2015.
Arbete 36.00 daler silver = 159 000 SEK 2015 (Murmästaren Erik Murman).

1712 Inventarier
Här tas bara med nya inköp eller de som inte fanns med 1706.
1 ny annotationsbok, 1 teckne bok i pergament, 1 ny Kyrkio stohl uthi fint Pergamentslinne.

1718 Mindre reparation av taket efter stormväder

1723 Inventarier
Här tas bara med nya inköp eller de som inte fanns förut.
Fem stora Malm ljusa Stakar af gammölt Model.
1 Manuale.
1 liten gammal Bibel uthan koppar stycken.
1 ny Psalmbok för Klockare stohlen både i Öfwed och Skartofta.

1 Klocka i Tornet.
1 Kyrkio ståck med järn beslag och 2ne låsar.

1725 Reparation
Blytaket öfver sielfva Kyrkian nedertagit och åter igen uplagt och underankring skiellnat med kalk samt trä fack tak på norra sidan, jämte et fack tak på wapenhuset uplagt, Sjalfwa Gafalen på öfwer sidan waret med murarbete Reparerat. Pelarnas lagning och rappning södra sidan. (2 läster kalk, 280 taksten, 600 blyspik, 2 murbielkar, 2 reglar till Kyrkioporten, mm, en del material ingår i arbetskostnaden).
Material 34.02 daler silver = 5 800 SEK 2015.
Arbete 56.24 daler silver = 207 000 SEK 2015 (Murmästaren/blytäckaren Hans Frantsson).

1726 Reparation
Reparera inuti Kyrkian öfwer Läcktaren, samt taket på norra sidan Kyrkian skiellnat jemwäll wapenhus gaflen, Späcka *(fylla hål)* och hwitlimma *(kalka)*. (7 tunnor kalk, 3 furubräder, 100 dubbla läktspik, 1 svinahår, 50 st blyspik, 180 st spån spik, 200 st takspån, 1 tolft furubräder, 1 bjälke till klockan mm)
Material 18.03 daler silver = 3 000 SEK 2015.
Arbete 40.22 daler silver = 148 000 SEK 2015 (Murmästaren Hans Jörgen Kiuhler).

1729 Reparation
Till Kyrkians nödvändiga reparation är uphandlat hos handelsmannen Frans Snell Malmö.
Bl.a. 500 st taksten, 250 mursten, bräder, 400 spik mm.
Material 55.16 daler silver = 10 200 SEK 2015.
Inget arbete redovisat.

1731 Reparation
Uppläggande och några bielkars insättande inne uti tornet, såsom et fack tak på hwartera sida uppå wapenhuset, likaledes den södra och i norra pelaren wid Kyrkian at förfärdiga till Murarna, samt östra Pelaren och norra Kyrkio Porten till Murarna och taket, så wäl som wästra Kyrkio luckan. (7½ läst kalk, 9 st ekestolpar, 2 furbräder, rep, ekebjälke, 2 baljor, 2 pannor, 200 taksten).
Material 59.28 daler silver = 11 000 SEK 2015.
Arbete 175 daler silver = 644 000 SEK 2015 (Murmästaren Niclas Stein).

Efter detta finns noterat också följande material: 400 tak och 200 mursten från Sövde, 4 läster kalk *(1 läst = 0,6m^3)*, 6 läkten från Tryde, 2 lass stolpar och 2 stolpar och 2 bräder från Skartofta, 2 murlejder *(lejd översta timmerlagret i korsvirkeshus)* och 2 bjelkar från Lund, 2 merlejder och 2 bjelkar från Skartofta, murmästarverktyg från Frenninge, 36 lass fin sand, 36 tunnor vatten, 2 lass lera, 2 tunnor svinhår, 1 kar till vatten, 1 spann, 1 lass bräder och säckar till ställningen, en säng till myrmästaren och hans folk.
Material 12.24 daler silver = 2 300 SEK 2015.

1732 Ny inventarielista, se sammanställning sist i detta avsnitt.

Det finns inga inventarier eller reparationer mellan 1732 och 1745. Åren 1740-1744 saknas.

1746 Inventarielista, se sammanställning sist i detta avsnitt.

1746 Reparation
Med Kyrkioherden Herr Magister Litholander ock församblingens samråd, är följande arbete förfädigat Nembl:
Glasmästaren Pehr Karlsson har enligt qvittence d 27. Nov. 1746 bekommit för att Kyrckio-fönstren på södra sidan, som består af 4ra taflor 6 *(daler)* och för en tafla uti fönstret på norra sidan 3 *(daler)* . *(5 rutor + insättning, 9 daler silver = 1200 sek 2015)*
Smeden Sten Larsson i Öfwed för 4 st fönster järn och 32 st dubbar at fästa fönsteret uti efter qvittence 1.8 *(daler).*
Muraren Sten Håkansson som lagat Kyrckiogolfwet efter qvittence 0.10 *(daler).*

Sedan Kyrckiogolfwet i Hela Choret öfwer den der warande Grafwen war så alldeles fördärfwat, at man ej utan fara kunde gå fram till alltaret, har däför med församblingens samråd låtit detta laga, hwaretill Pastor anskaffat 14 st Eke plankor, som af Snickarna,

Kyrckiowärdarna och Socknens Ällste blifwit wärderade a 20 f. st A till 88 24 f wisar fol: men Pastoren lämnat dem för 16 öre st, wisar des qvitto som giör 7 *(daler).* För nemde plankors hämtande ifrån Skartofta med 2 vagnar, efter räkning och qvitto 0.08 *(daler).*
Snickaren Petter Steenberg som lagt plankorna fått i arbetes löhn efter qvittence d 3 Marty 1747, 2 *(daler)*
Till Eke Plakornas betäkkande att gofwet måtte blifwa lika lagt med dett öfriga är dels den gamla stenen brukat och dels kiöpt på Snogeholm 130 st golf-steen som Kåstat efter qvittence 3.8 *(daler).* För samma steens hämtande med 3ne wagnar 2.16 *(daler).*
Olof Torstensson fått i Arbets löhn för Stenens läggande enligt dess qvitte. 2.10 *(daler).*
Smeden Nills Mickellsson för 16 st 3 tom Spik efter qvitte 0.08 *(daler).*
För 2ne Bud till Glasmästaren 0.08 *(daler).*
Kyrkiowärdarne för de upbrutit dett gamla golfwet och rensat begrafningen 0.24 *(daler).*
Här ingick förmodligen en hel del frivilligt arbete.

Sist under detta avsnitt, Öveds gamla kyrka, finns 3 sidor, kopior på 1746 års reparations-text från Öveds Räkenskapsbok.

1748 Reparation
Till Kyrckio takets lagande på Norra sidan af Kyrckian som hwar aldeles förderwat.
(20 furubräder, 1 sparre 10½ ahlne lång, 100 dubbla läkt spik, 100 andra spik.)
Material 7.28 daler silver = 965 SEK 2015.
Arbete 4.00 daler silver = 11 000 SEK 2015. (Hemmansmannen Ohla Persson)

1749 Extra ordinarie utgifter.
Ej f.n. undersökt anledningen till nedanstående.

Efter Kongel. Landshövdinga ämbetets förordande äro med en Kalkgrops upgräfning, beklädning och öfwertäckning följande åtgångit neml:
29 sten Furubräder a 9 f *(12 kr)* stycket till beklädning samt kalkbänk till Kalkens tillredning
6 st Eke trä 5 alr långa.
60 st hela läckte spik.
10 st Karlar som gräfwa Kalkgrafwar a 12 öre om dagen *(331 kr om dagen)*
Snickaren Petter Steenberg för Kalkgrafwar och Kalkbänk 4 daler silver *(11040 kr)*
För 5 läster Kalks afhämtning från Kärby 5 daler silfwer *(ca 1000 kr mtrl+arbete)*
Arfwode för Murmästaren Grimo och Timmermannen Thor Jönsson för Kyrkians bristfällig-hets granskning, 5 daler silfwer *(13800 kr)*

1749 Reparation
Pelarn på södra sidan som war alldeles förfallen åter upmurad, rappadt, späckadt och hwittadt, en dito norra sidan förbättradt med inspäkning, rappning och hwitmening, samt tak lagdt öfwer bemelte 2ne pelare Instoppade, späckade och hwitmenadt. En refwa på Norra sidan Kyrckjan som gick från grunden up till taket, samt späckadt kamrarna *(tinnar i en trappgavel)* på östra sidan af Kyrckjan och insatt Takstenar af Taket, öfwer song=Coret. lagt en rad Tegell långt åt Bly och = spåntaket, att hindra hwalfwet för regndropp o upplagt Takstenar öfwer en dehl af wapenhus Taket, samt förkilat et stycke af hwalfwet med järn ankar inne uti Kyrckjan på Norra sidan näst läktaren.

Äfwenledes är Sparrwerket på Norra sidan af Kyrckjan förbättradt ock läkt ett stycke af Taket på Norra sidan med bräder samt läcktat ett stycke på Wapen hus Taket hwartill följande åtgångit utom the uti nästledit års räkning i förråd upkiöpta Materialer
Kalk som till förnemntd arbete förbrukt blifwidt äro tagna af the uti nästa års räkning upkiöpta 5 läster. (400 mursten, 100 taksten, 73 st Watten, 5 knippen svinhår, 1 par Eke trä, 10 furubräder, 5 aln stångjärn, 200 hela läktespik, 200 halva läktespik, 1 tolft stenläkten). Material 33.12 daler silver = 4 400 SEK 2015. (En del mtrl från förråd)
Arbete 59.12 daler silver = 163 000 SEK 2015. (Murmästaren Grim från Lund)
(Timmermannen Oluf Jönsson från Lund)
(Kyrkvärdarna, framtagning mtrl mm)

1749 Förrådsinköp
600 mursten, 9 daler silver *(1190 kr =1,98 kr st.)*
5 alnar järn, 1 ekbjälke och kalk som finns sedan tidigare.

1754 Reparation
Muren öfwer Kyrkio dörra, som war så bristfällig at med det gamla Sparrewerket nedertogs, öfwer Wappehuset, ramlade omkull, blifwit med gråsten uppmurad, rappad och hwitmenad. Äfwenledes är östra Wappehus muren, som war aldeles förderfwad blifwit till en dehl nederbruten och ånyo uppmurad, samt the öfriga sidorna af Wappehuset till thet muren behörigen förbättrade med utstoppning, rappning och hwitmening, så ut som utwändigt öfwer alt försedda. Likalades är sparrar och eket med thet öfriga timmeret öfwer samma Wappehus blifwit med nytt Eke timmer omsatt, hwaröfwer nya furu bräder med upplag af ny eke näbbspån blefwe uplagda.
Murarbete. Bielken hwilken till arbetet blifwit förbruckt är tagen af then som uti 1749 års räkning i förråd upfördt finnes.
(4 ekspannar, 2 ekbjälkar, 4 furebjälkar, 1 eklejder *(stege)*, 14 eksparrar, 6 ekbokhuvud, 8 fure stenläkten, 8 tolfter furebräder *(96 st)*, 4000 ekenäbb spån, 524 hela läktespik, 2000 halva läktespik, 2000 lästspik).

Material 142.07 daler silver = 18 500 SEK 2015. (exkl. mtrl från förrådet)
Arbete 100 daler silver = 276 000 SEK 2015. (Murmästaren Jöns Persson Lund, 70 ds)
(Timmermannen Åke Jönsson Brandstad)

1754 Förrådsinköp
6 st furebjälkar, 9,2 m långa, 23 cm i fyrkant, 29.02 daler silver, 3725 kr.
5 st dito, 7,1 m långa, 23 cm i fyrkant, 22.16 daler silver, 2845 kr.
24 st furesparrar, 6,5 m långa, 15 cm tjocka ??, 17,8 sm breda, 36 daler silver, 4621 kr
27 st furebräder, 6.24 daler silver, 801 kr
10000 st ekenäbb spån, 120 daler silver, 15404 kr
9½ läst släckt kalk *(ca 5,7 m^3)*, 170.16 daler silver, 22016 kr
Hämtning av kalken, 10 daler silver, 1284 kr
1 tunna tjära till spåntaket, 7.16 daler silver, 919 kr
Totalt 402.10 daler silver, 51615 kr

1755 Förrådsinköp
2^{ne} tolfter furebräder *(24 st)* till förestånde reparation, 6 daler silver, 770 kr.

1759 Inventarielista, se sammanställning sist i detta avsnitt.

1759 Vad har hänt med kyrkan?
En stor reparation gjordes 1754, samtidigt inköptes både 1754 och 1755 material till förrådet till en förestående reparation som enligt räkenskapsboken aldrig blev genomförd.

Nya kyrkan under byggnad
Det här året börjar den nya kyrkan att byggas, enligt gamla kartor byggdes den på samma plats som den gamla kyrkan. Den nya kyrkan invigdes midsommarhelgen 1761. Var hölls under tiden gudstjänster, dop- vigsel och begravningar. Det finns inte nämnt någonting om detta i kyrkböckerna. Var de flyttade till Skartofta?

1759 Räkenskapsboken Öved under ”Balance till den 1 Maij 1760”
Som Kyrckjan hafwer i Behåld och att fordra, nemlig:

Respective herrskapet på Öwfeds Closter skyldi som 1745 års räkning widlyftigt utwisa i hwilka till nya Kyrkians upbyggnad, kunna at anwändas.	718.14
Likaledes har Kyrkian at fordra af högbemelte Herrskap som uti Likvidation godtgiordt är neml:	
Prostens underskrifning ifrå och med 1740 till och med 1744 a 12 öre årligen.	1.28
Pastori Notari at ifrå och med 1741 till och med 1744 a 1Sd 16f	6.00
Kyrckio Bokhållaren Lön ifrå och med 1740 till och med 1744 a 1 Sd	4.00
Åhrliga Inbindnings penningar dito a 8 öre	1.00
Kyrckio Inspectors arvode, säd lön, 1 tunna året 1740-1744	28.16
För Räkenskaps hållit ifrå och med 1741 till och med 1744 a 1Sd årligen	4.00
Kyrckjans behåldning, blifwa efter denna räkning slut som Wällborne Herr Ryttmästaren Hans Ramel till Kyrckjans ånyo upbygganda emottagen	775.10
Totalt	1539.04

1760 Inventarielista, se sammanställning sist i detta avsnitt.

1760 Levereringar
Till Wälborna Härskapet lefwererats tid efter annan nembl. fyra läster fem tunnor 1. Skippa Kalk *(skäppa =23,2 liter i Skåne)*, efter Lagufogdens Nils Perssons quittence af den 20 Maü 1758 lefwererat fem läster siü *(sju)* tunnor och 2 Skippor, efter Wälborne Herr Ryttmästarens quittence af Öfwids Closter den Junü 1759. Sedermehra till Wälborna Härskapet Nio läster fem tunnor 2. skippor Kalk, after Ladufogdens Sven Nilsson quittence af de 5 octob. 1760. Denna Kalk giör tillsammans nitton läster siü t^r *(tunnor)* och en skippa som Kostar a 9 D lästen 176.14
Wälborne Herr Ryttmästaren mottagit 1757 åhrs behåldning tyonde efter dess Cautions Skrift *(borgensansvar)* af den 8 Maü 1758. 231.01
dito 1758 åhrs tyende efter Inspector Borgstroms attest af den 28 Maü 1759. 174.23
dito 1759 åhrs tyende 137.

719.06

Enligt uppgift lät Hans Ramel uppföra kyrkan 1759-1761, i rokoko, efter ritningar av Carl Hårleman som dog redan 1753-03-09 dvs det var tidigt bestämt att en ny kyrka skulle byggas. Jean Eric Rehn skapade inredningen med bland annat den för tiden typiska herrskapslogen.

Vad hände med inventarierna? Altartavlan och predikstolen såldes till Blentarps kyrka.

Fr.o.m. midsommardagen år 1761, när nya kyrkan är invigt, är årsredovisningar mycket kortare.
Underhållet sköts nu av Övedsklosters gård.

1763 Inventarielista, se sammanställning sist i detta avsnitt.

1774 Ny annotationbok
Från bokbindaren Bundt 6.20

1775 Extra Inkomst
För en uppmultnad kyrkio ståck som stått vid Öveds Kyrka, hwilken på Auction blifwit försåld. 1.08
I samma ståck befants vid dess öppnande Contante Penningar 28.04

1777 Inventarier
En gammal Kyrkio stohl hwilken såsum förmultnad blifwit sönderslagen.

1786 Inventarier
Betalt en Jungfru *(inget namn)* för en ny sydd mässe siorta iställit för den förra Som förlidit år blef bestulen. 24.

1788 Inventarielista, se sammanställning sist i detta avsnitt.

1799 Inventarielista, se sammanställning sist i detta avsnitt.

1800 Inventarier
Silfwer kalken med Patéen finns i Herr Kyrkioherden Molins ego.
(Den fanns tidigare fr.o.m. 1763 i Herrskapets vård).

1805 är sista året i denna räkenskapsbok.

Inventarielista 1732-1799

Inventarietexten är från 1732. x (i Herrskapets vård fr.o.m. 1763)		1732	1746	1759	1760	1763	1788	1799
Silver och malm:	1 Kalck och Disk af Sifwer Förgylt (Patén fr.1759)	x	x	x	x	x	x	x
	1 Stort bäcken i funten och 1 mindre dito	x	x	x	x	x	x	x
	1 Smedin ambolt *(smidd ampel)* (järn)	x	x	x	x	-	-	-
	1 lyten tenn flaska, fr.o.m. 1799 en flaska till	x	x	x	x	x	x	x
	1 par stora malm liusa stakar	x	x	x	x	x	x	x
Kläder:	1 Mässehake af rödt blomerat Samet	x	x	x	x	x	x	x
	1 Swart Mässehage af atlas *(satin=tätt vävt tyg)*	x	x	x	x	x	-	-
	1 Slät taftes altar kläde med gåldgaloner omkring, (rödt) förährat af fru grevinnan Kiöningsmark	x	x	x	x	x	-	-
	1 ny mässe skiorta (tämligen sliten 1759) (ny fr.o.m. 1788)	x	x	x	x	x	x	x
Böcker och Skrifter:	1 altarebook, 1 Manual	x	x	x	x	x	x	x
	1 ny annotationsbook, hwit Perg. (fullskriven 1760)(ny 1788)	x	x	x	x	x	x	x
	2ne Exemplar af skriften Högst Salig Konungens begravning, af Narviska Segern med tillhöriga RamR	x	x	-	-	-	-	-
	1 Jubell tafla med ram	x	x	-	-	-	-	-
	1 Ny Svensk Bibell med tillhöriga Koppar stycken	x	x	x	x	x	x	x
	1 dito gammal, do utan koppar stycken (mindre)	x	x	x	x	x	-	-
	1 Psalmbook för Klåckare stolen i Öfwed och Skartofta	x	x	-	-	-	-	-
	1 Kyrkio stohl (gammal)	-	-	x	x	x	-	-
Andra saker:	1 skåp hwaruti förvaras Kalk och Disk	x	x	-	-	-	-	-
	1 Klåcka i stapelen, 1 Klocka fr.o.m. 1760.	x	x	-	x	-	x	x
	1 Likbåhr	x	x	-	-	-	-	-
	1 Kyrkio ståck med järn beslag och 2ne låsar (gammal)	x	x	x	x	-	-	-
Dessa inventarier finns bara 1746.								
	2ne Räkenskaps böcker, 1 gammal, 1 något nyare		x	-	-	-	-	-
	Gezelü förklaring öfver gamla Testamentet, bägge kyrkiorna tillhörig (Öveds och Skartoftas).		x	-	-	-	-	-
Dessa inventarier finns bara från 1759								
	Mag. Liebmans Postilla			x	x	x	x	x
	2ne Exemplair om Kalck tillredning (tabeller)			x	x	x	x	
	1 Kyrkio stohl + en gammal från 1788			x	x	x	x	x
	Mag. Wennerbergs botemedel mot fallande sjukan *(Epilepsi)*			x	x	x	-	x
	1 mätstock af trä			x	x	-	-	-
Dessa inventarier finns bara från 1753								
	80 st nummer ziphror					x	x	x
Tillägg 1790	Grefwe Oxenstiernas äreminne öfwer Konung Gustaf III							x
Tillägg 1797	Ett nytt hwitt Sidentyg med guldfransar försedt Kalkkläde såsom skänkt till Kyrkan af Högvälborna Fröken Amalia Ramel.							x

Bilaga. 1746 sid 1. Exempel på reparationsbeskrivning

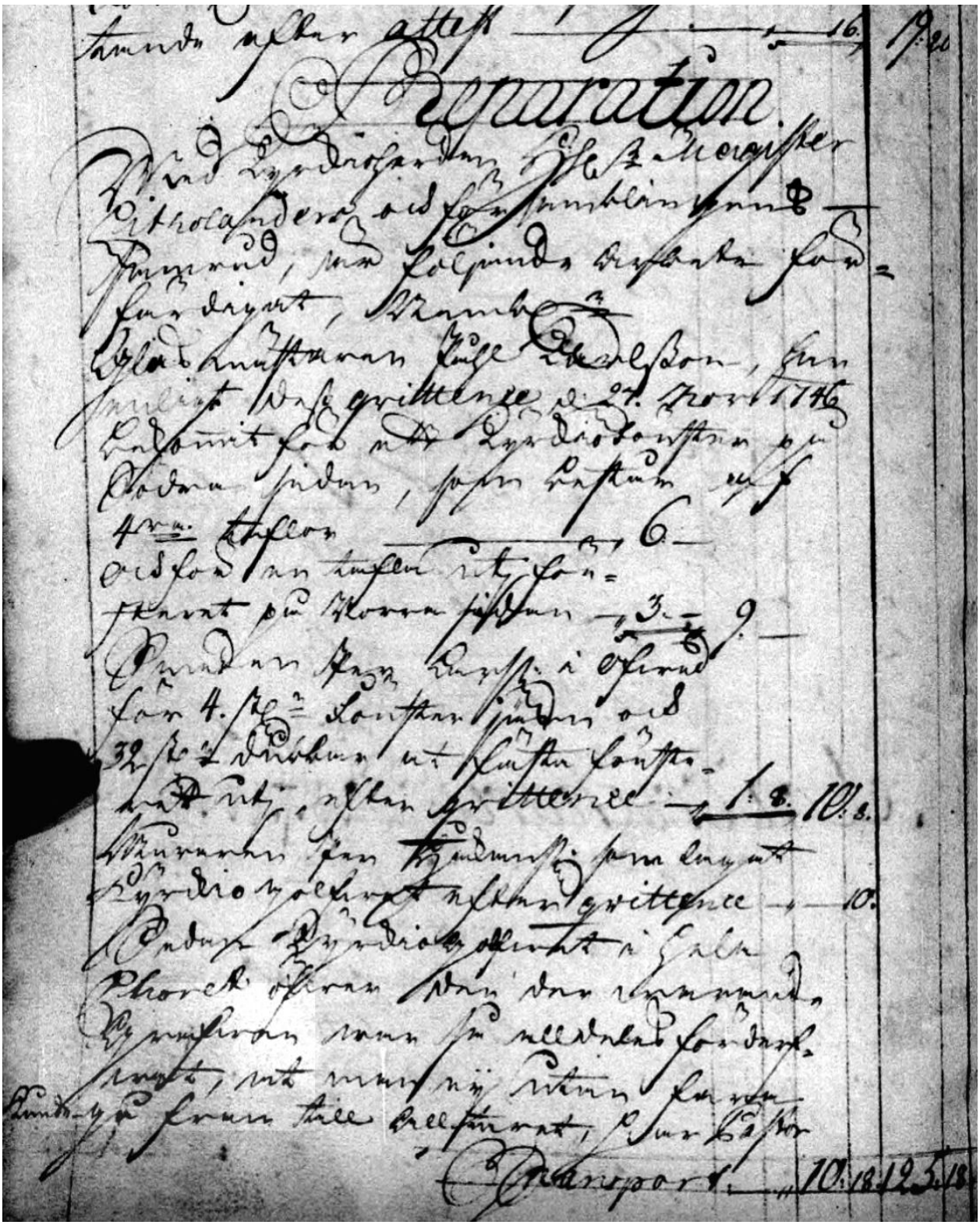

Bilaga. 1746 sid 2

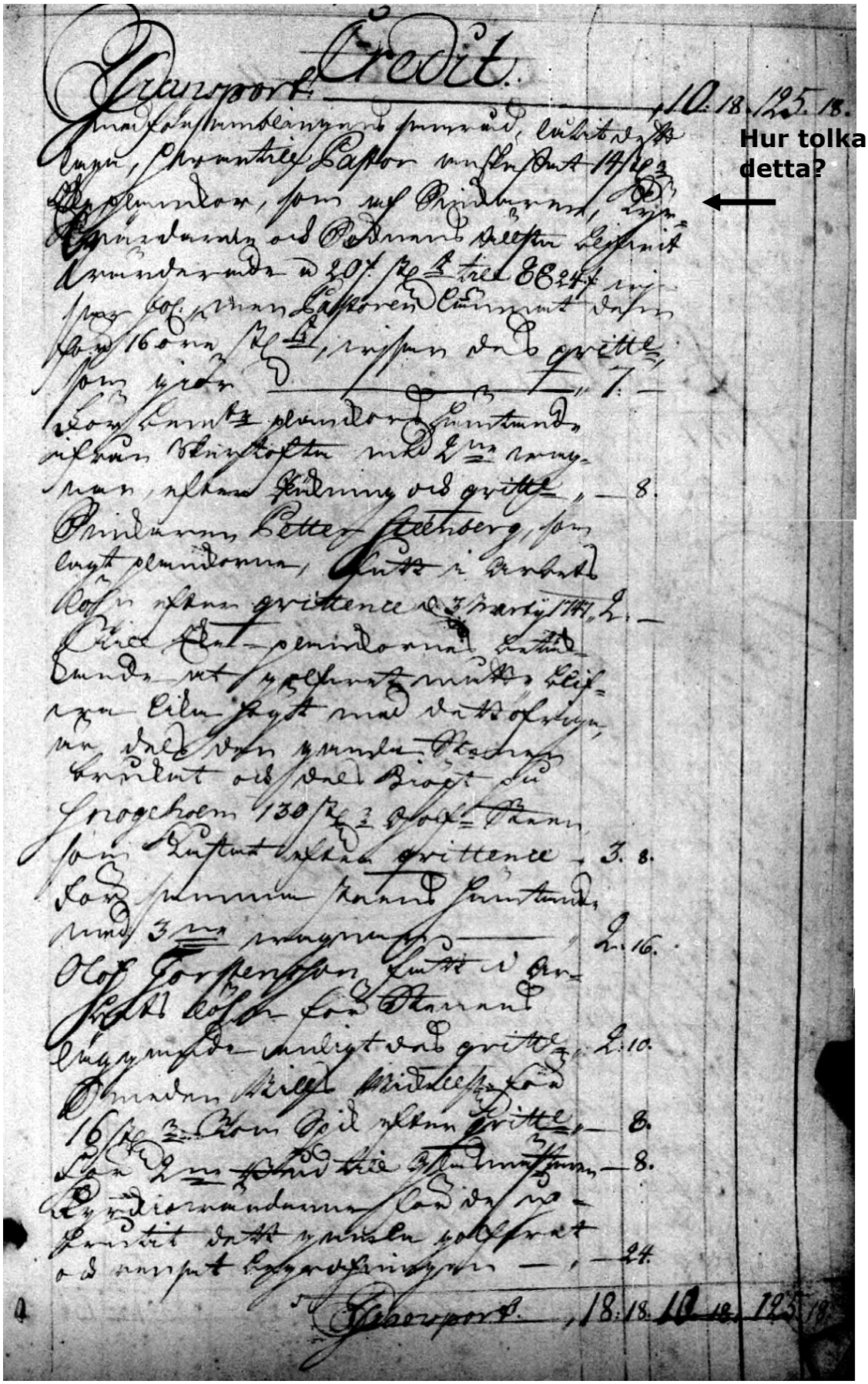

Hur tolka detta?

Bilaga. 1746 sid 3

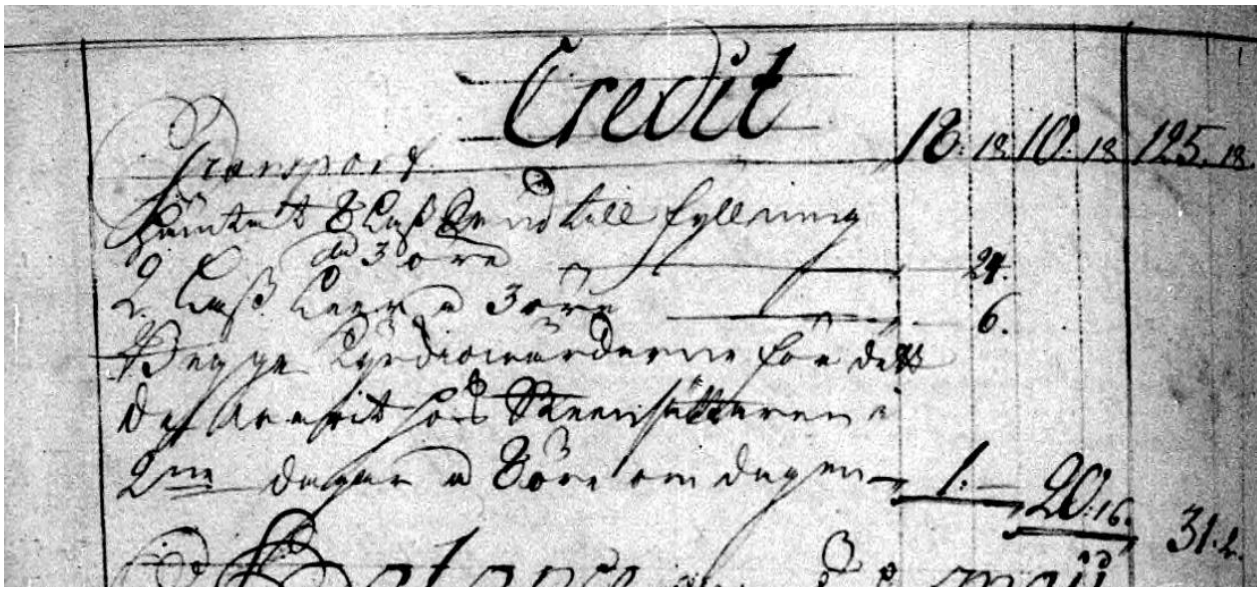

7. Kartor

Den enda detaljkartan från Övedskloster på Lantmäteriet är från 1726 och ligger arkiverad under VOMB. Andra kartor kan finnas på godsarkivet vilket rapporterna R2009_037 Landskapsparken.pdf och 2010_057_ovedsklosters_alleer.pdf visar. Dessa rapporter finns på nätet under:
http://www.regionmuseet.se/rapporter_pdf/2009/R2009_037.pdf
http://online4.ineko.se/online/download.aspx?id=44035 (alléerna)

Husnummer.
Från sista hälften av 1600-talet blev husen i alla byarna i en socken numrerade. Numren finns utskrivna på en del kartor som t.ex. Skifteskartor, i Mantalslängder och Jordeböcker och i Kyrkböcker. Efter Enkifte/Laga skifte får varje hus ett eget nummer tex 1^1, 1^2 etc. eventuella husnamn finns kvar.

Husnamn. I de flesta socknarna finns gårdar som är namngivna och således saknar nummer. Namnet kan ha funnits lika länge som huset och har kanske ärvts ända från dansktiden. Från Enskifte/Laga skifte är även dessa hus numrerade.

Skiftesperioden
Inleddes med Lantmäteristadgan 1734 och storskiftes förordningen 1757. Perioden varade sedan via Enskiftet och Laga skiftet ända fram till 1928.
De mycket detaljrika skifteskartorna visar husen/gårdarnas utseende och läge för varje enskild by i en församling samt vem som brukade respektive gård samt hur marken blev fördelad mellan jordägarna baserad på tidigare ägande.

Storskiftet med kartor genomfördes mellan 1758 och 1827. Åker- och ängar sammanfördes till mindre enheter. Gemensamt ägd mark delades upp mellan brukarna. Byarna blev kvar oförändrade. Storskifteskartan täcker bara inmarken, den odlingsbara marken. Utmarken, som inte finns med på kartorna användes som betesmark men var även en viktig resurs för byinvånarna. Här kunde de hämta bränsle och virke, utvinna torv men även tjära, träkol och andra skogsbaserade produkter.
Alla som ägde eller var brukare av gården finns noterade med namn.

Enskiftet med kartor genomfördes mellan 1803 och 1827. Brukarnas marker skulle samlas i en enhet, skifte, vilket innebar att några fick lämna bytomten och flytta eller uppföra en ny gård på den tilldelade marken. Andra fick stanna kvar på sin bytomt. Enskiftet tillkom efter Rutger Mackleans radikala skifte av Svaneholm 1783–87 där gårdarna flyttades ut från byarna och placerades enskilt i landskapet så som det fortfarande ser ut i Skåne. Enskiftet innebar i regel att även utmarken ingick och fördelades mellan gårdarna. En mindre del av utmarken bevarades till allmänning.
Alla som ägde eller var arrendator (Åby) av gården finns noterade med namn.

Laga skiftet med kartor ersatte tidigare skiften och genomfördes mellan 1827 och 1928 och innebar att marken maximalt fick innehålla tre enheter, skiften. Några fick ”utflyttningsskyldighet” dvs. gården flyttades från byn till de nya ägorna, andra fick stanna kvar på sin gård på bytomten. Flytten fick bönderna i byn sköta själv, man hade 6 år på sig att flytta gården. Det normala bidraget till flytten var i Färs 1 Rdr och 16 skilling (idag ca 5000 kr). På de gamla gårdarnas plats kunde det byggas gathus. Det räckte att en bonde i byn begärde laga skifte för att en ansökan om skifte skulle vara giltig och omfatta alla. Laga skifte kunde överklagas.
Kartan med respektive gårds jord tilldelning fastställdes genom domstolsbeslut. Många enskiften startades först 1827 och samordnades då med 1828 års Laga skiften och finns endast redovisade som enskifte, ibland som enskifte/laga skifte. Fastighetsbeteckningarna (t.ex. 11:4) som anges i Laga skifte blir nästan utan undantag förändrade genom arvsskiften, avstyckningar mm (t.ex. 11:8) De allra flesta skifteskartorna visar gårdarnas utseende från ovan och alla kartorna har en skala i alnar. En aln mellan ca 1750-1889 var 0,5938 m sedan gick Sverige över till metersystemet.

Öveds Skifteskartor 1753-1865.
Det finns kartor från storskiftet/enskiftet från de sista 50 åren på 1700-talet över alla byarna.
Från Laga skifte omkring 1830 och senare finns inga kartor från Öveds by men för de andra byarna.
Från kyrkböckerna går att utläsa att Laga skifte i Öveds by troligen gjordes omkring 1865.
Öveds husen Nr 4, 5, 7, 8, 9 och 12 blev 1867 kallade Övedsgård.
Öveds husen Nr 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 14, 16, 24 brukas under Övedskoster 1856-1865.
Ej kollat före 1856.

Lantmäterimyndigheternas arkiv

Svansjö 1753, Arealavmätning	Akt nr: 12-öve-5 (visas inte)
Torp 1754	Akt nr: 12-öve-2 (visas inte)
Vessel 1754	Akt nr: 12-öve-3 (visas inte)
Öved 1754-1756, Åkerdelning	Akt nr: 12-öve-1 (visas inte)

Lantmäteristyrelsens arkiv

Övedskloster 1726	Akt nr: L234-4:1 (arkiverad under Vomb)
Svansjö 1753, Åkeravmätning	Akt nr: L270-9:1, L270-9:2
Torp 1754	Akt nr: L270-17:1
Vessel 1754	Akt nr: L270-14:1
Öved 1754-1756, Åkerdelning	Akt nr: L270-15:1

Storskifte finns för Torp 1809, Akt nr: L270-17:2 eller 12-öve-7

Skånska rekognoseringskartan 1812-1820 (finns i krigsarkivet Stockholm)

Övedskloster 1855/1877, Karta för park och Trägård (finns på Folklivsarkivet i Lund)
Mandelgrens avritning från 1877 av den danske 'haveinspektör' Rudolph Rothes karta ritad 1855. (denna karta finns på godsarkivet Övedskloster).

Topografiska kartan 1860-1865, Kartblad Lund

Häradsekonomiska kartan 1910-1915
- Övedskloster

Ekonomiska kartan 1971
- Kartblad 2D5C Övedskloster (Öved)
- Kartblad 2D4C Björka (Vressel, Övedstorp)

Enbart 1700-tals kartor och häradsekonomiska kartan tas f.n. med.

Specialkarta, Leif Nyström
Från kartan Öved 1756 har byn klippts ut och lagts in på dagens karta.

Svansjö 1753, Arealavmätning Akt nr: 12-öve-5 (visas inte)

7.1 Övedskloster 1726

Anton Cöpingers karta där Amalia Lewenhaupt begärt att få uppmätt avståndet mellan kyrkan och herrgården som blev 920 alnar eller 546 meter.

Kartan innehåller även hela dåtidens Övedskloster fram till Öveds by med markeringar. Kartan finns både som skiss och renritad skiss, kartan härunder.

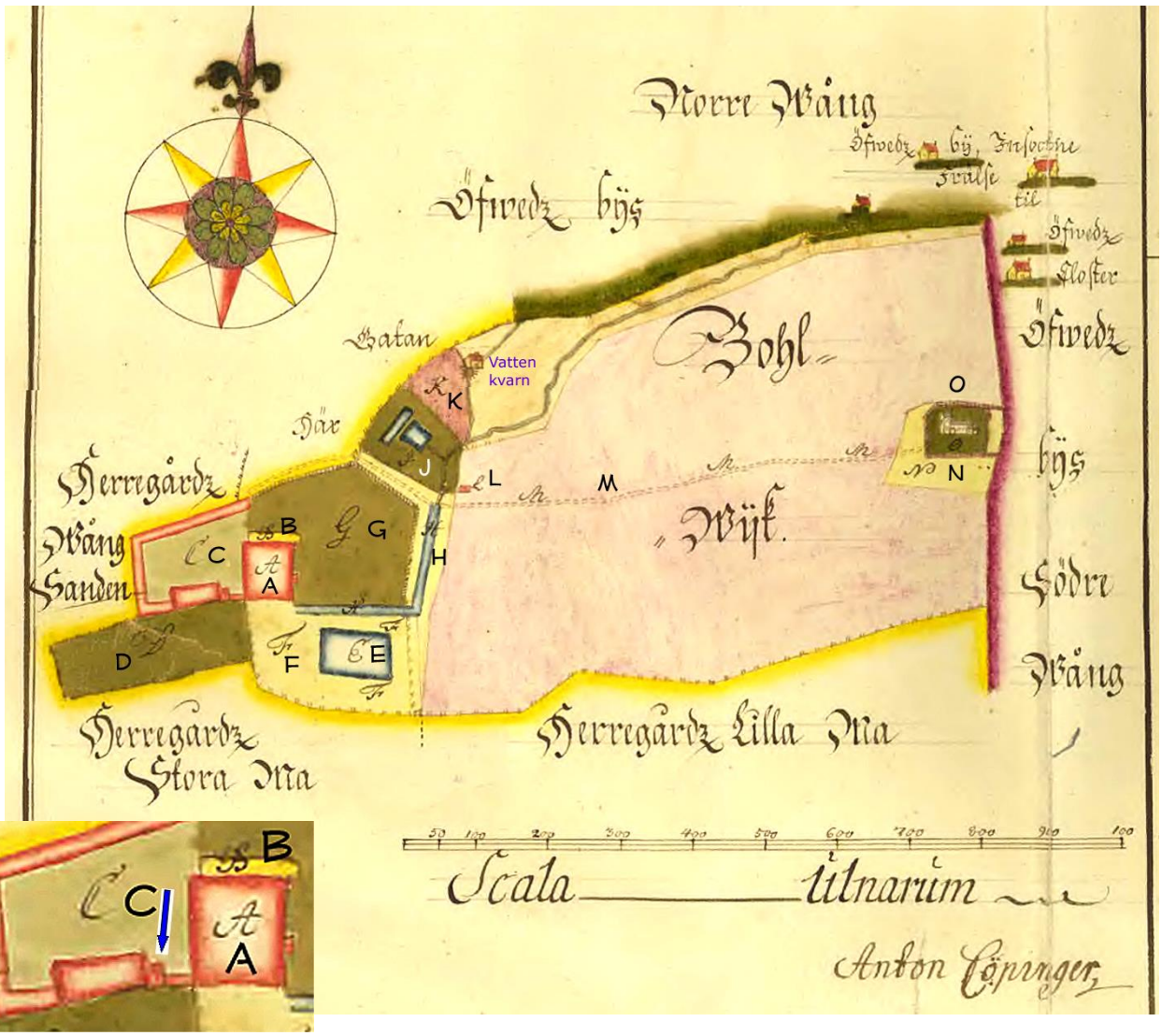

Lilla bilden, pilen pekar på ”doktorshuset” som fortfarande finns kvar 2015.

A. Borggården med 3ne grundmurade flyglar.
B. En gammal munkekyrka, allenast stående 2ne grundmurar.
C. Ladugården med 3ne grundmurade huslängor.
D. Trädgården med dess kvarter.
E. Gamla blekehage dammen.
F. Gamla blekehage och Humlegårds platsen.
G. Nya trädgårdsplatsen.
H. En nu grav därest ån nu löper igenom.
J. Nya blekehagen med 2ne små köksdammar.
K. Västra kvarnen med dess kål och beteshage.
L. Spinngårds bystugan.
M. Kyrkovägen ifrån herrgården genom Bohlwyk till Öveds kyrka linjemäter 920 alnar
N. Pestkyrkogård som tillkom efter pesten och behövde aldrig användas.
O. Öveds Kyrka.

7.1.1 Anton Cöpingers skiss 1726

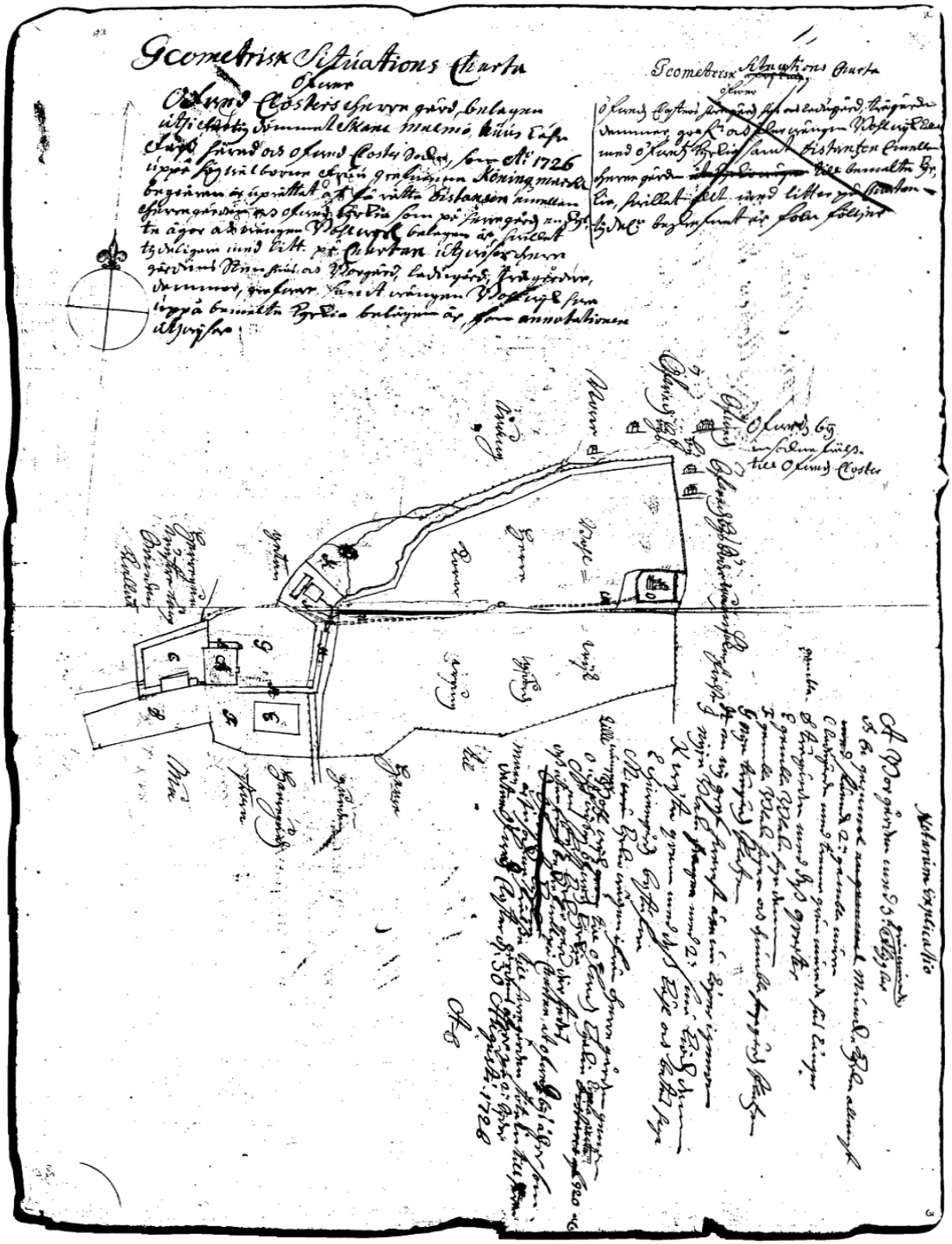

7.1.2 Anton Cöpingers skiss 1726 med texten avskriven.

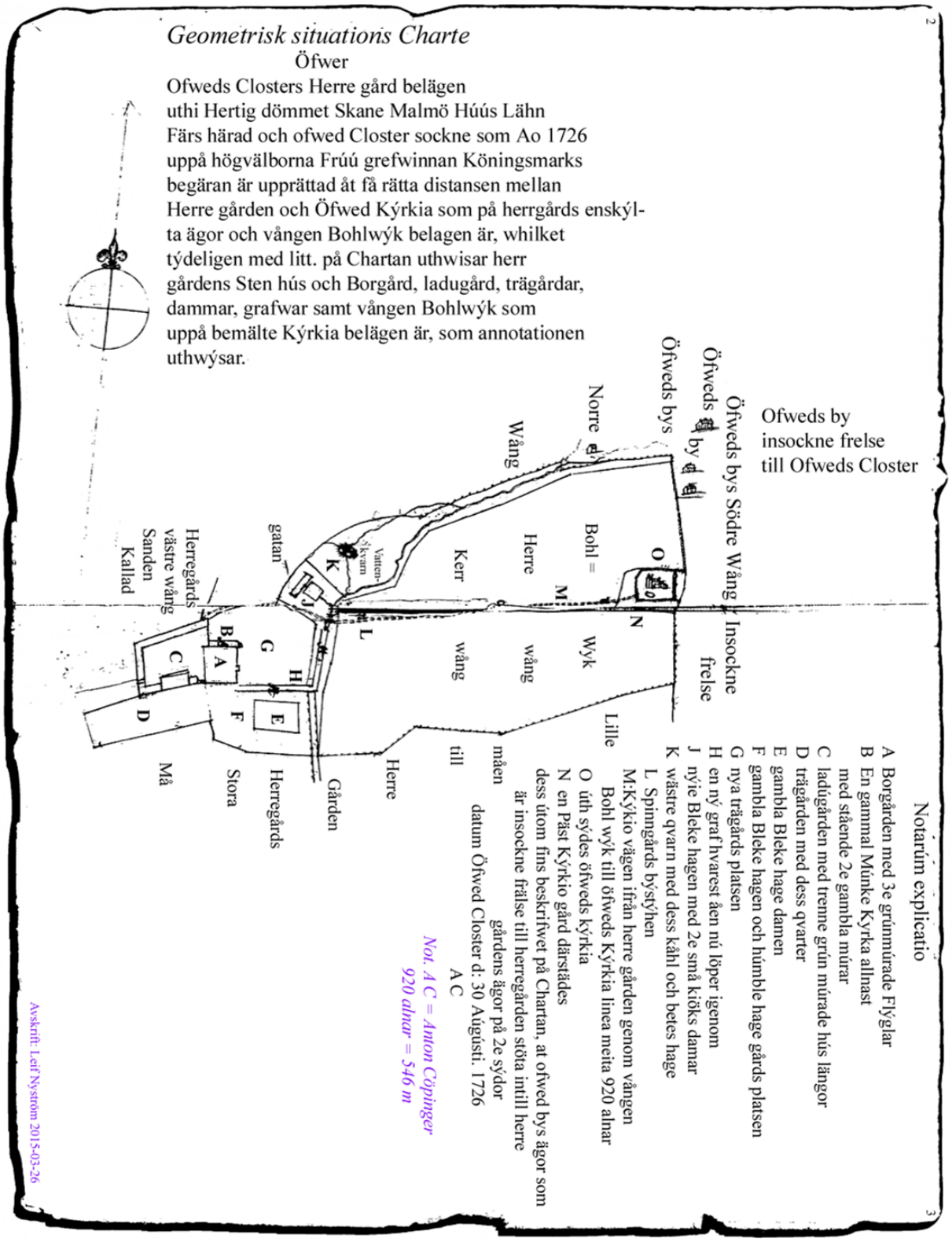

7.2 Övedskloster 1855/1877

Mandelgrens kopia från 1877 av den danske 'haveinspektör' Rudolph Rothes "Karta för park och Trägård" ritad 1855. Hämtad från Folklivsarkivet i Lund.

Kartan bifogas uppförstorad, texten avskriven och textreferenserna inritade med vit text. Blått (vatten) har förstärkts för att synas bättre.
Där uppgifter saknas om hus har dessa lagts till.
Kartan vänd så att norr pekar uppåt

Afskrifning öfver planen A

A. Korps de logi
B. Vinter trägård
C. Fri. Ankarcronas hus (Fordom Volieren)
D. Kök-kammar bord (Finska hemmed)
E. Handkamma
e. Witrenären
F. Mälta *(säd som förvandlas till malt)*
G. Falkstuga bakstuga väfkammare
H. Svenstuga (för betjäning att äta i)
J. Kammare för handtverkare
K. Brygghus (ö, handtverkare bostad)
L. Magasin för spanmål u a.
M. Bränneri
N. Ladufogdens rum (koafolkets rum) och Nattvaktens rum (Borgstugan)
O. Kontoret o. Bokhållarens Rum
P. En Tegellmur
Q. Inspektorens bostad
R^{I} Wattendam nu igenfyld. gråa plan
R^{II} Inspektorens vedbod
S. D. Brygghus
T. Domestigrum för båda könen (för tjänare, pigor m.fl.)
U. Slöjdbod
W^{1} Bostad för betjäning
W^{2} Gamla Werdshuset ?
Z. Kuskens hus
Y. Kvarn Och Mjölnarens hus
Å. Trägårdsmästarens hus- jämte redskapshus
Ä. Orangeriett
Ö. Kasterna (Drifbänkarna)
№ 1. Doktorens bostad och Apotek
2. Färshärads Sparbanksrum m.fl.
3. Hall för Vangs och Ridhästar
4. Wangshus och Ridhus
5. Loga och lada
6. För Arbetshästar
7. Unghästar
8. Fähus
9. Wangshus och redskapshus
10. Götsellhög
11. Svinhus
12. Inspektorens Wangshus
13. Loga med Tröskverk
14. Hönshus med damm
B. Gräsplan med klipta häckar
A. Trägård ⊖ springvatten o Alamster grupper (Alanter??? Ålandsrot)
℄. Parker
~~Θ~~. Iskällare

7.3 Öveds by 1756

Jordegendomarna till denna by innehas av 17 Åboer
Hemmansnummer, ägare från mantalslängden 1759 (1756 saknas), man och hustru.

Nr 1 Christen Albrektsson, h. Karna Persdotter
Nr 2 Ola Christensson, h. Magdalena Jacobsdotter
Nr 3 Anders Klasson, h. Ingefrid Sifwersdotter
Nr 4 Jöns Mårtensson, h. Mätta Persdotter
Nr 5 Hans Nilsson, h. Kersti Larsdotter
Nr 6 Anders Jönsson, h. Karna Hansdotter
Nr 7 Jöns Jönsson, h. Sissa Persdotter
Nr 8 Nils Pärsson, h. *ej hittad*
Nr 9 Anders Jönsson, h. Margareta Håkansdotter
Nr 10 Karl Svensson, h. Bolla Larsdotter
Nr 11 Jöns Nilsson, h. Anna Påhldotter??
Nr 12 Tor Pärsson, h. Sissa Andersdotter
Nr 13 Pär Åkesson, h. Ingar Persdotter
Nr 14 Jöns Jönsson, h. Anna Rasmusdotter
Nr 15 Hans Pärsson, h. Gertrud Larsdotter
Nr 16 Per Andersson, h. Agnes Åkesdotter
Nr 17 Lars Smitt, h. Karna Magnusdotter

Gathus

Nr 18 Molins Hustru
Nr 19 Per Jönsson, h. Ingar Hieronomus
Nr 20 Håkan Hansson, h. Ingar Andersdotter
Nr 21 Nils Olsson, h. Marna Svensdotter

Möllor

Nr 22, Östra möllan. Jöns Holmberg, h. Anna Maria Grönberg
Nr 23, Västra möllan. Nils Sandberg, h. Hanna Magnusdotter
Nr , Sågmöllan (ej numrerad, ”allmänning”).

Alla här uppräknade är ”Insockne Frälse under Öveds Klosters Sätesgård”.
Hus nr 20 och 23 finns inte med på kartan.

I mantalslängderna finns också följande hus med,

Nr 24 *Finns ingen notering i ML*
Nr 25 Henrik Olsson, h. Elna Persdotter

I onumrerade hus bor dessutom:

ONr Nils Mickelsson h. Kersti Nilsdotter
ONr MurMästaren Ola Molins h. Emerentia Djurbeck
ONr Hårtendals h. Christina Lovdahl, huset kallas Trädgårdblåhus
ONr Möllerströms h. Gunilla Bagge
ONr Nils Svensson, h. Hanna
ONr Leisners h. Anna Stina Djurbeck
ONr Månssons h. *(Hustruns namn ej hittad)*
ONr Olas h. *(Hustruns namn ej hittad)*
ONr Ola Klintmans h. Elna Olsdotter
ONr Bengt Nilssons h. Hillvi Ingemarsdotter

Sågmöllan saknar nummer, är märkt med ♂ .

Det finns dessutom onumrerade gatuhus märkta med ⊙ eller ☿ .

7.3.1 Öveds by 1756

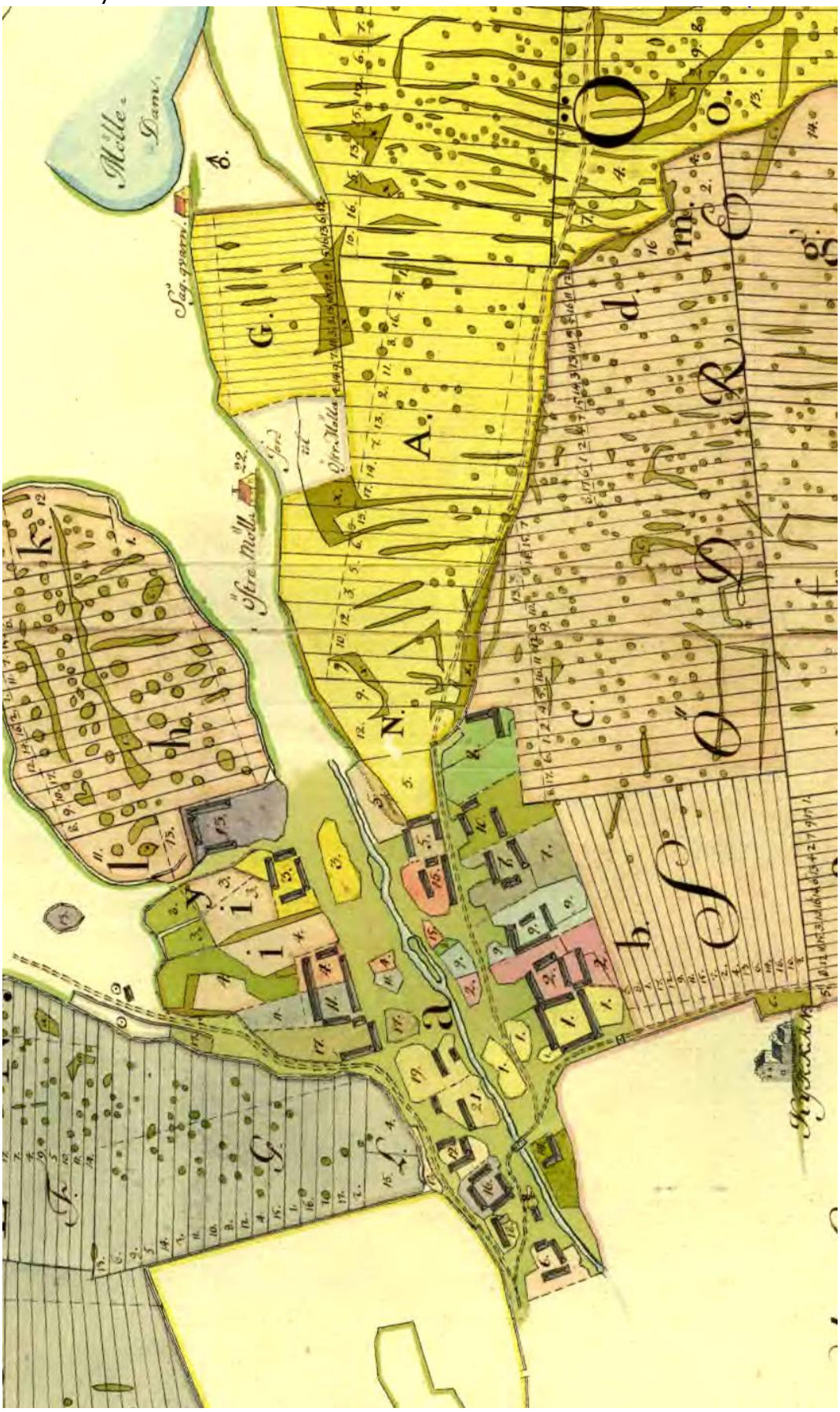

7.3.2 Öveds by 1756 inlagd på dagens karta.

Se utvikningskartan nästa pärmsida.

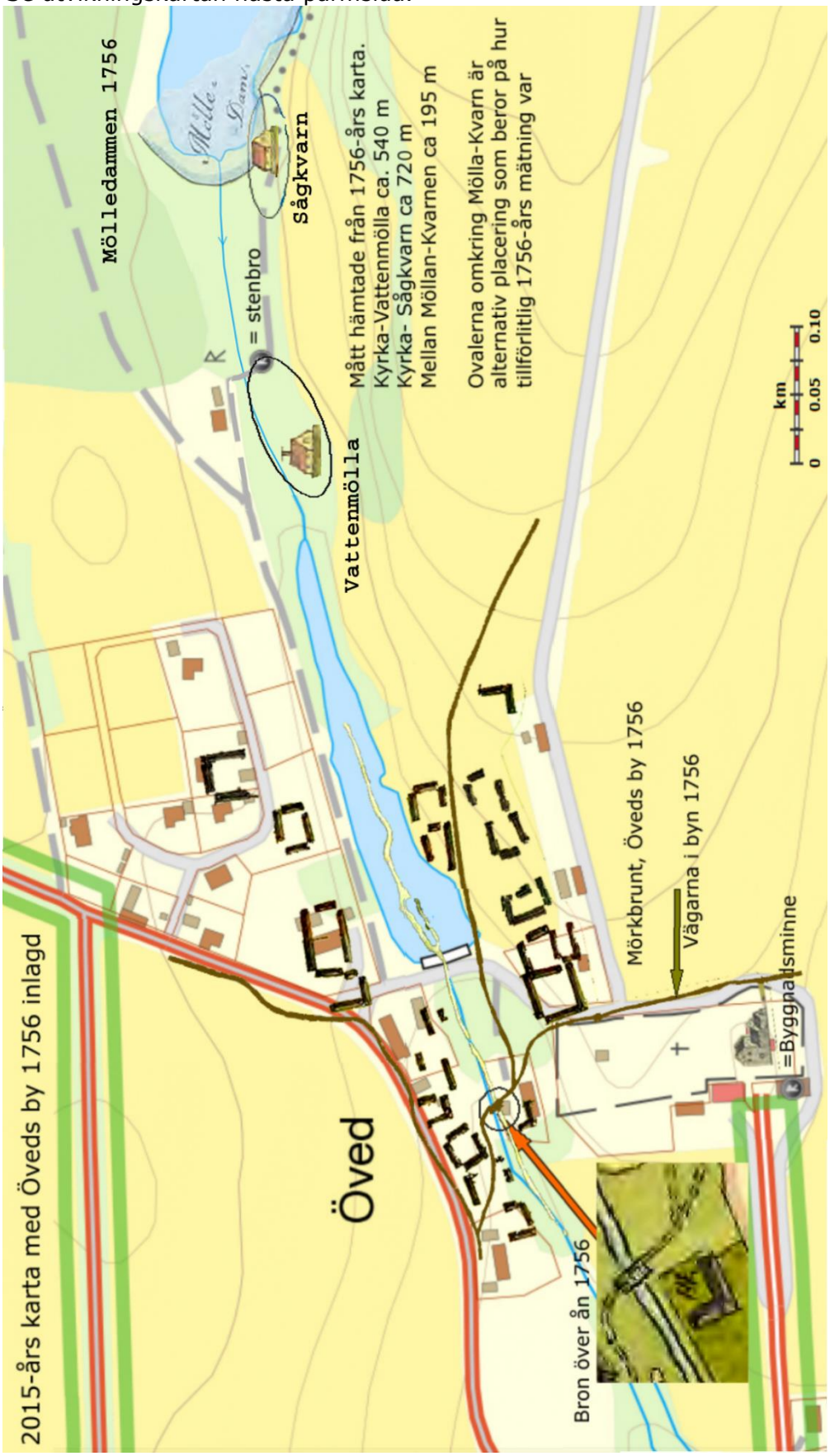

7.3.3 Öveds by Laga Skiftes Kartan ca 1865 finns inte

7.3.4 Öveds by 1915 (Häradsekonomiska kartan)

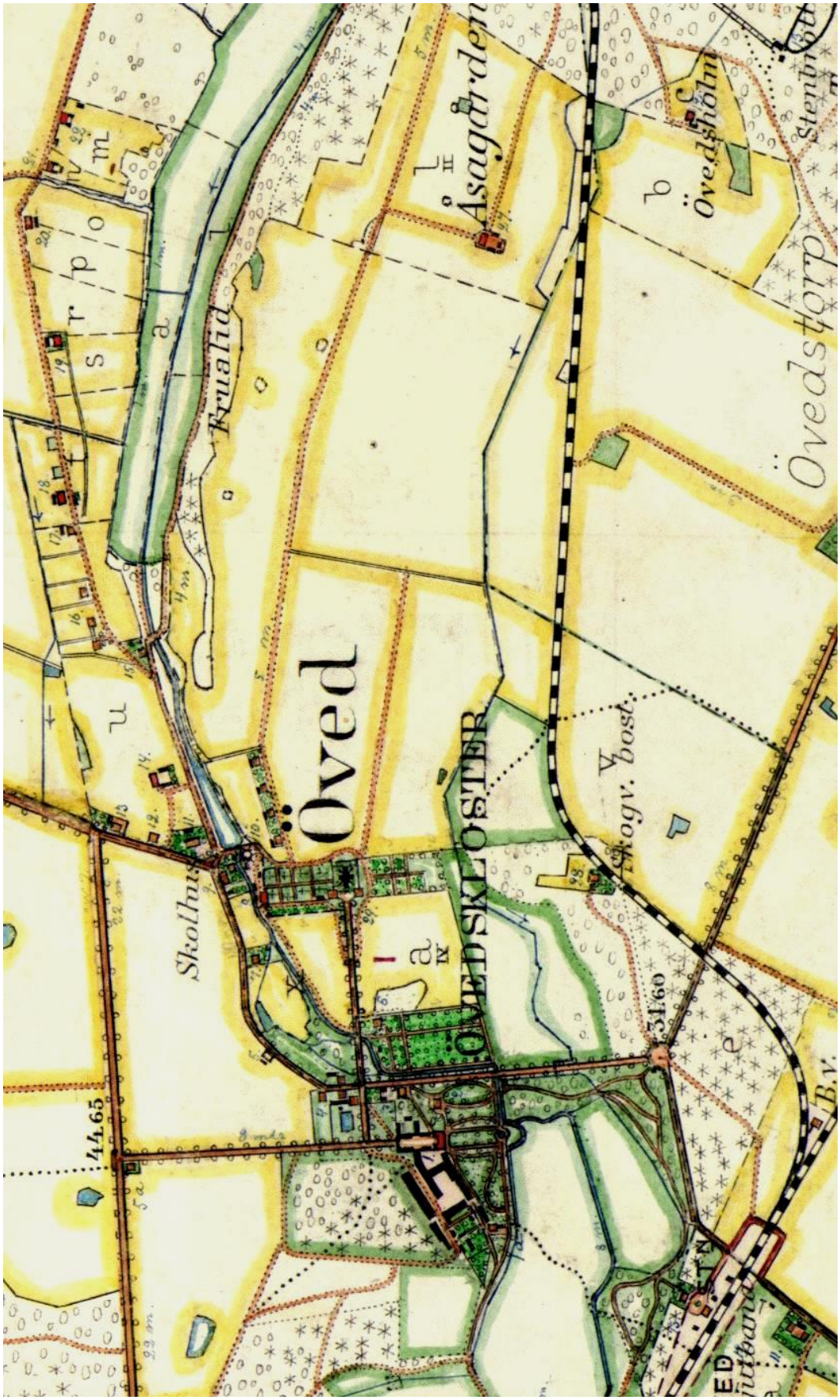

7.3.5 Kartan 1970 (ekonomiska kartan visas inte)

7.4 Vressels by 1754

Jordegendomarna till denna by innehas av 11 Åboer
Hemmansnummer, ägare från mantalslängden 1759 (1754 saknas), man och hustru.

Nr 1 Anders Olsson, h. Sissa Persdotter
Nr 2 Nils Larsson, h. Sissa Jönsdotter
Nr 3 Mårten Pärsson, h, Boel Larsdotter
Nr 4 Anders Hansson, h, Amalia Albrektsdotter
Nr 5 Lasse Jönsson, h. *(Hustruns namn ej hittad)*
Nr 6 Per Månsson, h. Margareta Andersdotter
Nr 7 Anders Jönsson, h. Gertrud Bengtsdotter
Nr 8 Mårten Jönsson , h. Sine Månsdotter
Nr 9 Lars Isaksson, h. Eljena Nilsdotter
Nr 10 Lars Andersson, h. Bolla Jönsdotter
Nr 11 Anders Nilsson, h. Elna Jönsdotter

Alla här uppräknade är ”Insockne Frälse under Öveds Klosters Sätesgård”.

På kartan finns även hus 12 med, i mantalslängderna finns också följande hus med,

Nr 12 Per Christensson, h. Kersti Eriksdotter
Nr 13 Jöns Nilsson, h. Mätta Pålsdotter

7.4.1 Kartan Vressels by 1754

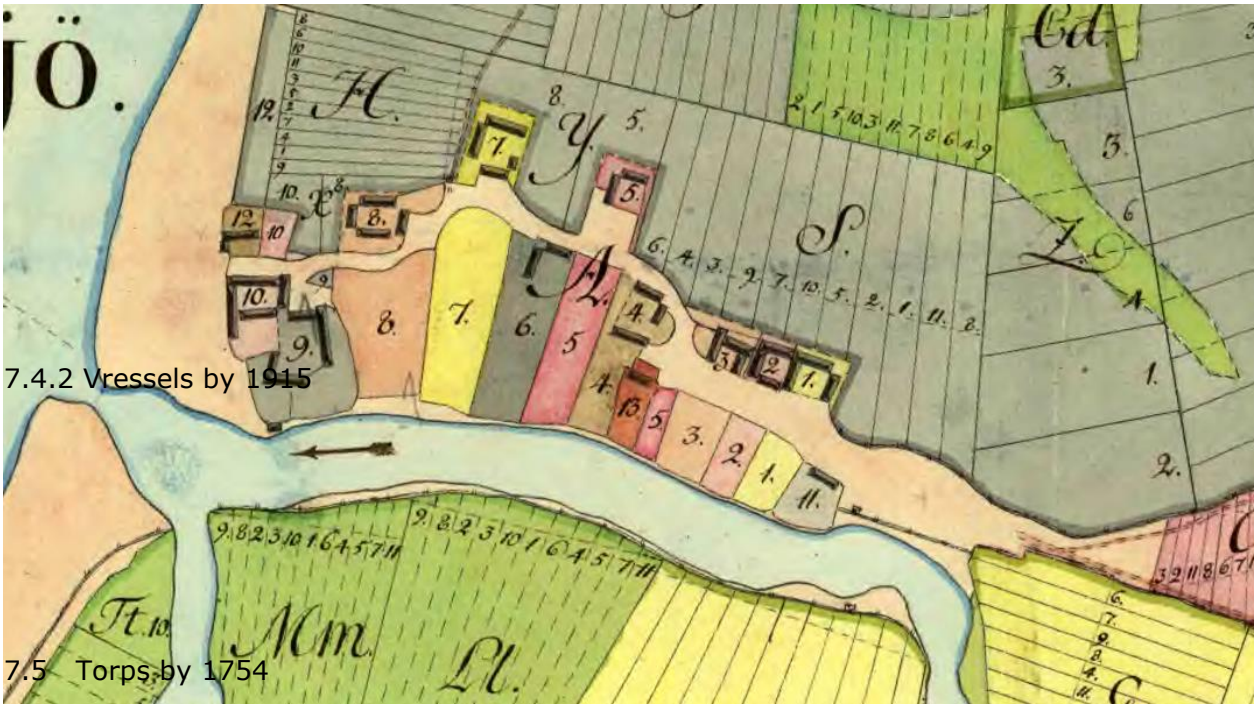

7.4.2 Vressels by 1915

7.5 Torps by 1754

7.4.2 Kartan 18xx (laga skifte visas ej)

7.4.3 Vressels by 1915

7.5.1 Torps by 1754

Jordegendomarna till denna by innehas av 10 Åboer
Gård 1 och 8 är delat i två lotter vardera.
Hemmansnummer, ägare från mantalslängden 1759 (1754 saknas), man och hustru.

Nr 1a Anders Isaksson, h. Bengta Andersdotter
Nr 1b Rasmus Håkansson, h. Karna Nilsdotter
Nr 2 Anders Månsson, h. Marna Åkesdotter
Nr 3 Bengt Jönssson, h. Boel Larsdotter
Nr 4 Jöns Larsson, h. Eljena Olasdotter
Nr 5 Hans Andersson, h. Bengta Andersdotter
Nr 6 Hans Hansson, h. Hanna Andersdotter
Nr 7 Nils Hansson, h. Kerstina Persdotter
Nr 8a Mats Persson, h. Boel Albrektsdotter
Nr 8b Bengt Trulsson, h. Mätta Hansdotter

Alla här uppräknade är ”Insockne Frälse under Öveds Klosters Sätesgård”.

I mantalslängderna finns också följande hus med,

Nr 9 Håkan Nilsson, h. Kersti Andersdotter
Nr 10 Murmästaren Ola Molin, h. Emerentia Diurbeck

Ola Molin bodde nog här bara under en kort period, han finns ungefär samtidigt i Öveds By.

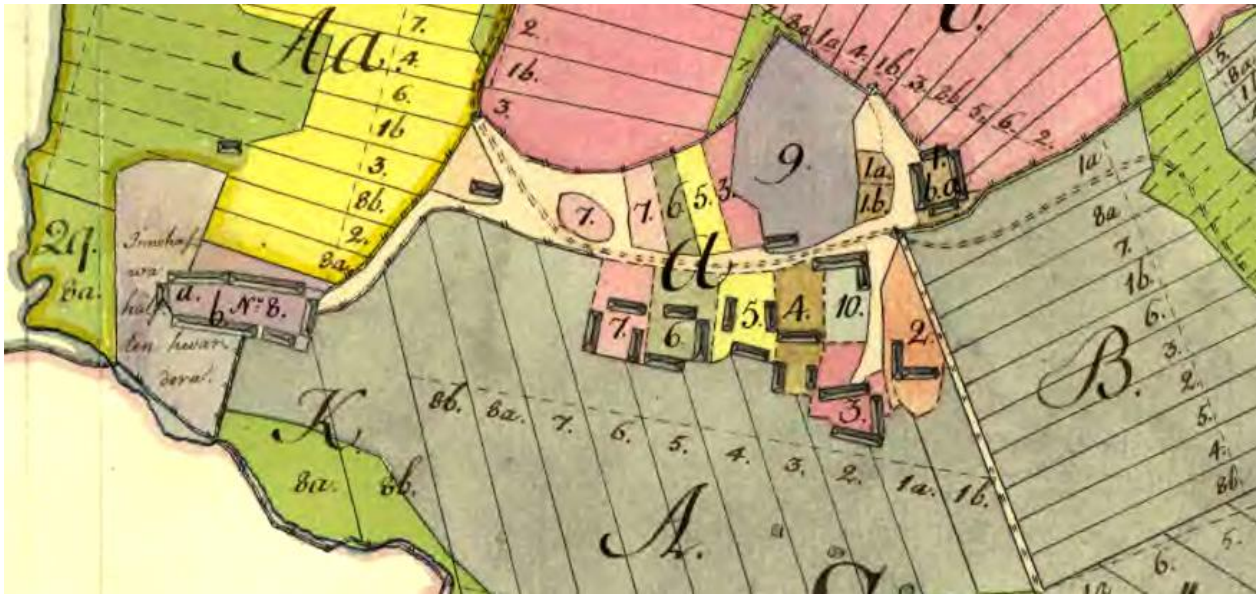

7.5.2 Torps by 1915

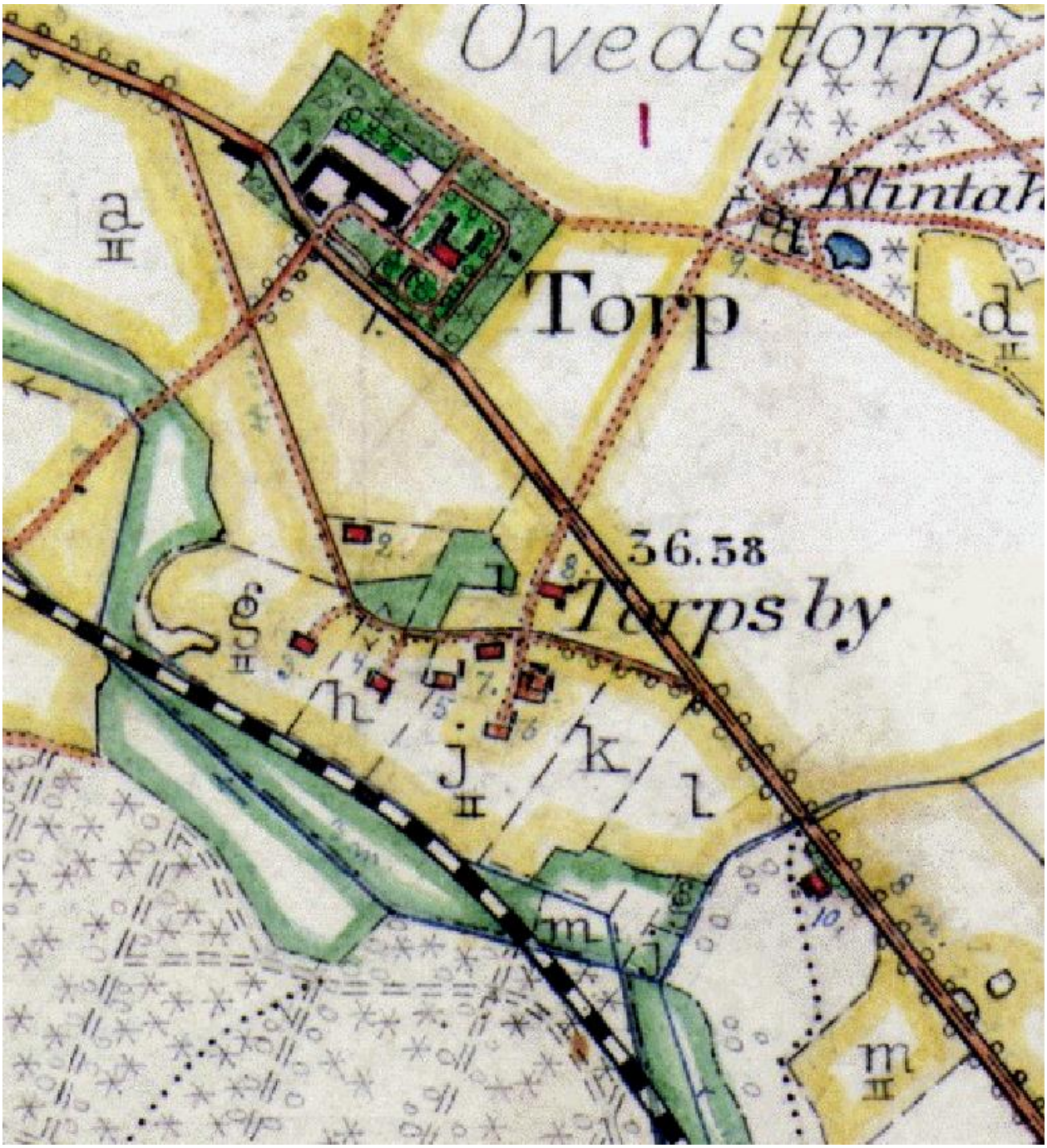

7.6 Svansjö 1753 (Smittenborg, Askared, Kohlahuset, Fiskarehuset, m.fl.)

A. Svansjö Sätesgård; B. Svansjöhuset; C. Smittenborg (idag Täpperöd); D. Fiskarehuset; E. Kohlahuset; F. Håravedshuset; G. Okänt Hus; H. Askered; I. Lilla Askered; J. Askeredshuset; K. Ahlehuset; L. Hus till Skartofta Prästgård.

7.7 Övedskloster, brandförsäkringskartan 1880
Husen vid Västra möllan

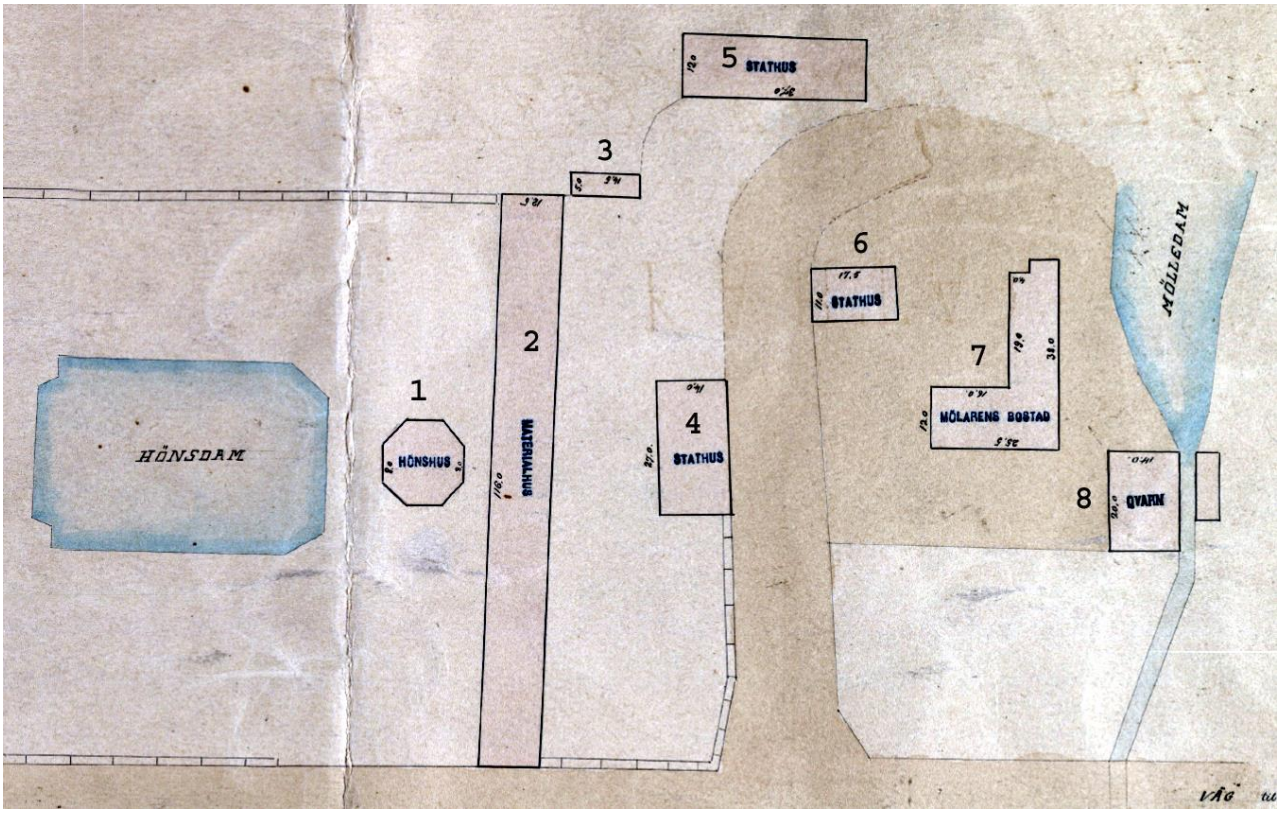

Måtten på kartan är angivna i alnar.

1. Åttakantigt hönshus, varje kant är 4,8 m.
2. Materialhus,dvs inget bostadshus, 68,9 x 7,4 m.
3. Ej namnsatt, 9,8 x 3 m.
4. Stathus, men värdshus tom 1887, 16 x 8,3 m.
5. Stathus 22 x 7,1 m.
6. Stathus, finns inte kvar idag, vägen går här nu, 10,4 x 6,5 m.
7. Möllarbostaden

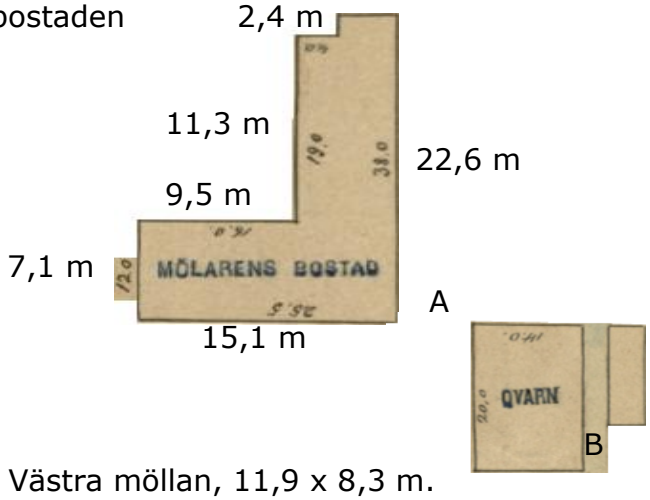

8. Kvarn, Västra möllan, 11,9 x 8,3 m.
   Lilla huset, beräknat till 9,4 x 3,1 m.
   A = Avståndet mellan möllarens bostad och kvarnen är 5,4 m.
   B Vattenkanalens bredd är 1,7 m och ligger 13,7 m från möllarbostaden.

7.8 Doktorshuset Övedskloster

Sedan 1800-talet har huset på kartan till höger kallats Doktorshuset.
Huset fanns redan på Gerhard von Buhrmanns teckning från 1680, som blev återgiven 1756 på ett kopparstick som då bekostades av Hans Ramel.
Från en planritning 1855 kallas huset *"Doctorens bostad och apotek".*

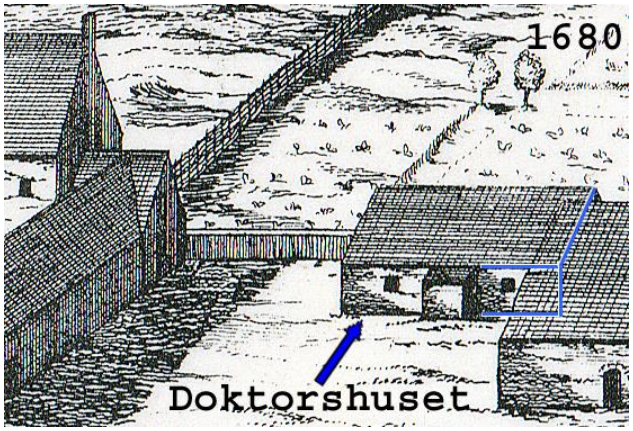

Ett utdrag från Burman-Fischers kopparstick, till höger, visar var huset låg 1680. Det är osäkert hur väl kopparsticket överensstämmer med teckningen.
Notera att norr är nedåt, där också en utbyggnad syns.
Huset kan användas som referens med andra möjliga refenser för att indikera var 1680-års Övedskloster låg placerat i förhållande till dagens Övedskloster.

På Nils Månsson Mandelgrens skiss 1877 finns noterat "Gamla huset som Ramel bodde i när han ombyggde stora…".
I Gustaf Ljunggrens verk Skånska herreborgar, 1852-63 finns denna notering.
Huset har en utbyggnad liknande den på kopparsticket från 1756.
Samma utbyggnad finns på Brandförsäkringes karta, 4 alnar bred = 2,4 m.

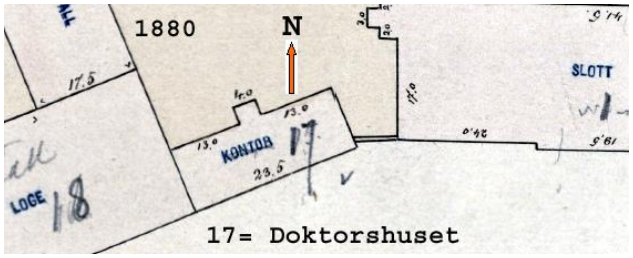

I Brandförsäkringen 1880 anges husets storlek i fot och tum, l x b x h, överfört till m blir 16,5 x 5,9 x 3,7 m. Den ena sidoväggen sammanbygd med huset intill.
Ytterväggar: 64 cm tjocka.
Innerväggar: 30 cm tjocka.
Inrett med förstuga och 3 boningsrum.
Täckt med tegeltak, som har en vindskappa med fönster, klädd med jernplåt.

Anm: Det finns ingen bra överensstämmelse mellan beskrivna mått och kartskalor. Ända sättet att få ett korrekt mått på doktorshuset är att mäta det på plats och sedan förutsätta att storleken var den samma 1680.

På dagens karta är doktorshuset 17 m långt ung som ovan men 9 meter brett vilket är 3 meter bredare än ovan.

Doktorhuset från norr i dag (2009).

Antag att huset var 16,5 x 6 m altternativt 9 m brett

Med Doktorshuset som bas är här ett försök att överföra perspektivteckningen från 1680 till en planritning. Då det finns få refenser på den gamla teckningen som är gemensamma med dagens karta är det inte säkert att resultatet blir tillförlitligt.
Det ända kända måttet är längden på Doktorshuset som är 16.5 meter och kanske bredden som både angivets till 6 eller 9 meter.

Så här blev resultatet.

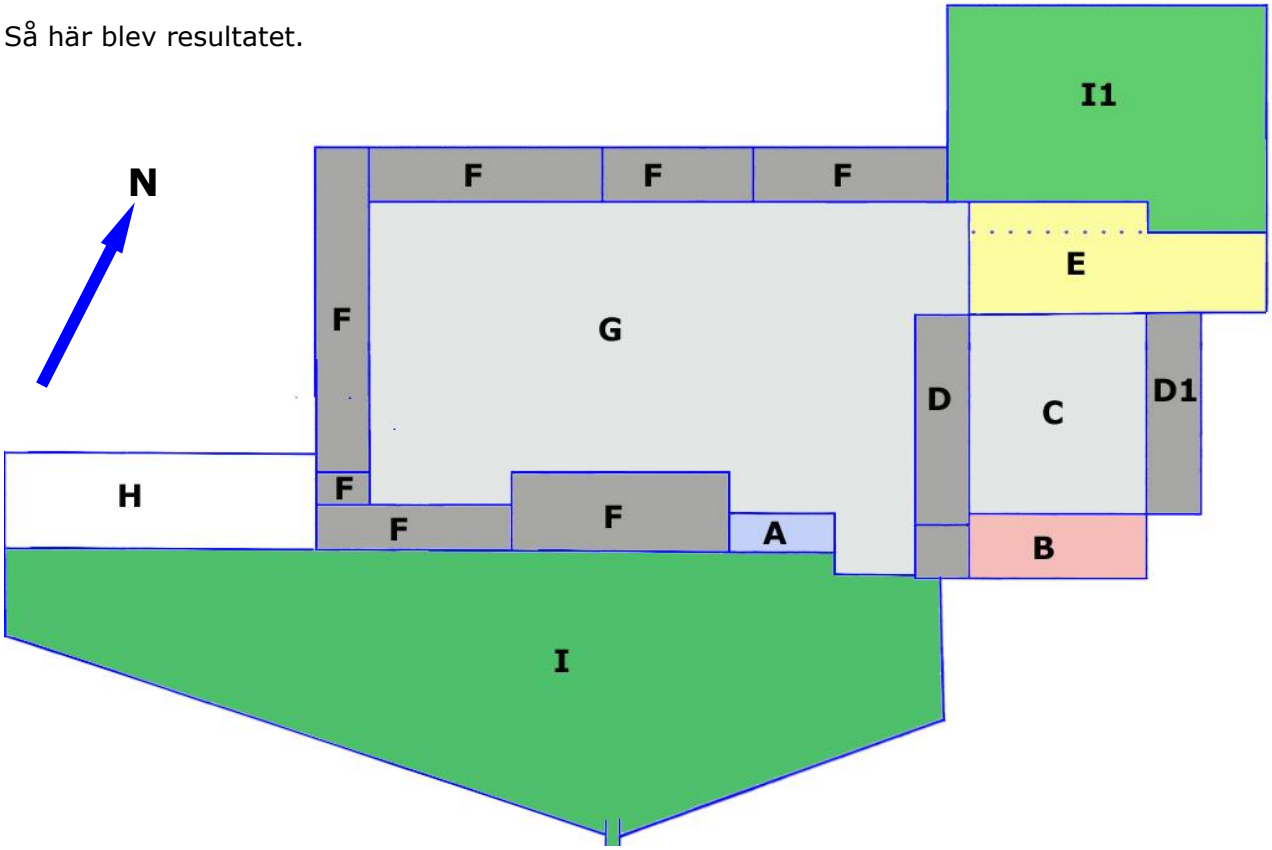

A. Doktorshuset, finns forfarande kvar idag. Gillberg skrev 1765 *"Väster om borggården är en liten mellan gård, varå några våningsrum, jämte stall, förefinnes grundmurat utav en vånings höjd"*. Det är antagligen Doktorshuset.
B. Borgen, Corps de Logi, 3-vånings stenhus som revs 1767.
C. Borggården
D. Flygel som ser ut att vara 1 eller 2 våningar hög som revs troligen 1764.
D1. 2-vånings flygel som troligen revs 1764.
Enligt nämnde Gillberg var 2 av 4 paviljonger redan färdiga 1765.
E. Ruin av Kloster kyrkan som troligen brann i början på 1600-talet tillsammans med delar av flyglarna D och D1 som återuppbyggdes 1606. Klosterkyrkan återuppbyggdes inte. Trefaldighetsklostret tillsammans med dess gårdar blev 1557 danska statens egendom.
F. Ladugården med sina olika byggnader.
D. Ladugårdsplatsen.
H. Inhängnat område men till vad?
I. Inhängnad Trädgård och dess kvarter.
I1. Inhängnad trädgård. På Anton Cöpingers Karta från 1726 finns detta område och ett område öster om I1, E, D1 och B beskrivet som nya trädgården.

På kommande två sidor finns konturerna av ovanstående planritning inlagd på dagens karta.

1680-års planritning av övedskloster inlagt på dagens karta. *(Skala doktorshuset är 16,5 m)*.

1680-års planritning av Övedskloster inlagt på flygfoto 2015. *(Skala doktorshuset är 16,5 m)*.

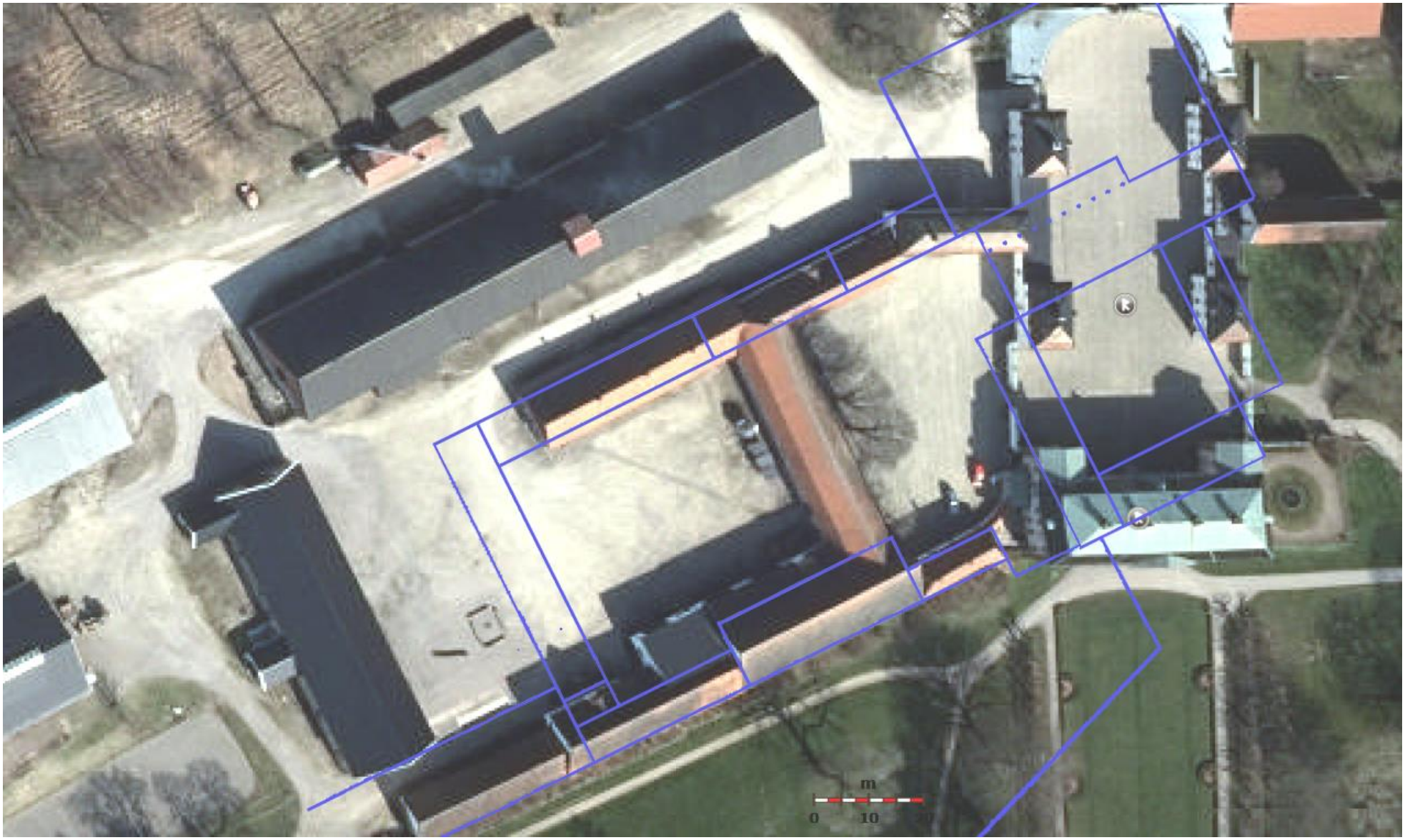

7.9 Mandelgrens ritningar (skisser) av Övedsklosters "uthus" 1877

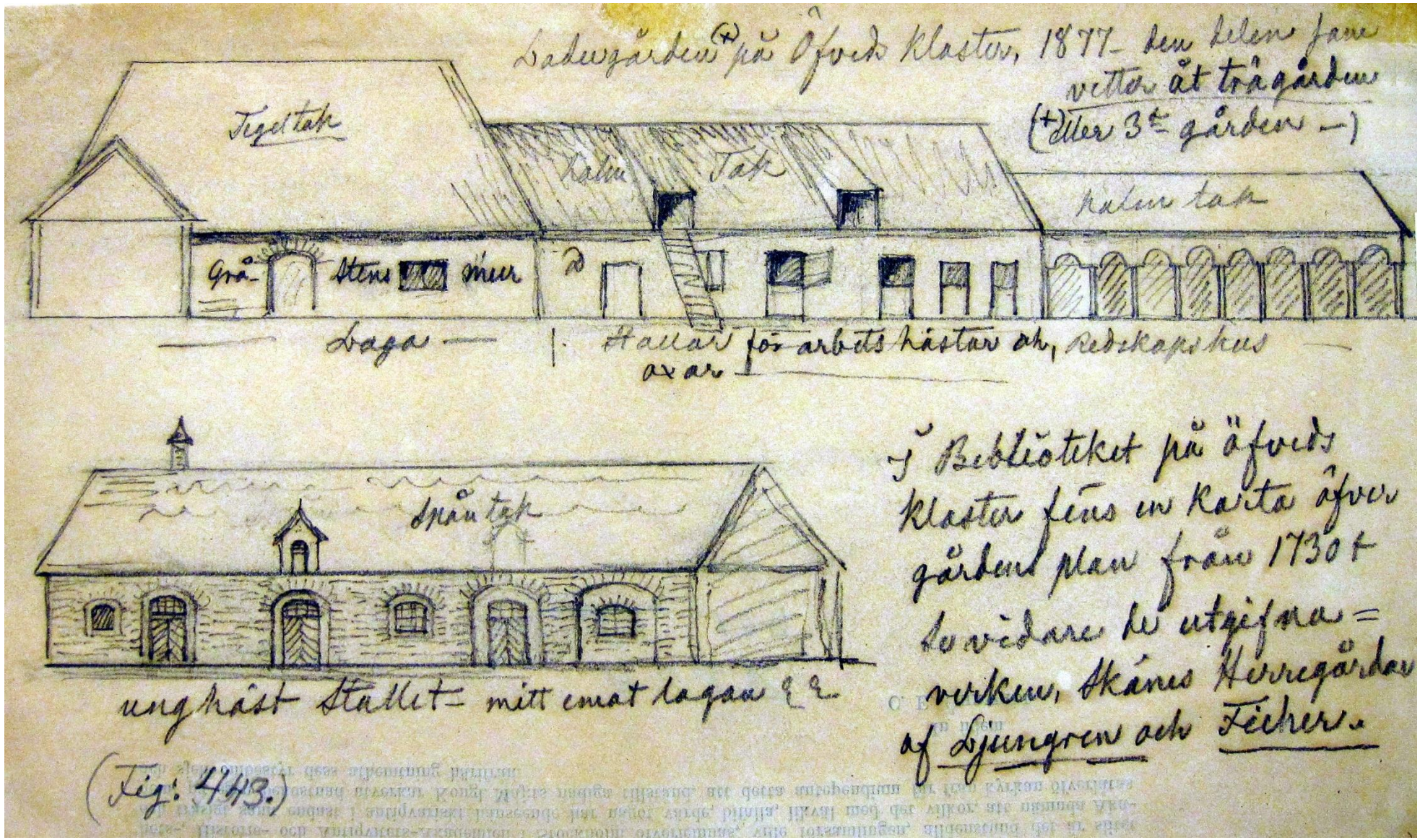

Mandelgrens ritningar (skisser) av Övedsklosters "uthus" 1877

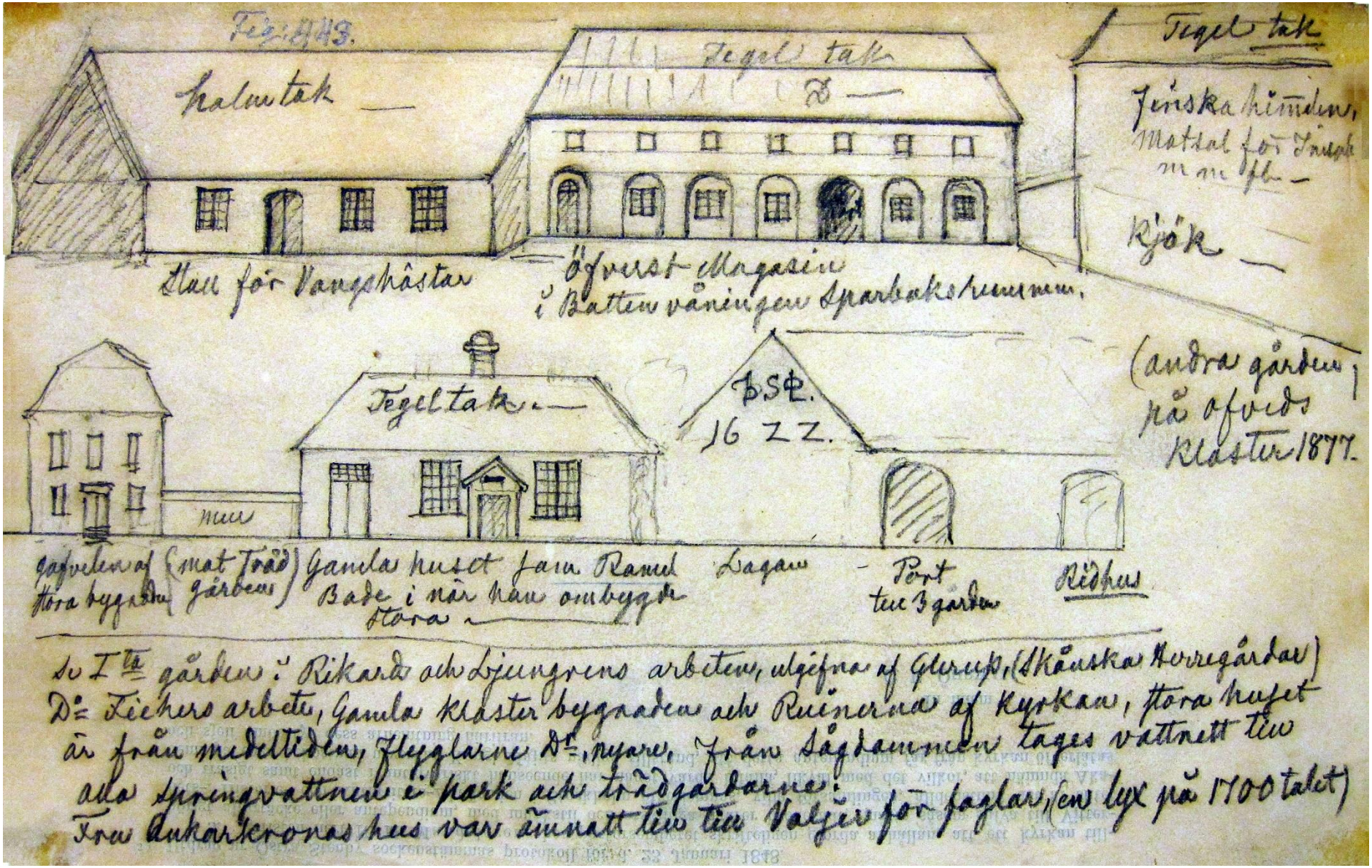

8. Öveds möllor/kvarnar

Före 1614 finns ingen information om möllor (ej kollat all dokumentation som finns).

1614-1871	Östra möllan, vattenmölla. Bostad tom 1877.
1614-1885	Västra möllan, vattenmölla.
1622	Vindmölla på kulle i ån. Finns ej 1614 eller 1626. Uppgiften är fel?
1756	Vattensågkvarn, finns ej 1726 men 1754 men ej på en karta från 1820.
1851-1881	Väderkvarnen, vindmölla, på kulle vid vägen mot Harlösa från Tullesbo.
1881	Vattensågmölla, som låg här före Öveds mölla
1886-1931	Öveds mölla, nya vattenmöllan, vid kyrkan.

8.1 Beskrivning av möllorna, var låg dessa, kartor mm.

1614 Är första gången när möllor nämns, då Övedskloster kom i privat ägo, när Otte Lindenov och hans hustru Anne Brahe bytte till sig detta mot gården Hammar, som Christian IV behövde för sin nya stad och fästning Christianstad.
Det skall finnas ett mycket detaljerat dokument som i detalj beskriver bytet.
I bytet ingår 2 möllor. Inga fler uppgifter finns f.n.

1622 I Prästrelationerna finns noterat 3 möllor som dock saknar annan beskrivning.

Østre Mølle ossuen Aaeveds Bÿ	*(Öster om Öveds by)*
Vestre Mølle ved Closteret	*(vid Klostret se kartan från 1726)*
Kølle Mølle i Een Aaeved	*(Vindmölla? på en kulle i ån)*

På kartan från 1726 finns endast västra vatten möllan med.
Vindmöllan fanns inte 1614, ej heller 1726.

1651. Från Decimanthandboken. (fortfarande från danska tiden)
Här nämns en liten kvarn som betalar tionde till Hindrick Lindenous Thienner (son till ovan nämnde Otto)
Det står inte var kvarnen ligger.

Henrik Lindenov som ägde Övedskloster mellan 1618-1666 sålde egendomen till fältmarskalken greve Carl Mauritz Lewenhaupt som släkten sedan hade kvar till 1753 då Hans Ramel köpte den.

1726 Ägdes Övedskloster av Amalia (Emilie) Wilhelmina von Königsmark, som var änka efter Carl Gustaf Lewenhaupt, som var son till ovan nämnde Carl Mauritz.
På uppdrag av Amalia ritade Anton Cöpinger en karta över dåvarande herrgården.
Här finns inritad en vattenkvarn benämnd ”västre qvarn” vilket tyder på att det också finns en östre kvarn men denna finns inte med på kartan.

Notera att ån på denna tid delade sig en bit innan den nådde fram till dagens bro mot kyrkan. Möllan låg i ågrenen närmast vägen. Det är också därför det finns två brovalv, det mot stora vägen som är mindre pga mindre flöde. Det var förmodligen reglerat för att få rätt flöde till möllan vid malning.

Här låg ”västre kvarn”, delar av kartan 1726 inklippt på flygfoto från ca 2006. Notera att kvarnen ligger i den delade fåran av ån.

Karta med osäkert datum, troligen 1855, men efter 1823 då båda husen väster om kyrkan finns med. Vatten markerat med blått, kvarnhuset med gult inklusive dämmet för dammen.

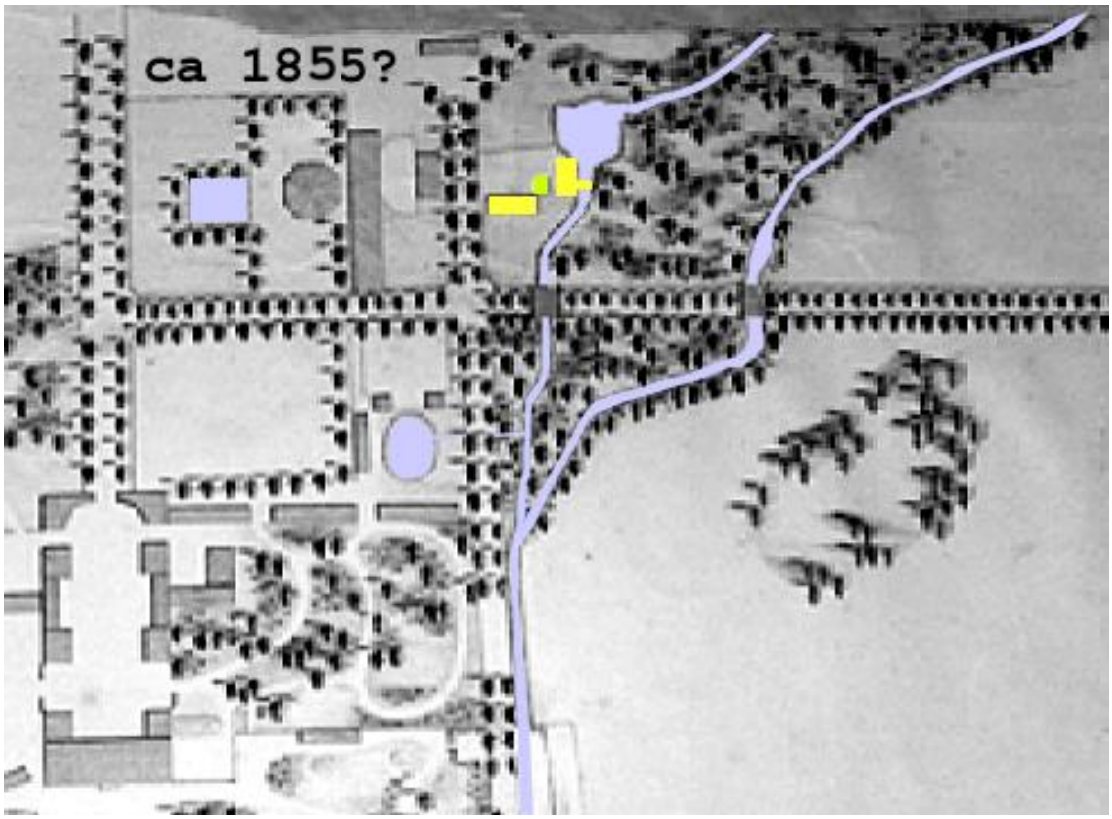

Västre kvarn, hus nr 23, gulmarkerat inklusive boningshus med uthus.

1756 Tre år efter det att Hans Ramel köpt Övedskloster finns på skifteskartan två möllor inritade, östra möllan och sågmöllan.
Området där västra möllan ligger är blankt, det tillhörde övedskloster eller är gemensamma brukningsområden för bönderna.
Lantmäteriat har inga kartor från Övedskloster, dessa finns förmodligen i godsarkivet.

Kartan som visar var östra möllan och sågmöllan låg.

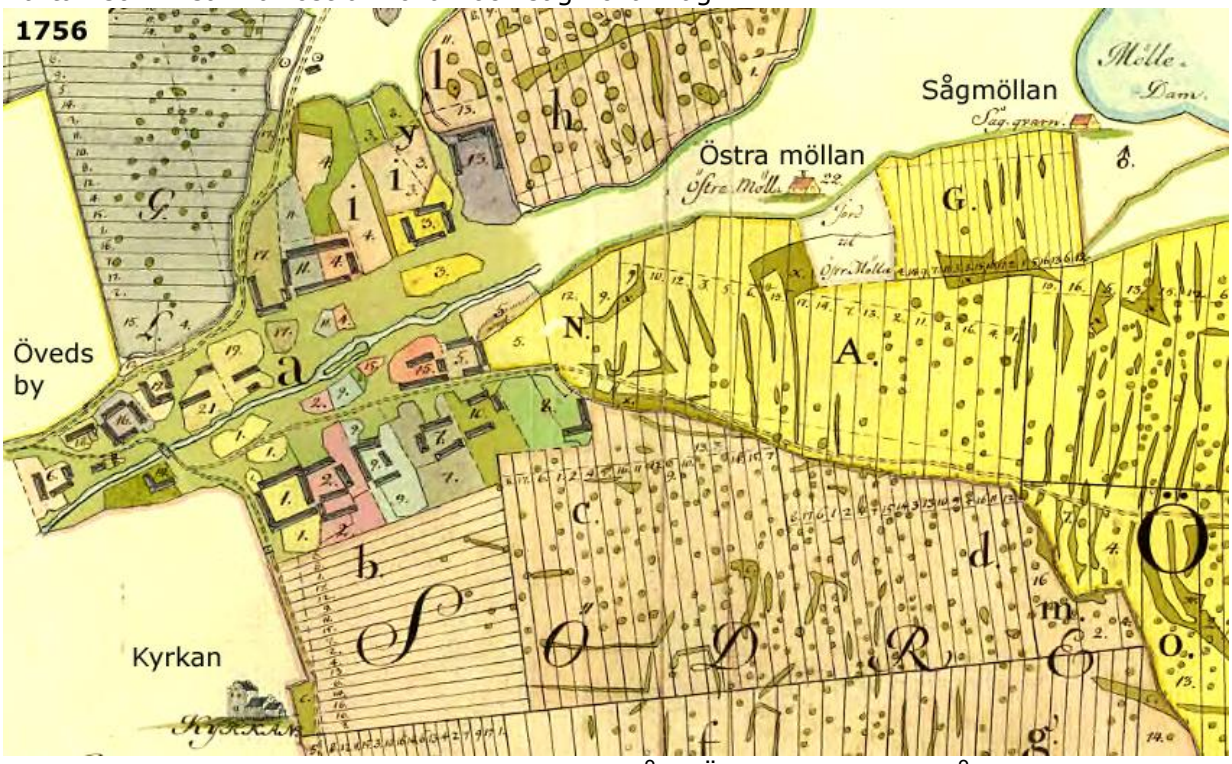

Det som kallas Mölledammen är idag Vassen. Både Östra möllan och Sågmöllan ligger söder om ån, om kartan 1756 jämföres med dagens kart i samma skala. Synd att ån inte är utritad.

Kartan för 1756 är skalenligt ritad i alnar. Skalan finns utsatt så det går att beräkna avstånden mellan olika punkter och jämföra med nuvarande karta.

Mätpunkt, avstånd i m	1756	2015	Medel m
Slott till Kyrka	590	589	590
Slott till Gamla bron*/ån	648	639	644
Slott till Östra Möllan	1108	1123	1116
Slott till sågmöllan	1299	1311	1305
Kyrka till Gamla bron*/ån	195	202	199
Kyrka till Östra Möllan	533	544	539
Kyrka till Sågmöllan	714	729	722
G. bron*/ån till Ö. Möllan	481	500	491
G. bron*/ån till sågmöllan	682	696	689
Ö. Möllan till sågmöllan	197	194	196

Måtten 2015 är kartan 1756 inkopierad på nuvarande karta samt mätt där, med datorn och kartans eget mätsystem, vilket ger en sämre noggrannhet än mätningen på 1756 kartan. Det är svårt att jämföra gamla och nya kartor då referenspunkterna ofta är få.

*Gamla bron finns inte 2015 så det är svårt att hitta den exakta punkten där bron låg.

Start och slutpunkt för mätningarna är alltid mitt på huset etc samt från grunden.

Mätlängderna här är från min senaste utredning 2015-12-15 och kan avvika med några meter från tidigare angivna mått i detta dokument.
Anton Cöpinger anger 1726 att avståndet mellam kyrkan och slottet är 546 m. Det står inte var startmätpunkten eller slutmätpunkten är.

1765 skrev Lorentz Gillberg om Öved, de hade ”2:ne överfallsmalkvarnar, en sågkvarn,” Överfallskvarnar hade vertikalt skovelhjul där vattnet leds in på övre halvan av hjulet beroende på hur den var byggd fanns:
- Överfallshjul med lång träränna - litet vattenlopp, litet fall
- Överfallshjul vid damm - litet vattenlopp, stort fall, säkert minst 1 m

Den andra typen av kvarn som var den mest vanliga och användes av bönderna, var skvaltkvarnar som hade ett horisontellt skovelhjul och kunde användas i åar med lågt flöde och fallhöjd och med en liten damm före.

1820 Års Skånska rekognosceringskarta som visar Öveds möllor.
Kartan visar att det finns 3 st möllor varav en ligger inte på samma plats som 1756-års karta visar. Har möllan flyttats eller är det en nybyggd mölla eller har den helt enkelt ritats in på felaktig plats.
Möllan det handlar om är Östra möllan som i dokumentationen har Nr 22. Det finns ingenting i denna dokumentation som tyder på att möllan flyttats.
Den kan förstås ha ritats in felaktigt redan 1756 men det är inte troligt.
Har inte kollat om det fanns brandförsäkring på möllan. Denna ger mycket information om möllans konstruktion och var den låg.
Fortfarande saknas information om vatten sågmöllan utöver var den ligger.

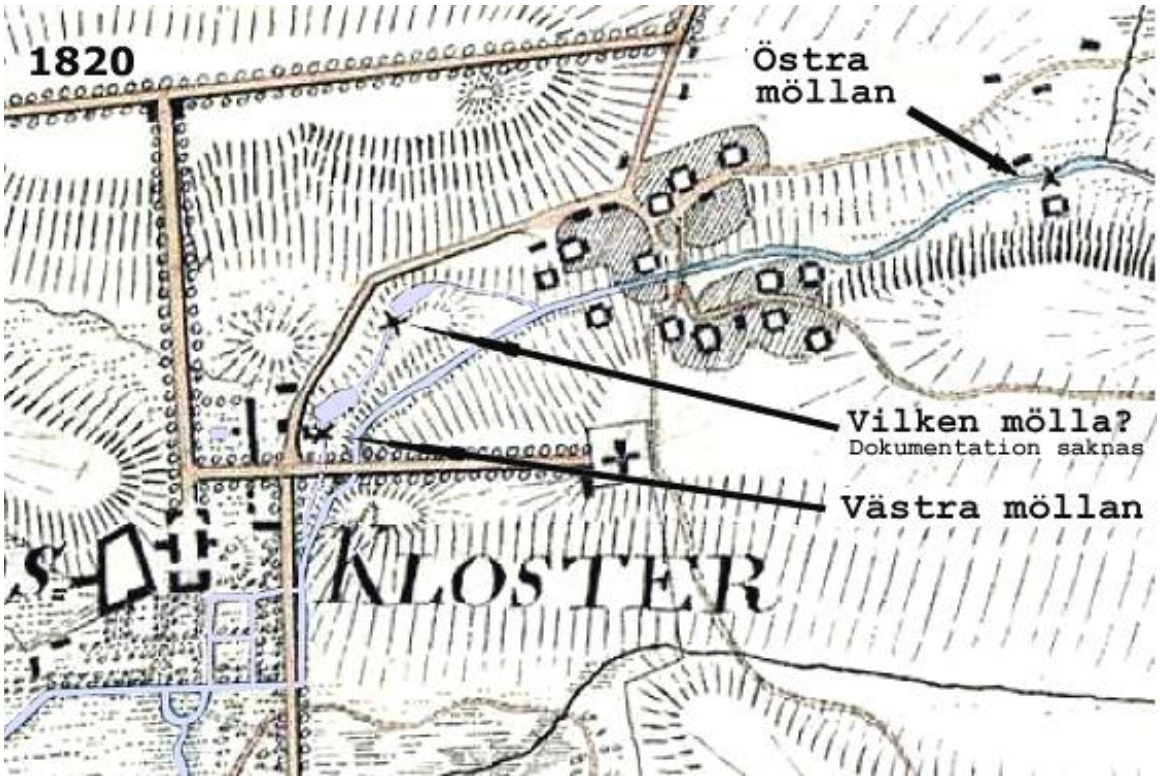

Åns vattenflöden har förstärkts med blå färg. Huset intill kyrkan ”fattighuset” byggdes 1820. Ingen mölledamm eller vassen finns inritad.

Det är svårt att veta om placeringarna stämmer på denna karta. Östra möllan låg noterad ”öfvanför” byn. Enligt rester som syns idag av möllan låg denna söder om ån vilket stämmer med placeringen på kartan.
. I dag finns inga spår alls av en vattensågmölla.

Från 1756 års karta har vägen norrut (uppåt) svängt till höger innan ån i.st. för åt vänster som på 1756 års karta.
Kan Hans Ramel byggt en ny bro även här över ån samtidigt som de övriga broarna byggdes? Mölledammen finns inte med på denna karta inte heller på en motsvarande karta från 1865.

1851 Byggdes vindmöllan enligt ett ”Syneprotokoll” från maj 1866.
I jordböcker och kyrkoböcker nämns inte möllan förrän 1851 så byggåret är nog korrekt. Strax före 1850 blev det plötsligt modernt att bygga vindmöllor pga att de var mycket mer effektiva än vattenmöllor. Runt 1860-1870 vanns det ca 500 vindmöllor i Skåne.
På kartan från 1865 är möllan inritad på den plats som Sven Nilsson i Öved sagt att den låg. Det finns f.n. inga uppgifter om när möllan revs.

1865 Års topografiska karta som visar Öveds möllor.

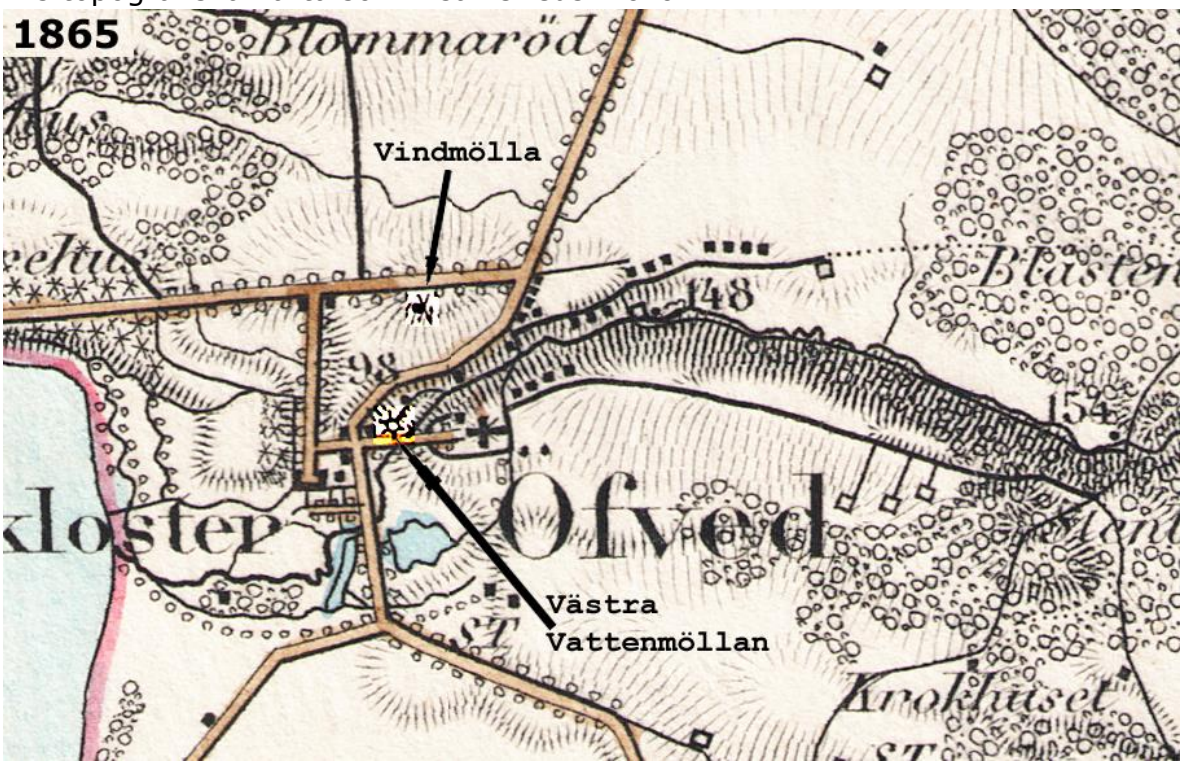

De möllor som skall finnas kvar 1865 är Västra möllan, Östra möllan och Vindmöllan. Dock saknas Östra möllan på kartan som enligt dokumentation åtminstone fanns kvar som mölla tom 1870. Därefter blev möllaren Bengt Persson åbo (bonde) efter ha varit Östra möllans möllare i 11 år.

Precis över Västra möllan i åns norra förgrening ligger ett hus (svart prick) som inte är markerad som mölla utan som vanligt hus. På förra kartan från 1820 finns det en mölla här.

På kartan norr om kyrkan finns ett gravkapell inritat, när byggdes detta?
Amalia Wilhelmina Königsberg lät 1731 bygga ett gravkapell vid kyrkan. Är det kvar 1865?

1881 Års Kartblad Övedskloster av Sven Axel Tullberg

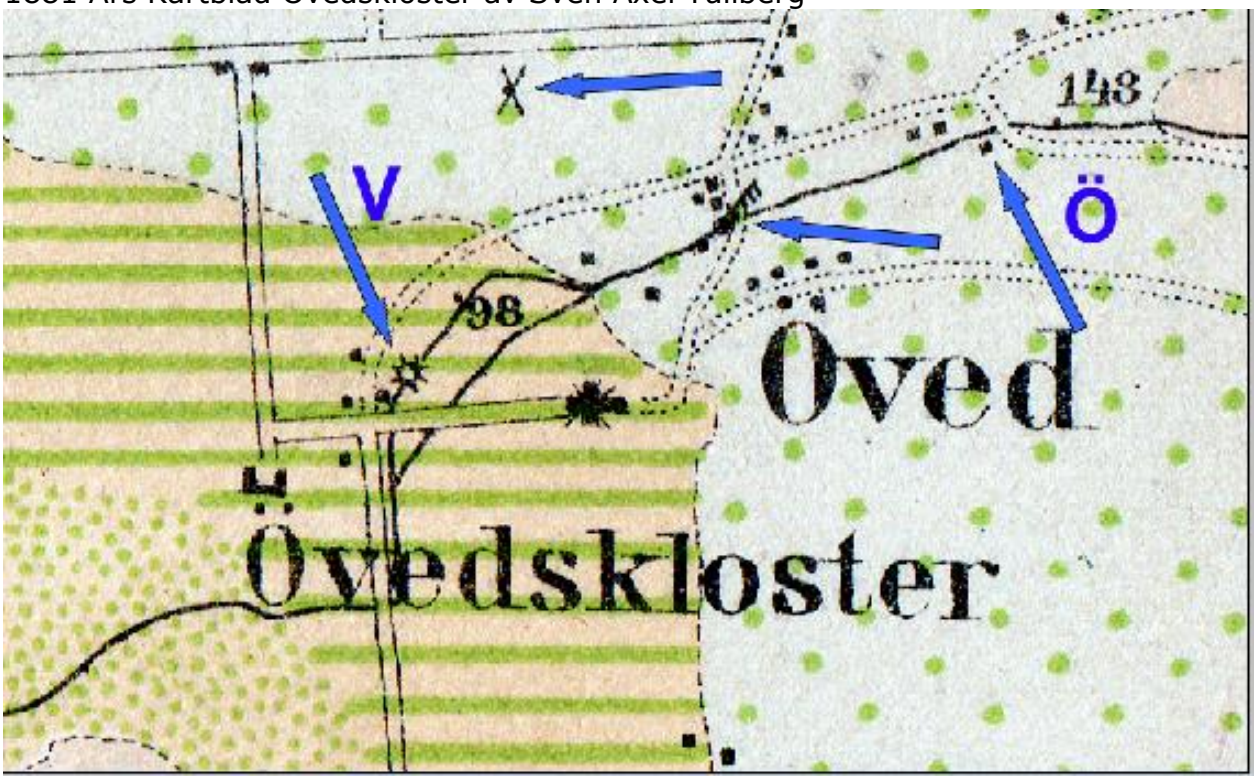

De möllor som skall finnas kvar 1881 är bara Västra möllan. Väderkvarnen lades ner samma år, 1881, Östra möllan 1871 men denna finns kvar som gård. I mitten på bilden, den undre horisentella pilen är en vattensågkvarn inritad. Den finns även noterad i ett kvarnportokoll. Det finns ingen mölledamm. Vassen finns inritad som ett kärrområde inte som en damm. Öveds mölla byggdes först 1885 / 1886, där nu sågkvarnen är inritad.
***När byggdes mölledammen och Vassen-dammen?* Någon som vet?**

1915 Års häradsekonomiska karta (blad Övedskloster)

De möllor som skall finnas kvar 1915 är Öveds mölla byggd ca 1886 (västra möllan nerlagd och flyttad hit).

8.2 Möllarna. *(Arrendatorn och möllaren inte alltid samma person)*

Eftersom sågkvarnar inte betalar skatt eller att huset saknar nummer så går det inte att hitta ägaren. Inte heller finns det uppgifter om någon vindmölla som fanns 1622.
Kontroll av jordböckerna (jordägare som skall betala skatt), de som finns, 1719-1795.
Därefter Husförhörsböckerna/Församlingsböckerna.(sågkvarnen finns inte med).

Möllare på Öved Nr 22 Östra möllan som fanns före 1614 tom 1871.
1719-1725 Hieronomus Pettersson
1725-1742 Ola Jönsson
1748-1754 Per Hansson
1760-1766 Jöns Holmberg
1772-1790 Jöns Berggren
1791-1819 Tuve Ljungberg, pensionerad 1819
1819-1840 Ingen möllare, men åboer med familjer bor här
1843-1846 Jöns Berglund
1847-1859 Anders Andersson
1859-1870 Bengt Persson
1871 Möllan struken, åbo Bengt Persson

Möllare på Öved Nr 23 Västra möllan, Övedskloster, som fanns före 1614 tom 1885.
1719-1742 Lars Olsson (i födelseboken Lars Olofsson)
1748-1777 Nils Samberg (Sandberg)
1784-1789 Sambergs arvingar
1790-1795 Christen Samberg
1795-1797 Carl Samberg, hädanefter finns ingen möllare.
1798-1812 sedan 1798 har det bott drängar här, mölledrängar??
1813-1844 Västra möllan återkommer, det bor bara drängar här.
1845-1849 Sven Persson
1850-1865 Mjölnardräng Anders Åkesson
1866-1871 Här bodde 9 drängar (två drängar/år)
I ett ”Syneprotokoll” från maj 1866 står Sven Persson som arrendator.
1872-1880 Per Larsson 1880-1884, Nils Nilsson (död genom olyckshändelse 1884)
1883-1885 Henrik Adolf Jensson från Danmark
1884-1885 Nils Jönsson
1885 Västra möllan finns med tom 1885

Möllare på Öveds Mölla (Nya möllan, Nr 10?) som fanns 1886 tom 1930.
1886-1895 Nils Jönsson
1895-1896 Möllesven Nils Olsson
1896-1907 Nils Olsson har blivit mjölnare (3 st möllesven. 1897-1900)
1887-1894 Nils Olsson Siversson
1895-1903 Nils Olsson
1903-1908 Bagaren Per Jacobsson
1908-1930 Kvarnarrendator Johannes Andersson, enl. kontrakt. (har blivit hus nr 9, 1918)
1931 Kvarnen finns inte med längre i kyrkboken.

Möllare på väderkvarnen som fanns 1851 tom 1881?.
1851-1859 Gifte drängen Isak Jonasson
1860-1861 Hans Åkesson
1866-1872 I ett ”Syneprotokoll” från maj 1866 står Sven Persson som arrendator
1872-1874 Per Larsson enl. kontrakt. Bor på Öved nr 20.
1874-1880 Här bodde ingen
1881 Väderkvarnen struken men finns med på en karta från 1881 i godsarkivet.

Vattensågkvarnen som fanns 1881 (låg på samma plats som Öveds kvarn)
1881 Ej hittat när den byggdes

8.3 Vad finns kvar idag 2016 av möllorna.

Östra möllan.
Nr 22 i Öved

Vattenmölla som finns dokumenterad mellan 1614-1877.
På kartan 1756 finns den inritad som ett enda hus.
Riven när?
Möllan upphörde 1871, möllaren Bengt Persson blev Åbo och bodde kvar med familjen tom 1877 då de flyttade till Harlösa. Därefter finns inga fler boende noterade på Östra möllan.
Till Östra möllan hörde även en del jord på tre olika ställen inom Öveds by.

Idag går det att finna lämningar av grunden till troligen både möllan och bostadshuset medan kartan 1756 endast noterar ett hus. Det kan ha varit så att möllan och bostaden var sammanbyggda och att det har funnits en separat mölla antingen före eller efter 1756. Det är svårt att veta hur det verkligen såg ut. Söder om möllehuset finns an mindre stensatt kanal som möjligen tyder på ett utlopp från möllehjulet. Norr om möllehuset och ån finns en byggd vall kantad med sten och som sluttar ner mot ån. Denna kan ha varit ett ådämme eller kanske en vägbank.

Gulmarkeringar på kartan nedan är idag synliga lämningar, grundstenar mm inlagda på ett flygfoto från 1947 med en pålagd karta från idag i samma skala samt sågkvarnen inklipp från 1756-års karta.
Finns inte med hos Riksantikvarieämbetet – Fornsök.

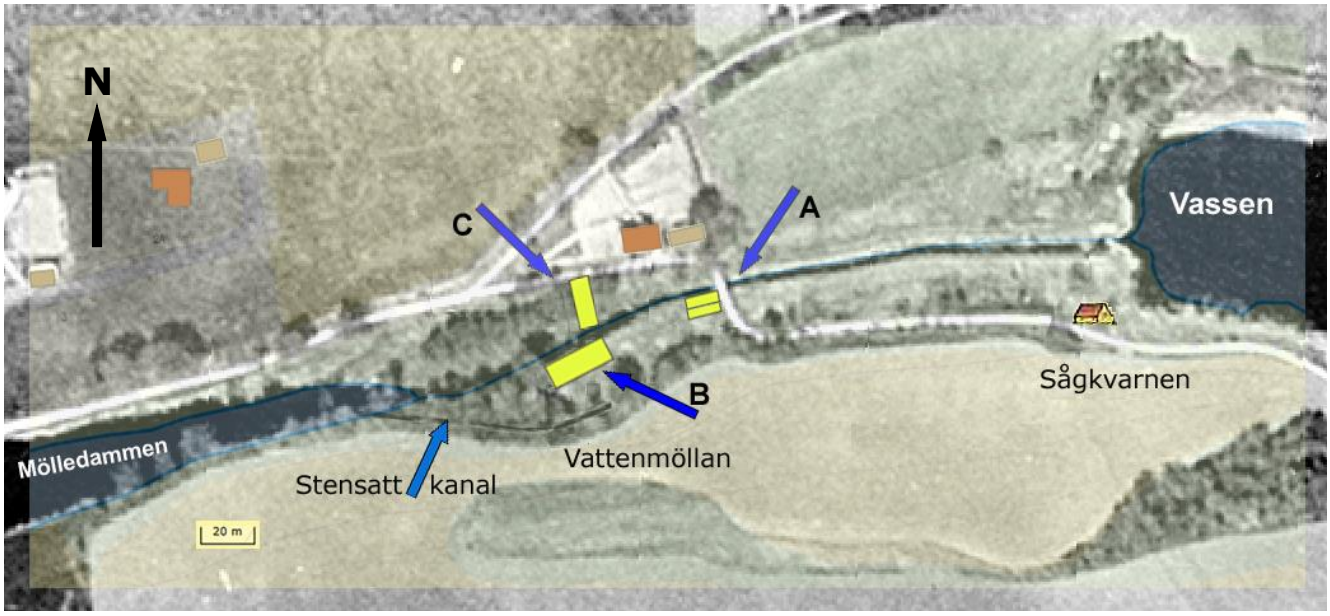

Alla mått är ”fotmått” så betrakta dem som ca meter.

A. 6 x 12 m stensamling, kan ha varit en skvaltkvarn (horisontellt hjul) eller en hjulkvarn med ett vertikalt hjul. Byggnaden var troligen bara ca 3 x 12 m som rymde kvarnen.

B. 6/7 x 24 m, Detta är möllehuset, bostad mm som kanske också vid något tillfälle var sammanbyggd med möllan (vertikalt större hjul, överfalls- eller underfallshjul).
Kanske delad bostad /ladugård då möllan hade jord på tre olika ställen i Öved.

C. 4,2 x 16 m, dämme eller vägbank?

Avståndet mellan **A** och **B** = 32 m.
Dito mellan centrum möllehus och centrum sågkvarn = 195 m.
Mellan **C** och till västra väggen gamla telefonstationen = 16 m.
Mellan **A** och östran väggen gamla telefonstationen = 5,4 m.

Nästa sida se bilder, kvarntyper och foton lämningar.

Kvarntyper:

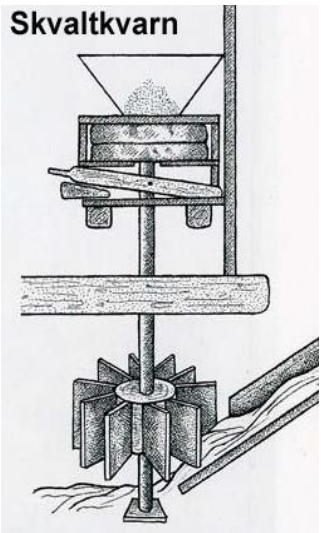

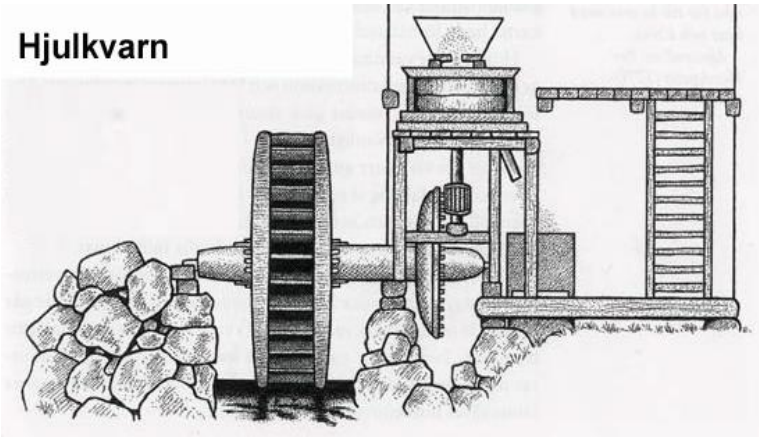

Båda kvarntyperna fanns i olika utföranden och fordrade ett styrt vatten flöde tex från en damm. Hjulkvarnen kunde antingen vara en underfallskvarn som på bilden eller en överfallskvarn där vattnet kom in på översidan av hjulet.

Bilder på lämningar från Östra vattenmöllan:

Inom gula linjen, ca 3 x 12 m, låg troligen möllehuset. ”Stenhögen” är 6 x 12 m.

Lämningar från Östra möllans bostadshus/ladugård ev. ikombination med en kvarn.

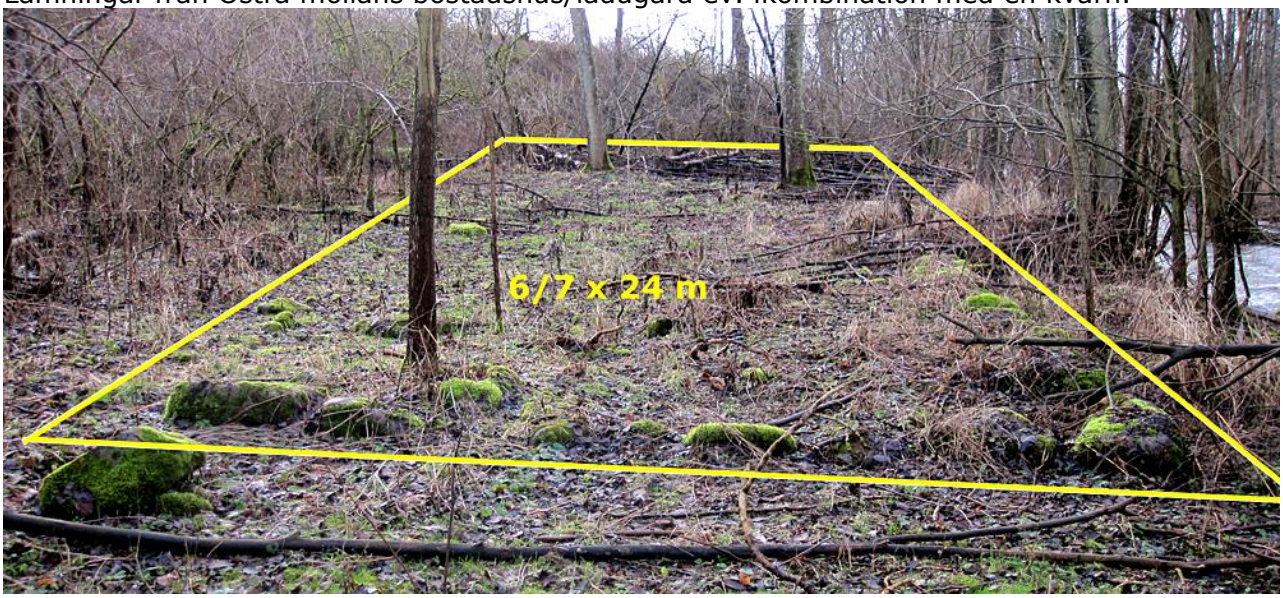

Grundstenar efter en byggnad.

Västra möllan.
Nr 23 i Öved

Vattenmölla som fanns dokumenterad mellan 1614-1885.
Riven men när?

Möllan och möllehuset är skilda byggnade, Möllan upphörde 1885.
Personuppgifterna hämtade från kykböckerna.

I möllehuset, bostaden, bor möllaren Nils Jönsson med familjen kvar.
Drängar och pigor flyttade ut hösten 1885 utom drängen Anders Hansson inflyttad 1884.
Möllaren Nils Nilssons familj bor kvar tom 1885, han dog själv 1884-06-02.

1886 blev Västra möllan på Nr 23 Öveds mölla, senare Kvarnen och Öveds kvarn. Kvarnen var en separat byggnad som låg vid mölledammen men vilket hus var möllarnas med fleras bostad?

Öveds mölla
Nr 23 Öved
från 1886

Öveds kvarn (den vid mölledammen) startade upp 1886.
Här började då förutnämnde möllaren Nils Jönsson som var kvar till 1895 då han med familjen flyttade till Veberöd.

Möllesvennen Nils Olsson med familj flyttar in 1886 från Östraby.
1891 tituleras han möllare.

Eftersom bostadshuset är kvar flyttar drängar och pigor in och ut.
Här bor då även mjölnarna med familjer.

Öveds kvarn
Nr 23 Öved
från 1896

Här bor möllarna, här finns även Öveds Bageri med bagarns familj tom 1913 samt Handelsboden med ägaren J. E. Sjöström tom 1897.
Möllaren Johannes bodde här till 1931-03-27 då familjen flyttade till Höör.
1908 blev Nr 23 bageriet kallat hus Nr 25 och bagaren kallades handlande.
1918 blev Nr 23 kallat Hus Nr 9 och här bodde möllaren nämnd härovan.
1931 blev Hus Nr 9 Övedskloster Nr 2, här bodde ?????

Frågan år vilka hus pratar vi om????????
Kartorna från denna tid har en annan numrering.

Finns det några lämningar kvar idag av Västra möllan?
Finns inte med hos Riksantikvarieämbetet – Fornsök.
Några foton tagna från vägen till kyrkan syns lämningar som möjligen kan härröra från Västra möllan. Ej undersökt i detalj.

Karta från 1880, bilaga till Brandförsäkringen Övedskloster, inlagd på dagens karta för att visa att husen var rätt placerade 1880 i förhållande till varandra.

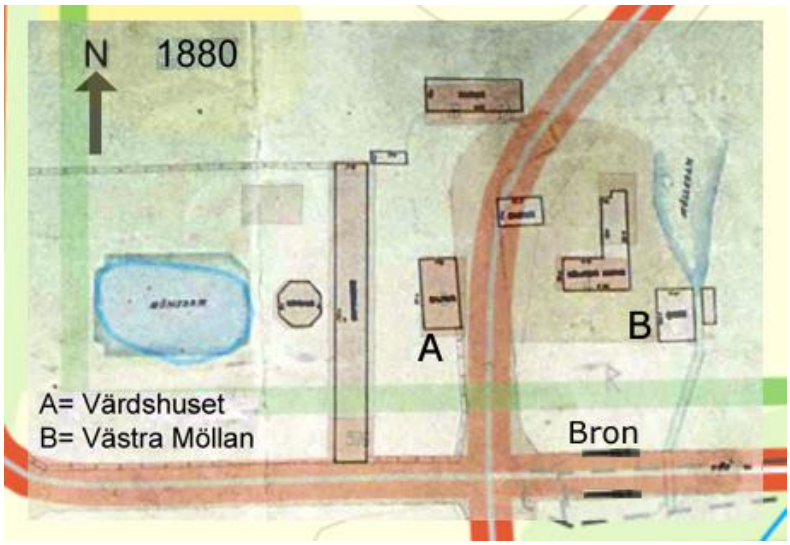

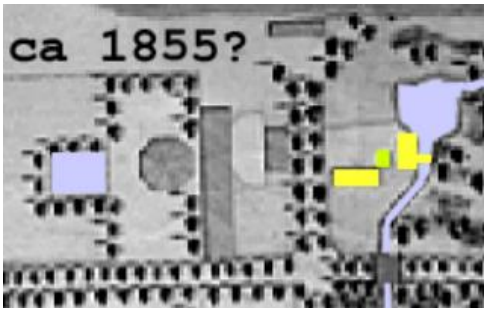

På kartan från 1855 ligger möllan, de gula husen, placerade lite längre norrut är på kartan från 1880. Troligen är kartan 1880 rätt men kanalen under bron är felaktigt placerad.

2024-11-02 har ett antal mindre korrigeringar och uppdateringar lagts till.

Flygfoto 2015 med delar av Brandförsäkringskartan från 1880 inkopierad med samma skala och där det ljusgula huset med dammen ungefär visar var Västra möllan låg.

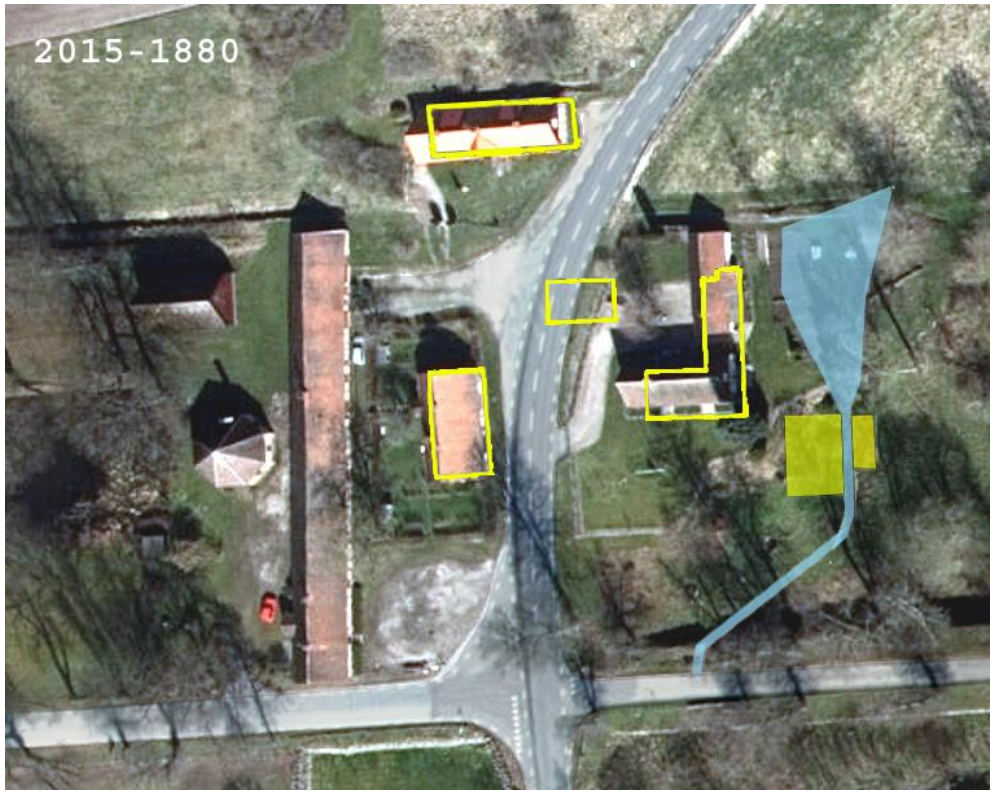

Foto från 2015 där de gula linjerna kan visa lämningar från möllan.
Svår att veta utan vidare undersökningar
En del av stenarna ser ut att ha blivit ditlagna senare.

Foto från kyrkvägen, januari 2016.

Här låg Västra möllan. Avståndet mellan huset och möllan är 5,4 m. Möllan är 8,3 m bred + kanalen på 1,7 + lilla huset till höger om kanalen som är 3,2 m, Totalt 13,2 m.
Kanalen är 13,7 m från huset.
Möllan är 11,9 m lång.
Att mölledammens kanter är raka kan tyda på att dessa var sten-satta.

Det är svårt att lägga in en planritning på ett foto men möllan, kanalen och det lilla huset till höger om kanalen, ligger mellan det gula sträcket och brunnen. Gula sträcket motsvarar 13,2 m, avstånst mellan brunnen och trädet är 12 m.

Övriga noteringar om möllorna

På kullen i ån.	Vindmölla dokumenterad 1622. Finns ej 1614 eller 1626. Uppgiften eller angiven placering är felaktig.
Sågkvarn. *Ej numrerad*	Vattendriven, dokumenterad 1754-1756, finns ej 1726 eller på en karta från 1820. Hur länge fanns denna? Enligt kyrkböckerna finns det ingen som noterats som boende här. Kan det ha varit möllaren i Östra möllan som även skötte sågmöllan. Ofta var det så att byns invånare lånade sågkvarnen när virke behövde sågas. Det ser inte heller ut att ha funnits någor jordlott tillhörig sågmöllan. Den finns inte heller registrerad i jordboken eller mantalsboken. Idag finns inga rester alls kvar av Sågmöllan.
Väderkvarnen. *Ej numrerad*	Vindmölla dokumenterad 1851-1881. Holländare. Riven men när? Idag finns inga rester alls kvar av Väderkvarnen.
Öveds kvarn. *Nr 10 i Öved*	Nya vattenmöllan vid kyrkan dokumenterad 1886-1931. Möllarna, arendatorerna bodde i olika hus, även i Långahus, Öved Nr 26. Dammhuset och Långahus är samma byggnad Riven men när?
övrigt finns,	Det finns en flygbild från 1935 som visar byggnaden där möllan låg. I har det inte hittats några fler bilder vilket är konstigt då dessa säkert antingen som privatbilder eller i något fotoarkiv. Idag finns lämningar kvar av husgrunden.

Flygfoto 1935, rivningen har börjat men alla husen står kvar 1947.

Lämningarna efter kvarnen.

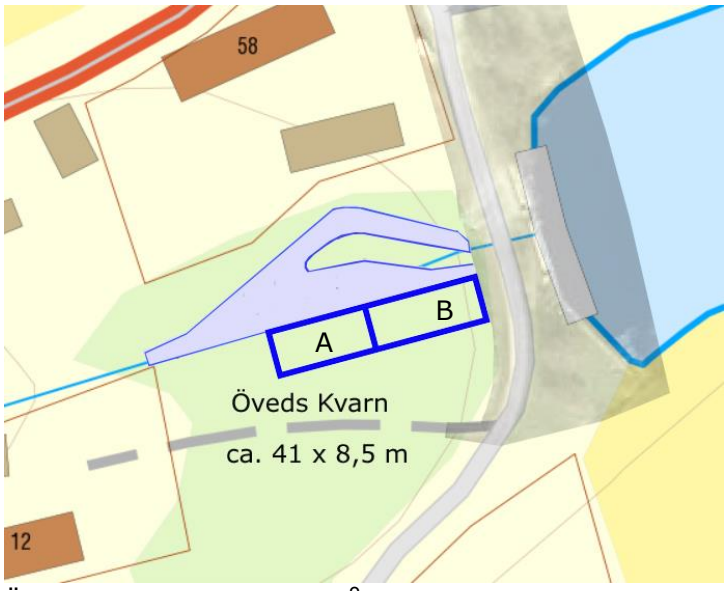

Öveds Kvarnplan inlagd på dagens karta med inklippt från flygbild på samma karta.
Från kvarnlämningarna kan man se att grunden är delad i två avdelningar, A= ca 18 m resp. B= ca 23

(fotmätt, 1 fot = 30 cm).

Lämningar kan också ha varit kvar från en tidigare vattensågkvarn, dokumenterad 1881. Vatteninloppen mot kvarnen på nästa bild har säkert byggts om efter kvarnens rivning och efter dammens cement-dämme som byggdes om 1987 samtidigt som Vassen-dämmet byggdes om.

Två foton från lämningarna, en del av husväggen mot ån samt vatteninloppen mot kvarnen.

8.4 Utdrag ur olika protokoll ock kontrakt

Referens: Arkivcentrum Syd i Lund, Övedsklosters godsarkiv.

Det är svårt att hitta en överensstämmelse mellan protokollen och ungefär samtida kartor och annan dokumentation. Foto på Öveds kvarn saknas för verifiering av utseende, plats mm.

Vid syn av Övedklosters väderkvarn och vattenkvarn, västra möllan i juli 1866
Möllare på båda möllorna var Sven Persson. I protokollet finns noterat för vattenkvarnen:

Hjulhuset — Av ekekorsvirke klätt med bräder på tak och väggar.

Kvarnverket Nytt 1845 — Vattenhjulsaxeln av grovt eke, hjulet har 12 ekearmar och mellansträvor, med ringen av ek och skovlarna av bräder.
Gravhjulet av ek, stjärnhjulet av ek, kronhjulet av järn mm.

Hålldammen — ”Sydöstra sidan utgöres av gråsten och jordvall; närmast kvarnen på 24 alnars längd *(ca 14 m)* av bräder på ekefotträd mot dammen till, med fyllning, avlerad grus bakom; på denna arm av hålldammen är s.k. hållsluss av ek med 2 portar av bräder och järnbeslag; västra sidan 9 alnar *(ca 5,5 m)* bräder på ekefot med fyllning därbakom; utför sidorna av bräder, nedslagna stickbräder på 6 kvarters djup utom ekefoten *(ca 14 cm).*
Yttre stämborden av eke med 2 portar och vevar försedda med grova järn-kättingar och järnbultar. Inre stämbordet med stol av ek, har hävstänger av träd och järnbeslag.

Vid av- och tillträdessyn av Öveds Kvarn 1903-04-24 och 1908 -05-26 med tillhörande hus och jord.
Fastigheten beskrevs i protokollen på följande sätt:

Kvarnhuset — 17,85 m långt, 8,35 m brett och 2,3 m högt i undre samt 2,6 m högt i övre våningen, uppfört, undre våningen i gråstens grundmur och övre våningen av fogstruken tegelmur i korsvirke under tak av papp.

Vattenhjuls-skjul — 5,8 m långt och 3,9 m brett och 3,1 m högt, uppfört av resvirke *(stående timmer)* med brädväggar under takpapp.

Kvarnverket — Kvarnhjul av trä med kuggar, spindel med drev av järn, nödig transmission till ältmaskin i närliggande bageri, stjärnhjul av trä, kvarndreven av trä, s. k. lyktor varmed drives:

1. kvarn med ett par franska stenar, 1,32 m i diameter, 0,25 m tjocka.
   Till denna kvarn finns ett reparationsverk.
2. kvarn med ett par rhenska stenar, 1,2 m i diameter, 0,25 m tjocka.
3. kvarn med ett par rhenska stenar till, lika som ovan.
4. skalkvarn med stenar 1,38 m i diameter, 0,35 m tjock med sorterare.
5. havrekross.
6. Eureka spetsmaskin *(slipar säden?).*
7. två elevatorer *(hissar)*, en för franska kvarnen, en för krossen.
8. en florsikt och en centrifugalsikt.
9. en förkrossvals nr 3.
10. grynsorterare för tre storlekar.

Kvarndamm — Har plankverk runt dammkistan av ekeplank som behöver tätas.

Boningshus östra delen — 19 m långt, 8 m brett och 2,2 m högt, uppfört av tegel av korsvirke under tak av spån, inrett till 4 rum, kök, gesällkammare, pigkammare, spiskammare med källare under samt förstuga.

Svinhus och lutbyggnad — 9,8 m långt, 5 m brett och 2,2 m högt i norra sidan, uppfört av korsvike i tegel under spåntak, inrett med 4 kättar med brädkrubbor.

Loge och stall — 10,7 m lång, 5,3 m bred, 2 m hög, uppförd med resvirke med träväggar i västra och tegelfyllning i östra delen samt inrett till loga med sädesgolv och fähus med stall, som har två spiltor och murade krubbor under tak av spån.

Hus väster om bonings-längan

Norra delen 7,5 m långt, 6 m brett och 2,5 m högt, uppfört av tegelmur av korsvirke under tak av spån. Inrett till stall och fähus med 2 stallrum och fähus med krubbor av trä för 3 djur samt försett med träloft.

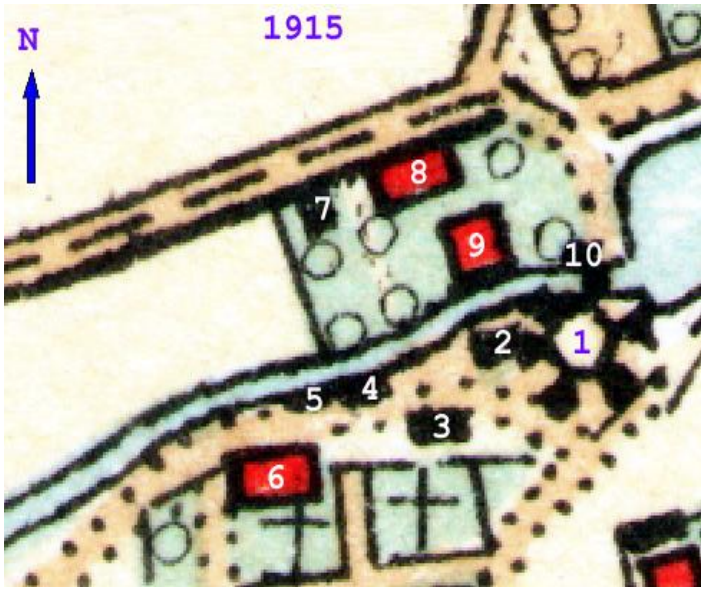

Kartan 1915, som är närmast i tid till protokollet ovan. Trots beskrivningen är det inte lätt att peka ut rätt hus på kartan. Hus 9 kan ifrågasättes då det är markerat som bostad (röd bakgrund).

1. Vattenhjuls-skjul
2. Kvarnen
3. Svinhuset?????
4. Loge och stall?????
5. Uthus
6. Hus väster om boningslängan?????
7. Uthus
8. Boningshus, Långahus
9. Bostadshus?????

Tre personer tror att tegelbrukshuset låg vid mölledammen, i så fall hus 9. Om det är så är huset rivet och nytt uthus är byggt 1936-1940.

Kontraktsutdrag för Västra kvarnen 1882. (Arrendekontrakt)
Kontraktet är på 4 sidor men här finns bara första delen och avlutande delen med.

Citat: ” Till Per Larsson bortarrenderas härigenom uppå två års tid från den 1ste Maj detta år till den 1 Maj 1884 då kontraktet utan föregående uppsägelse upphör att vara gällande: Öfveds Closters väderqvarn med 2 par stenar samt hvattenqvarnen Västra möllan kallad, med Skalqvarn, Sikt och 2 par Mjölstenar, under följande villkor:

1. De båda qvarnarna samt den delan av Bonings och uthus dertill, som arrend: Sven Persson förut begagnat, emottagas av arrendatorn i det skick vid tillträdet de befinnas enligt syn och skala *(????)* af honom städse och försvarligt och väl underhållas och vid afträdet aflämnas i lika godt skick som de emottagas, med skyldighet att ersätta hvad däri kan brista o i afseende på underhållet, anmärkes dock, att halmtaken till bonings och uthusen underhålles af egaren; likasom derest under arrendetiden nya qvarnaxlar, liggande eller stående skulle behöfva inläggas utan att genom arrendatorns förvållande ha blifvit brisrfälliga, så tillsläpper egaren nödigt virke dertill och låter detsamma till qvarn-stället framforslas och allt öfrigt bekostar arrendatern sjelfv…….”

Därefter följer ytterliga 3,5 sidor villkor, bl.a. måste arrendatorn försäkra hus och kvarnar till fulla värdet. Arrendet är 1000 Riksdaler om året.
Kontraktet avslutas med citat:
” Öfveds Closter den 16 mars 1872 Otto Ramel

Med detta kontrakt förklarar jag mig nöjd och förbinder mig detsamma punktligt hålla och fullgöra; Som ofvan Per Larsson”

Kontraktsutdrag för Västra kvarnen 1880. (Arrendekontrakt)
I kontraktet kan noteras att kvarnen kanske kommer att flyttas till sågkvarnens plats dvs där Öveds kvarn senare låg vid mölledammen.

Citat på del av ett förlängt kontrakt: ”Den 1 Maj detta år till samma dag 1883 uppå Ladufogden L. Nilsson, dock med förbihåll, att derest egaren under tiden vill flytta vattenqvarnen till sågqvarnhuset, sådant skall af arrendatorn medgifvas och han derefter inflytta i Skogfogden T. Perssons bostadslägenhet, likaväl rätt till skälig ersättning för den förlust, som för honom kan uppkomma under qvarnens flyttning…….

…. Då egaren icke mera vill till försäljning åt arbetare, tjenare mfl låta utminutera *(sälja små mängder)* spannmål från Magazinet, men ålägga arrendatorn, att tillhandahålla dem behöflig säd……."

Därefter några korta referenser till det tidigare kontraktet som bl.a upptar arrendet till 700 kr om året.

Kontraktet avslutas med citat:
"ÖfvedsCloster i april 1880 Otto Ramel

Förestående kontrakt förbinder jag mig hålla och fullgöra. L. Nilsson"

Kontrakt 1895 (Uppdragskontrakt)

Citat (svår text, skrivet en dansk): "Möllesvennen Sven Olsson antages her medelst att från och med den 14e Mars 1895 förestå Övedsklosters Qvarn och Mälta mot nedanstående villkor.
(Mälta=tillverka malt av olika sädesslag, ofta korn. Malt används tex för att göra öl).

1. Den dagliga driften av såväl Qvarn som Mälta uppgöras i samband med godskontoret och vare förstandaren skyldig att den fattade bestämmelsen punktligt efterfölja och fullgöra.
2. Förestandaren antager och godkänner sjelv den till arbetanas utforande nödiga personalen, föra de bestämda räkenskapsbockerna, tillser noggrant att renlighet och noggrannhet såväl inom som utomhus städse vardes rådande, samt påskyndar med iakttaga sparsamhet rörelsens uppbringande till den störst möjliga nettovinst.
3. All försäljning vare förestandaren fritagen ifrån men skyldig efter behof dagligen förse salesmagasinet med de olika mjölsorterna och om så påfordras stålla om att desa tilräklig röras så att de ej fördarvas.
4. Förstandarens hustru skal för gårdens räkning med tilhjälp af en af gården lönnad piga sk sköta hushållet för Qvarnens personal och för Klosters Trägårds elever samt för en och annan tillfällig handtverkare, varende alle inventarer och födoämnen tillgängliga och skal hon iaktaga den största renlighet och ordentlighet, äfvensom sparsamhet, skulde missnöje öfver det dagliga hushållet uppstå vare förestanderskan följe en viss uppgifven matordning, hvilken eljest ej behöfver följas.
5. Vid tillträde öfverlemnas til Förstanden all til Qvarn Mälta och hushåll hörande inventarie efter forteckning som Förstanden underskrifver, och skola desamma vid frånträdet åtterlemnas.
6. Nils Olsson erhåller i kontant lön trehundra /300/ Kronor och hans hustru ett hundra /100/ Kron, tilsamman fyrahundra /400/ Kronor årligen, fri kost, bostad, bränsle och tvätt för sig och barn samt tio procent (10%) af allt hvad Qvarn och Mälta med hvad dertil hör, kan gifva utöfver tretusen (3000) Kronero Nettobehållning årligen, vid beräkning af nettovinsten medtages alle underhållskostnader af hvad namn de vare må, arbetslöner skatter och varor samt skjuts som berekna til 500 Kr årligen, men blifva den kost som utgår åt tillfälligt arbetsfolk Qvarn tillgodoraknad.

   Detta kontrakt är gällande tills det å endera sidan ett halft år i förväg varde uppsagdt.
   Övedskloster den 14 de Mars 1895 för Otto Ramel gj Otto Schmidt

   Med detta kontrakt förklarar jag mig nöjd och förbinder mig detsamma till alla delar efterfölja och fullgöra. Nils Olsson

   Egenhändiga namnteckningar bevittnas af Gust Collin E. Madsen

Inventarieförteckning Öveds Kvarn 1885-07-01

Den nya kvarnen är färdigbyggd, möllare Nils Jönsson på Västra möllan har nu flyttat över till Öveds Kvarn. Troligen är det så att de flesta inventarierna från gamla möllan flyttades över till den nya samtidigt som även nya inventarier kom till.
Lite osäkert om Nils Jönsson samtidigt flyttade till en ny bostad mm.

Inventarieförteckningen omfattar 9 sidor här listas endast huvudrubrikerna men förteckningen finns bifogad sist i pärmen för intresserade att läsa.

Inre Inventarier
- Kvarnen
- Bageriet
- Försäljningsstället
- Boningshuset
  - -Rummet Nr 1
  - - Rummet Nr 2
  - - Köket
  - - Handkammare
  - - Matsalen
  - - Pigkammaren
  - - Drängkammaren
  - - Kontoret
  - - Vinden

Yttre Inventarier
- Stallarna *(några av inventarierna)*
  - - 2 hästar
  - - 2 kor
  - - drägtig sugga
  - - 8 svin
- Vagn och städredskap

Inventarieförteckning utförd av 1885-07-01 Nils August Bengtsson.

Arrendekontrakt 1851

Det här är ett färdigtryckt kontrakt redan 1851 eller tidigare med utelämnde mellanrum för ifyllning av gårdsnumret, datum, namn mm.

Detta kontrakt är för Åke Andersson, Öved Nr 11 och gäller mellan 1851-03-14 och tio år framåt i tiden. Åke född 1894 i Björka, flyttade till Öved 1817/1818 som dräng hos Åbon Ola Andersson på Öved nr 11. Där gifte han sig med dottern Bolla 1821-05-13 och fick överta gården som åbo 1825.
Familjen fick 7 barn där dottern Hanna Åkesdotter gifte sig med Per Olsson från Harlösa och de tog över gården 1854. Åke Andersson och hustrun Bolla Olsdotter bodde kvar på gården tills de dog.

Kontraktet finns på kommande 3 sidor, ej avskrivet, det blir en läsövning på gammal tryckt text. Kontraktet börjar så här, citat:

”Mitt Insokne Frälse Hemman N:o 11. ½ Mantal Öfved af Öfweds Soken och Färs Härad bortarrenderas härigenom på 10 års tid räknadt från den 14 Mars 1851 till samma tid 1861 till Åboen Åke Andersson som derföre årligen skall utgöra följande skyldigheter.
1:o Hvarje år betala det wanliga landgillet samt under året wid tillsägelse lämna twänne höns, twå tjog ägg, och ett Skålp. Rent Häst-Tagel ……” osv och slutar så här.

”……. Af detta Contract, som ej, utan mitt bifall får på annor Man Transporteras, äro till ömsesidig säkerhet 2:ne Exemplar upprättade, försäkras med mitt Namn och Sigill af Öfweds=Kloster den 12 April 1851 Hans Ramel g. A Nordström

Med förstående Contract förklarar jag mig till alla delar nöjd och förbinder mig härigenom, att det samma puncteligen fullgöra. **Ut supra** Åke ÅAS Andersson”

Sedan finns det hanskrivet att Åkes dotters man Per Olsson övertagit kontraktet 1954 och sedan fått det förlängt på 10 år 1861.

A(nders) Nordström är inspektor på Övedsklosters gård.

'Arrendekontraktet'

Mitt Insockne Frälse Hemman N:o 11½ Mantal Öfved af Öfweds Socken, och Fårs Härad, bortarrenderas härigenom på 10 års tid räknadt från den 14 Mars 18[illegible] till samma tid år 1861 till Åboen Åke Andersson som derföre årligen skall utgöra följande skyldigheter.

1:o Hwarje år betala det wanliga Landgillet, samt under året wid tillsägelse lämna ~~ett [illegible]~~, ~~en Gås om 10 skålp. wigt~~, twänne Höns, twå tjog ägg, och ett skålp. rent Häst=Tagel.

2:o Dageligen hela året igenom hålla en arbetsför Dräng wid Herregården, undantagande de dagar, då Arrendatoren är budad till ny gårdesgårdsläggning, skogning, höslotter, torfskyrd, gödselkörning, och potatis upptagning, samt inkörsel af hö eller säd på dagskörsel, under hwilka dagar Arrendatoren sjelf till dessa arbeten får begagna sin egen dräng. Som lidrag till aflöning åt drengen erhålles årligen 76 rd 32 sk.

3:o Två Göinge=Ärker Tio Läng=Ärker på fyra à fem Mils afstånd från Öfweds=Closter, hwarwid om så befalles halft Boklaß tages, samt 30 dagskörsler; såwäl dagskörsler som dagswärken beräknas från solens uppgång till deß nedgång.

4:o Sexio Fruntimmersdagswärken, och deßutom skördetiden när så påfodras bitråda med [illegible] qwin= eller halfkarledagswärk. För de flere som utgöras lätteles 24 sk.

5:o Efter skedd utstämpling fälla, och till Öfweds=Closter, Swansjö, eller mitt Tegelbruk framköra, och uppsätta 4 famnar Boke= ~~[illegible], och famnar Surfogd [illegible]~~, hwarje famn Tre alnar i fyrkant; samt widare efter budning, såga, hugga, och stacka den samma, och när sådant befalles inskaffa den i wedbodarne.

6:o Lägga Tio famnar dubbel stengårdesgård, hwartill Arrendatoren sjelf framskaffar stenen; denna gårdesgård, såwäl som de Hemmanet förut tilldelte gårdesgårdar och wägar, underhålles alltid i laggilt stånd; och om jag framdeles, för Bröndernes större beqwämlighet, låter dela, såwäl wägar som gårdesgårdar, uti ett skifte till hwarje Åbo, skall Arrendatorn åfwen då wara skyldig att underhålla sin andel af de samma.

7:o I händelse jag behöfwer uttaga mera arbete, än hwad i detta Contract är omnämnt, skall Arrendatoren wara skyldig utgöra det emot Contant betalning för Göinge=Ärka 7½ Rdr, Läng=Ärka 3 Rdr, dagskörsel ½ Skilling, och för hwarje famn dubbel stengårdesgård 24 Skilling allt Rgs. för flere dagsverken 24 sk. wed.

8:o Uppskära antingen i mina Torfmåssar ~~Famnar Torf~~ eller om så befalles, i Brunslöfs Torfmåsse 4 Ruto[illegible] bestående af [illegible] alnar i fyrkant, samt den samma, wända, kulla och hemtransportera; Torfwen uppskäres så djupt någon kan erhållas, och wid deß skötsel eller hemkörning får ej någon handläggning ske utan efter budning, då min Ladufogde är närwarande.

9:o Lässa, utköra, och sprida, all den wid Gården befintelige Gödsel, i likhet med öfrige Arrendatorerne i Öfweds, Torps och Wreßels Byar. [illegible]

10:o I likhet med öfrige Arrendatorerne i nyßnämnde Byar, afslå, räfsa, och stacka gräset, i Store Mad, Closter Rothugge, samt Hästhagen; åfwensom wid tillsägelse werkställa risning på sina stycken i dessa ängar.

11:o Med utsäde från Gården, sätta, ränsa, hypa, upptaga, framköra, och nedlägga, i grafwar, Potatoesen ~~[illegible]~~ Två Tnr af den ord hwaruti årligen Potatoes [illegible] wid Öfweds=Closter.

12:o Spinna 5 skålp. Lintåger, eller 10 skålp. Blåner, wäl och förswarligt, till undwikande af straffspånad; skulle jag finna mig wid att låta Arrendatoren

lösa sig ifrån denna skyldighet betalar han i ersättning för hwarje skälp. lintäger 12 skilling Rgs.

13:o Ersätta Rotsoldaterne den andel i det dem tillkommande foder, som kan belöpa sig på Hemmanet, samt bitråda som förr med uppskärning och hemkörning af Soldatens Torf. efterfram verkställa reparationer å Torpet.

14:o Låta sina Barn sorgfälligt gå i Skolan, samt iagttaga att betala den öfwerenskomne Skolelönen.

15:o Bitråda hwarannan Lördag med 1. Barndagswärken till Gårdarnes renhållning.

16:o Emot wanlig skjuttslega lemna Hästar till skjuttsning när så begäres, och i omgång med öfrige Arrendatorer.

17:o I händelse af Eldswåda på Gård, eller Gods, bitråda med körslor och dagswärken till deß skadan hunnit ersättas.

18:o Skulle jag någon gång företaga ett större arbete, till exempel ny wäganläggning, stenkörning till någon Bro eller Byggnad, samt iskörning, skall Arrendatoren derwid bitråda, som förr, med man af Huset, och i omgång med Arrendatorer och Bönder i öfrige Byar på Godset, då han naturligtwis äfwen får begagna sin dräng; detta arbete kan dock aldrig komma i fråga mer än högst fyra gånger om året, och hwarje gång blott en dag. derwid det tidsbra arbetet dock fullgöres.

19:o Utgöra alla af Hemmanet utgående Onera, undantagande Roteringen hwarföre jag sjelf answarar; underhålla jordegendomen och åbyggnader alltid enligt lag och Kongl. Husesynsförordningen, samt bruka jorden efter den circulation, som längre fram kommer att bestämmas. Ifrån Hemmanet får ej, under någon förewändning, foder bortföras.

20:o Ej utan min tillåtelse intaga Inhyseshjon eller gifta drängar med Hustru och Barn.

~~21:o Emedan jag i egit bruk ämnar taga Circa Tunneland af denna egendom icke af Arrendatoren hwarken till Höstnad eller bete begagnas, sedan jag hunnit instånga denna del.~~

22:o Utan hinder af den bestämda Arrendetiden, får ömsesidig uppsägning ske i lag ordning ~~Thomasmässtid, då afflyttning skall ske den 14 derpå följande Mars~~. Afträdet skall ske med utsädd wintersäd i gödslad jord, till minst ⅓ af Åkerrymden; och bör Arrendatoren jemwäl lemna nödigt wårfoder.

Brister Arrendator i uppfyllandet af detta Contract, — gör sig förwunnen till skogstjufnad eller olofligt fiske, blir skäligen misstänkt för något urbota lagbrott, eller wisar sturskhet och olydnad emot mig eller min betjening, — har han genast gjort sig förfallen till afflyttning från Hemmanet, utan rättighet att tillgodonjuta fardag; men om han deremot nöjaktigt fullgör Contractet, och i öfrigt sig wäl förhåller, kan han trygga sig wid en orubbad besittning af Hemmanet; och äger han eller hans Arfwingar företrädesrätt till nytt Arrende, då detta Contract förfaller. Arrendatoren erhåller emot betalning, till samma pris som i Göinge Härad, Timmer till nödige byggnader, och reparationer, men i händelse af utflyttning bestås byggnaden af mig, hwarwid likwäl Arrendatoren bitråder med dagswärken och körsler, widare erhåller Arrendatoren årligen utwisning af ett laß Boke, och hwart Tredje år ett laß Eke till gagnswirke, samt får å Byens ägor upptaga Torf till Husbehof, men ej att annorlunda begagna; hwarförutan Arrendatorn, lika med hwad hittils warit brukligt, som hwarje Lördag får plocka ris i mina Skogar, emot skyldighet för honom, att genom plantering af

frukt- eller andra träd, så mycket möjeligt är, försköna och förbättra det Hemman han brukar.—Af detta Contract, som ej, utan mitt bifall får på annor Man Transporteras, äro till ömsesidig säkerhet 2:ne Exemplar upprättade, försäkras med mitt Namn och Sigill af Öfweds-Closter den 12 april 1854.

Hans Ramel

A. Nordström

Med föreskående Contract förklarar jag mig till alla delar nöjd och förbinder mig härigenom, att det samma puncteligen fullgöra. Ut supra.

Åke ÅAS Anderson

Egenhändiga underskrifter intyga på en gång närwarande wittnen.

F. Olsson. N. Bonthron

Föreskrivna contract, transportat på undertecknad under återstående arrendeåren, förbinder jag mig hålla och fullgöra, likasom att tre fure åsen i dito hem, åke Anderson och dess hustru utgöra oförenkomna underhållspåminder.
Öfweds Closter i Mars 1854.

Per POS Olsson

Bevittnad

N. Bonthron A. Nordström

Ditta kontrakt förnyad på 10 år förbinder jag mig hålla och fullgöra. Öf Closter den 9 Mars 1861

Per POS Olsson

9. Tegelbruket/Tegelbrukahuset

Tegelbrukshuset hittat, se sist under 9.1.

Summering

F.n. verkar det omöjligt, eller?, att få fram var Tegelbruket/Tegelbrukshuset låg, trots att det finns dokumenterat under minst 165 år i MantalsLängderna och i KyrkBöckerna.

Tegelbruket/Tegelbrukshuset finns dokumenterat enligt följande:
- *Tegelbruket var i drift mellan 1776-1791 (ML[1]), som familjebostad 1785-1834 (KB[2]).*
- *Uppgifter saknas mellan åren 1835-1840.*
- *Gamla Tegelbruket finns omnämnt i kyrkböckerna (KB) som bostad 1841-1865.*
- *Gamla Tegelbrukshuset finns omnämnt i kyrkböckerna (KB) som bostad 1866-1931.*
- *Ej dokumenterat 1932-1941, men samma personer bor här som tidigare, 1918-1930.*

Det finns inte nämnt någon Tegelmästare, endast drängar, så förmodligen brändes inte teglet här eller så användes det torkat.

Tegelbruket/Tegelbrukshuset finns i dokumentationen placerat på följande ställen:
- *Tegelbruket i ML, mellan Svansjö Ladugård/Blåstenshuset[3] och Övedskloster*
- *Gamla Tegelbruket i KB, som OGH i Öved men alltid före Övedsholm.*
- *Gamla Tegelbrukshuset i KB, alltid efter Hus Nr 26 och före Övedsholm (ej 1918-1930).*

1) *ML=MantalsLängder. 2) KB=KyrkBöcker, Födda, Vigda, Döda, Husförhör/Församlingsböcker.*
1) *Detta blåstenshus fanns bara mellan 1771 och 1785. 4) OGH= Onumrerade GatuHus.*

Tegelbruket/Tegelbrukshuset finns inte med på några kartor från Lantmäteriet.
Tegelbruket, som var skattebefriat finns då inte med i Jordeböckerna.
I tillgängliga brandförsäkringar Övedskloster finns inte Tegelbruket/huset med.

I Öved Nr 26 bor minst 6-7 familjer, bl.a. Fjerdingsman Per Håkansson. Huset kallas också Dammhuset i KB. Övedsholm vid stenbrottet fanns 1942 men inte 1970. Första gången, 1918, Gamla Tegelbrukshuset är numrerat i KB finns både nr 19 och Nr 22. Här bor då Jägaren Hans Pedersen med Familj. Detta hus ligger i Eket inte långt ifrån Övedsholm.

Utredning

Vid byggnationen av kyrkan 1759-1761 och slottet 1763-1776 åtgick stora mängder tegel. Tillverkades den på plats eller köptes den in från annat håll.

Kan ett tegelbruk ha byggts redan till Hans Ramels byggen som startade 1759? Det finns inga noteringar i räkenskapsboken för den gamla kyrkan att mursten (tegel) hämtats här i Öved före eller efter 1759.

1775 ökade Öveds befolkning med 57 personer (31 män, 26 kvinnor).
Är det nyanställningar till slottsbygget som blev slutfört 1775-1776?
Startades ett tegelbruk, 1775/1776 för att mer tegel behövdes för att slutföra bygget?

I MantalsLängden daterad 1776-11-02 finns ett tegelbruk medtaget som brukas under Kloster och är ”fri för Mantalspenningar”.
Placeringen är följande och lika i alla ML, husen nämns i denna ordning: Efter Vressel kommer Askeröd[1], Askerödshus, Smittenborg (Täpperöd), Håraved, Svansjöhus, Kullahus (Kolahuset), Lilla Askeröd (Öde), Blommerödshus, Fiskarehuset, SvansjöLadugård, Blåstenshuset[3], **Tegelbruket[2]** och sist Övedskloster. (dvs i ingen ordning alls!).
Det går alltså inte att utläsa var Tegelbruket kan ha legat.

[1] *Askeröd nedbränt men jorden brukas under Övedskloster. Finns ej med på några kartor.*
[2] *Tegelbruket finns ej med på någon karta från 1756 eller 1820. Är det redan rivet?*
[3] *Var låg detta Blåstenshus, det fanns från 1772 tom 1785 ung. samtidigt med tegelbruket.*

I kyrkböckerna, Husförhör- och Församlingsböcker, är placeringen både för Tegelbruket/Tegelbrukshuset efter Hus Nr 26 och före Övedsholm som ligger vid stenbrottet. Övedsholm fanns 1942 men ej 1970.

Häradsekonomiska kartan 1915. Husnummerna stämmer inte överens med församlingsboken husnummer för samma år. Hus nr 26, där det fanns många boende enligt församlingsboken, finns inte med på kartan, men kartan anger i.st. att nr 26 är ett skogbeväxt område mellan sandstensbrottet och stenbrottet.

Tegelbruket i Öved finns, som nämnts, inte med på några kartor.
Det nämns inte heller i ”Skånskt tegel”, Hembygdsförbundets årsbok 1984. Här nämns Nr 196 Övedskloster, godsbruk, 1825, 1870-1880. Detta tegelbruk låg vid Bruksgården men tillhörde dock Övedskloster, men låg i Vombs församling så de som arbetade där registrerades under Vomb och finns angivna i Vombs kyrkböcker. Kanske även några från Öved arbetade där men finns då registrersde i Öveds kyrkböcker.
Vombs tegelbruk var i drift 1811-1889.
I kyrkans Husförhörsböcker 1825-1830 är en del av Övedstorp Nr 8 kallat Tegelbruket!!
Det är förmodligen så att de abetade på tegelbruket vid Bruksgården.

Lite konstigt att det inte finns några uppgifter om Öveds tegelbruk/tegelbrukshus då det finns noterat i MantalsLängderna och i kyrkböckerna under minst 165 år.

Var låg det, information om detta kan möjligen finnas på godsarkivet.

Se sist under detta kapitel en sammanställning av alla som bodde här. Det kan möjligen ge en ide om var tegelbruket/tegelbrukshuset kan ha legat.

Tegelbruket i *Mantalsböckerna* (ML):

1776-1791 finns Öveds tegelbruk som brukas under Övedskloster av drängar samt är ”fria för Mantalspenningar”.
I ML ligger tegelbruket mellan Svansjö Ladugård och Övedskloster.
Enligt ML bodde från 1785 också familjer (gifta drängar) i tegelbruket.
Notera att det inte finns nämnt någon Tegelmästare, endast drängar, så förmodligen brändes inte teglet här eller så användes det torkat.

Tegelbruket i kyrkböckerna:

1785-1834 i *Födelseböcker* från 1785-08-30 tom 1834-07-07. Totalt 9 barn föddes.
Från 1823 bodde här soldater. De som födde barn här bodde under rubrik ”Soldater” i Husförhörsboken. Var låg ”Soldattorpen”?
i Dödböcker från 1782-05-10 tom 1829-11-14. Totalt 5 dog här.
i Vigselböcker, en vigsel 1834-06-28, soldatvigsel.
i Husförhörsböcker finns inte enbart rubrik ”Tegelbruket” utan även ”Gamla Tegelbruket” och ”Gamla Tegelbrukshuset”. Se här nedan.

1835-1841 Det finns inga noteringar om boende i Tegelbruket.

Gamla Tegelbruket i kyrkböckerna:

1799-1819 i *Husförhörsböcker*, finns inte Tegelbruket nämnt men de barn som föds och är registrerade i födelseboken under Tegelbruket är i husförhörsböckerna antecknade under i Öved onumrerat gatuhus som i dessa kyrkböcker ligger mellan Stenbrottshuset och Övedstorp Nr 1.

1820-1840 i *Husförhörsböcker*, kyrkboksrubriken ”Öved onumrerat gatuhus” är nu ändrad till Soldater, dvs Gamla Tegelbruket har nu blivit bostad för soldater och deras familjer. Soldaterna bor förmodligen efter ca 1935 i andra hus då dessa nu ligger mellan Vressels onumrerade gatuhus och Övedskloster.
Notera att avförda soldater fortfarande bor i Tegelbruket.

1841-1865 i *Husförhörsböcker*, här nämnt som onumrerat gatuhus (OGH) och är placerat efter andra OGH men just före Övedsholm (OGH) där skogvaktaren bor 1841 och sedan följer Stenbrottshuset. Detta avviker starkt från vad ML visar, Övedsholm ligger tex vid stenbrottet.
I husförhörsböcker finns Gamla Tegelbruket inte med förrän 1841 trots att böckerna startar 1799.

Gamla Tegelbrukshuset i kyrkböckerna:

1866-1931 *i Husförhörsböcker* och under Övedskloster som hus Nr 19 som ändrats med blyerts till Nr 22. *Vilket hus är det? Det bodde samma personer i hus Nr 19 som hus Nr 22 så Nr 22 är förmodligen rätt.*
Här bodde Hans Pedersson 1907-1932. Sedan Fajer Persson 1932-19XX.
Se kartan nästa sida.

1931-1941 *i församlingsböcker* finns det två st hus Nr 22. Ett av dessa hus benämns Gamla Tegelbrukshuset.
Notera att på 1930 talet låg hus nr 22 i Eket och var skogvaktarbostad.
Detta hus har nr 28 på kartan från 1915, Hus 22 på denna karta var sista huset på vägen norr om Vassen. Här bodde släkten Göransson men husnumret har ändrats med blyerts mellan 1918-1930 till nr 24.
Det verkar som om husnumren ändrades omkring 1930.

Är verkligen Tegelbruket/Gamla Tegelbruket/Gamla Tegelbrukshuset samma hus?

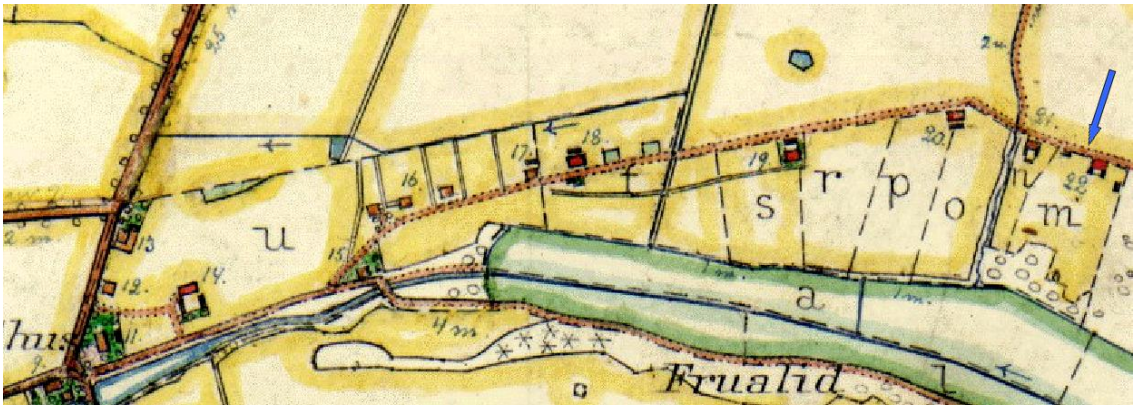

Det är inte rimligt att Hus Nr 22 är Tegelbrukshuset som kyrkoböckerna anger eller är det så? Skogvaktarbostaden i Eket, som 1930 och framåt var hus Nr 22 kallades före 1930 Gamla Tegelbrukshuset och hade dubbelnummer, både Nr 22 och Nr 19 i kyrkboken.

Vid Laga Skifte som riksdagen beslöt 1828 och som genomfördes från ca 1830 och framåt fick husen nya nummer. För Öved splittrades byn på kartan från 1756 bl.a. så att hus 15-22 blev utflyttade enligt kartan ovan. Tyvärr finns det ingen Laga skifteskarta från Öved. Troligt datum när husen flyttade är ca 1865. Alla förändringarna finns med på 1867 års Rekognoseringskarta.

Jämförelse av Hus nr och boende från Kartan 1915 och Församlingsboken.
Kartan Övedskloster J112-1-43 från Lantmäteriet (Häradsekonomiska Kartan, ett utdrag syns härövanför) har en beskrivning på vem som bodde i Öveds hus när kartan ritades 1910-1915. Motsvarande Församlingsbok är Öved AIIa:3 (1908-1917).
Kartans beskrivning innehåller bara arrendatorer (bokstäver a-z) men kartan har även siffernumrering på alla hus.
Mellan kartans numrering och Församlingsboken finns ingen bra överensbestämmelse.

I Församlingsboken kan det finnas 2 olika husnummer för hus 25 och därunder, dvs det kan ha varit en omnumrering av dessa hus alternativ en felskrivning som rättats till. Oavsett vilket så bidrad det inte till att lösa var Tegelbruket/Huset låg.

Efter 1931 nämns inte tegelbrukshuset i kyrkböckerna längre men samma personer bodde här både före och efter 1931. Det var jägarfamiljen Hans Pedersson.

Enligt Mantalslängder, kyrkböcker etc fanns Tegelbruket 1775-1791 som kanske inte var samma hus som Gamla Telbrukshuset eller Tegelbrukshuset.

Det hus som i Församlingsböckerna på 1900-talet kallades Tegelbrukshuset kan inte heller stämma, kartorna anger Skogvaktarbostad. Vad är rätt?

Var fanns sammanhängde skikt av lera i Öved?

1776-1791 finns Öveds tegelbruk med i mantalsböckerna och i kyrkböckerna minst fram till 1841 då kallat tegelbrukshuset.

Här fanns leran i Öved, mellan nedre delen av Övedsbacken samt vägen till Blommeröd från Harlösavägen.
Tegelbruket borde ha legat här någonstans för att slippa att transportera leran, vilket motsäges av ML!

Var fanns sammanhängde skikt av lera i Vomb, Bruksgården ?

1811-1894 finns Vombs tegelbruk med i mantalsböckerna och kyrkböckerna.

Leran fanns i det gula området.
I november 1894 flyttade tegel mästare Carl Vilhelm Hellström ifrån tegelbruket till Vomb Nr 12 sedan finns inte tegelbruket längre.

Personal i Tegelbruket/Tegelbrukshuset

Mantalslängderna
Här fanns tegelbruket i 16 år och sköttes helt av drängar som tillhörde Överdkloster.
Tegelbruket nämndes första gången 1776.

1776	5 drängar	1777	9 drängar	1778	11 drängar
1779	7 drängar	1780	9 drängar	1781	12 drängar
1782	11 drängar	1783	7 drängar	1784	9 drängar

Några av drängarnas familjer är också angivna fr.o.m. 1785.

1785 8 drängar, Åke Tuvessons hustru, 3 barn och Inhyseänkan Sissa 74 år samt Ola Mårtenssons hustru, 1 barn och Jakob Pålssons hustru 1 barn.
1786 8 drängar, Åke Tuvessons hustru, 3 barn och Ola Mårtensson hustru, 2 barn samt Jakob Pålssons hustru, 1 barn.
1787 7 drängar, Samma familjer som för 1786.

1788 6 drängar, Åke Tuvessons hustru, 3 barn m.fl.

1789 6 drängar, Åke Tuvessons hustru, 3 barn och Jakob Pålssons hustru, 1 barn samt Anders Nilssons hustru, 1 barn.
1790 4 drängar Åke Tuvessons hustru, 4 barn och Jakob Pålssons hustru, 2 barn.
1791 4 drängar Åke Tuvesson, h, 4 barn och Jakob Pålssons hustru, 2 barn.
1792 finns inte tegelbruket längre i Mantalslängderna.

Kyrkböcker, *Födelseböcker* från 1785-08-30 tom 1834-01-07 (9 st).

Tegelbruket.
1785-08-30 Åke Tuvesson och Sissa Persdotters dotter Elna.
1790-09-11 Åke Tuvesson och Sissa Persdotters son Jöns.
1795-01-28 Åke Tuvesson och Sissa Persdotters son Jöns.
1798-10-11 Mats Jönsson och Hanna Jönsdotters son Per.
1801-09-14 Lars Knutsson och Kjerstina Andersdotters dotter Kjerstina.
1808-11-25 Christoffer Jönsson och Hanna Persdotters son Anders.
1813-08-16 Christoffer Jönsson och Hanna Persdotters son Anders.
1823-07-21 Soldat Anders Julius Frank och Johanna Nordströms dotter Ingrid Greta.
1834-01-07 Soldat Jöns Öst och Kersti Eriksdotters dotter Elna.

Kyrkböcker, *Vigselböcker* hittade bara en vigsel, det kan finnas fler.
1834-06-28 Soldat Johannes Törnqvist och Johanna Persdotter, båda från Tegelbruket.

Kyrkböcker, *Dödböcker* från 1782-05-10 tom 1871-11-23 (8 st).
Tegelbruket.
1782-05-10 Mätta Åkesdotter 62 år, Nils Anderssons hustru
1791-11-18 Jöns Åkesson 1 år, Åke Tuvessons son.
1795-05-20 Jöns Åkesson 16 v, Åke Tuvessons son.
1820-01-28 Änkan Kjerstina 71 år.
1829-11-14 Pigan Mätta Olsdotter 25 år.

Tegelbrukshuset.
1853-05-23 Inhyseänkan Ingeborg Sandborg 62 år (född Ljungberg).

Gamla Tegelbrukshuset
1866-05-28 Fattighjonet Bengta Bengtsdotter 73 år, hustru till ryktaren Anders Persson.

Tegelbrukshuset.
1871-11-23 Fattighjonet pigan Anna Jönsdotter 48 år, icke gift.

Kyrkböcker, *Husförhörsböcker* 1799-1840. Finns inte Tegelbrukshuset nämnt.

Kyrkböcker, *Husförhörsböcker* 1841-1875.
Onumrerat Gatuhus = Gamla Tegelbruket (ligger före Övedsholm)
1841-1847 John Tuvesson 1785, hustrun Gunilla 1787-08-30, Anna 1824-03-10 (s.147)
1847-1850 Änkan Gunella, Änkan Kerstena Östberg.
Ryktaren Anders Persson med hustrun Bengta Bengtsdotter (s.137).

1851-1855 Änkan Kjerstena Östberg och Änkan Ingeborg Sandberg,
Ryktaren Anders Persson med hustrun Bengta Bengtsdotter.
Inhysepigan Christina Eriksdotter (s.137).

1856-1861 Ryktaren Anders Persson med hustrun Bengta Bengtsdotter.
Inhysepigan Christina Eriksdotter (s.137).

1861-1865 Inhyse f.d. Ryktaren Anders Persson med hustrun Bengta Bengtsdotter.
Inhyse skräddargesällen Nils Anders Lindeblad, hustrun Kjerstin Andersdotter, hennes oäkta son Per, bägges dotter Kjerstin och Elna.
Obs här bor pigan Anna Jönsdotter (sid 141).

Kyrkböcker, *Husförhörsböcker* 1866-1899.

Gamla Tegelbrukshuset (ligger efter Öved Nr 26 och fortfarande före Övedsholm)

1866-1870 Inhyse f.d. Ryktaren Anders Persson med hustrun Bengta Bengtsdotter. Inhyse skräddargesällen Nils Anders Lindeblad, hustrun Kjerstin Andersdotter, hennes oäkta son Per, bägges dottern Kjerstin och Elna, sonen Nils och Johan.
Inhysepigan Anna Jönsdotter hennes oäkta dotter Maria och Ingrid (s.150).

1870-1875 Skräddararbetaren Nils Anders Lindeblad , hustrun Kjerstin Andersdotter, hennes oäkta son Per, bägges dottern Kjerstin och Elna, sonen Nils och Johan. Inhysepigan Anna Jönsdotter hennes oäkta dotter Maria och Ingrid.
Inhyse arbetskarlen Anders Andersson Asp hustrun Bengta Bengtsdotter, sonen Johannes, Nils, August och Anders, dottern Elna och Ingrid (s.153).

1876-1880 Skräddaren Nils Anders Lindeblad , hustrun Kjerstin Andersdotter, dottern Kjerstin och Elna, sonen Nils och Johan.
Inhyse arbetskarlen Anders Andersson Asp hustrun Bengta Bengtsdotter, sonen Johannes, Nils, August och Anders, dottern Elna och Ingrid (s.162).

1881-1885 Skräddaren Nils Anders Lindeblad , hustrun Kjerstin Andersdotter, dottern Elna, sonen Nils och Johan.
Inhyse arbetskarlen Anders Andersson Asp hustrun Bengta Bengtsdotter, sonen August och Anders, dottern Ingrid och Maria (s.164).

1886-1890 Bäljtramparen Anders Andersson Asp hustrun Bengta Bengtsdotter, sonen Anders, dottern Ingrid, Maria och Elna (s.168).

1891-1899 Bäljtramparen Anders Andersson Asp hustrun Bengta Bengtsdotter, dottern Maria (s.168).
Familjen utflyttad 1896.

Kyrkböcker, *Församlingböcker* 1896-1930
Gamla Tegelbrukshuset (ligger efter Öved Nr 26 och fortfarande före Övedsholm)

1896-1901 Murare Nils Åkesson hustrun Maria Persdotter, sonen Elof Sigurd, Harald Vilhelm, dottern Emili Elis, Kerstin Vilhelmina, Edit Eline. (s.168).

1902-1907 Murare Nils Åkesson hustrun Maria Persdotter, sonen Elof Sigurd, Harald Vilhelm, dottern Emili Elis hennes dotter Emmy Ragnhild, Kerstin Vilhelmina, Edit Eline. Familjen utflyttad 1907.
Inflyttade 1907. Jägaren Hans Pedersson hustrun Alma Persson. (s.168).

1908-1917 Jägaren Hans Pedersson hustrun Alma Persson, sonen Hans Annard och Bror Åke, dottern Gunhild. (s.198).

1918-1930 Notera att någongång mellan dessa år har alla husen i Öved omnumrerats till Övedsklosters hus nr xx. Hus nr 19 som benämns Gamla Tegelbruket har blivit hus nr 22 som ligger i Eket. Detta hus var tidigare enligt kartan Nr 28.
Jägaren Hans Pedersson hustrun Alma Persson, sönerna Hans Annard och Sune Torvald, dottern Gunhild och Signe Hillevi. (s.238).

Kyrkböcker, *Församlingböcker* 1931-1941
Gamla Tegelbrukshuset är inte längre nämnt men i hus Nr 22, tidigare kallat Gamla tegelbrukshuset mellan 1819-1930, där bor samma personer som tidigare eller har det byggts ett nytt hus i Eket.

1931-1941 Jägaren Hans Pedersson hustrun Alma Persson, sonen Hans Annard och Sune Torvald, dottern Gunhild och Signe Hillevi. Familjen utflyttad 1932.
Fajer Persson hustrun Hildur Adele Ingegärd Allard, Sonen Sven Ingmar, dottern Anne-Marie Ingegärd. Inflyttade 1932. (s.372).

9.1 Var låg Tegelbrukshuset

Ny information (2016-07-07) om var (Gamla) Tegelbrukshuset kanske låg/ligger.

Protokoll, hållit vid husesyn den 25, 26, 27 och 29 juli 1885.
I protokollet listas Gamla Tegelbrukshuset, Vressel, Torp och Öved i nämnd ordning.
I Gamla Tegelbrukshuset, som behöver en större reparation, är Anders Asp noterad. Koll i Husförhörslängderna så finns f.d. soldaten Anders (Andersson) Asp där inflyttad med familj från Tullesbo 1872. Orgeltramparen Asp och hustrun flyttade 1896 till Öved Nr 1 sedan 1897 till Öveds Hospital, där han dog 1907. Fortfarande ingen säker info om var Tegelbrukshuset låg.

Ny information (2017-01-29) om var (Gamla) Tegelbrukshuset kanske låg/ligger.7

Det finns nu 3 oberoende, från olika personer, angivelser på var Tegelbrukshuset skulle ha legat. Två säger att huset låg ungefär mellan långahus och ån och en vid mölledammen.

Jag har själv varit i kontakt med ett syskonpar (Sven och Anna-Maria Fajersson) födda i Öved på 1930-talet och även uppväxta i Öved. De bodde i hus Nr 22 vilket låg i Eket. Järnvägen till stenbrottet gick alldeles utanför deras hus.

Huset som enligt syskonparet är Tegelbrukshuset hade nr 19 på 1756-års karta och låg mellan dagens Långahus och ån. Huset ligger på ung. samma plats som dagens "uthus" till Långahus.
Tveksamt om det är detta hus då det i Mantalslängderna finns både hus nr 19 och Tegelbruket med olika boende. Om det är detta hus så måste "uthuset" till Långahus ha byggts efter 1935.

På 1915-års karta hade Långahus Nr 9 där uthuset faktiskt är märkt som bostadshus (rödmarkerat)".
Det är inte "Långahus" som är tegelbrukshuset då det bodde många fler familjer i "Långahus" än det någonsin bodde i tegelbrukshuset, som var ett litet hus. Om huset vid blå pilen är Tegelbrukshuset så är det rivet och ut-huset nedan byggt tidigast 1936-1940.

Nytagna foton, 2015, på "uthuset" =Tegelbrukshuset????
Var detta verkligen huset nedan, troligen inte.

I slutet av 1700-talt fram till 1792 bodde i tegelbrukshuset bara drängar, som max 12 st, som skötte tegelbruket. Därefter var det enfamiljshus och från 1823 soldattorp (Rotekarlar eller Soldater med familjer bodde här), förmodligen fram till ca 1840 då det blev bostad till godset. Här bodde då ryktare, skräddare, murare, jägare, orgeltrampare med flera.

Ny information (2021-07-15) om var (Gamla) Tegelbrukshuset låg.

Se även: https://leinys.se/slakt/utredningar/tegelbrukshuset.pdf

Tegelbrukshuset låg/ligger i 'Eket' på det område som idag är Öveds hus Nr 22.

Karta 1754 från Torp med del av vägen till Sjöbo inlagd.

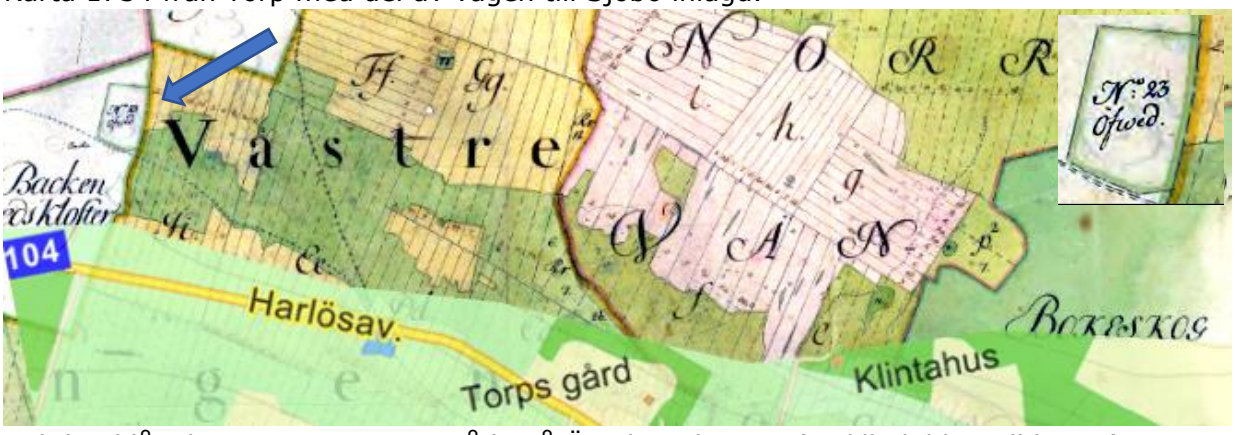

Vid den blå pilen är avsatt ett område på Öved med Nr 23 (se lilla bilden till höger).
Öved Nr 23 finns dessutom på annat ställe inom Öved. På den här platsen finns då troligen Tegelbrukshuset ca 1785 och kanske även Tegelbruket.

Kontroll: 1915-års karta, delvis genomskinlig, har lagds över dagens karta för att kunna se var Övedsholm låg. Övedsholm finns inte idag.
Huset i Eket som är platsen där Tegelbrukshuset låg har på kartan 1754 noterats som hus nr 23, 1915 som hus nr 28 (? för båda).
I Församlingsböckerna är Tegelbrukshuset Nr 19 och från 1918 Nr 22.
På 1915-års karta är Hus Nr 22 sista huset längs med Vassen, medan huset i Eket har nr 28, *förvillande.* Idag har huset i Eket Nr 22.

Google flygfoto mars 2021 över Öved nr 22 i Eket.
Kanske något av husen härstammar från tegelbruks-huset eller att det finns lämningar.

10. Kalktillverkning

Det finns en gammal kalkugn enligt Riksantikvarieämbetets notering 2008-04-09: ”Kalkugnslämning, 5 m diam och 2 m dj med omgivande vall, 2 - 3 m br och 0,7 - 1 m h. Öppning mot VNV”.
Området där ugnen låg kallades ”Limugnskärret”. Lim=Kalk.

Vid alla reparationer på kyrkan fram till 1754 köptes kalk från olika håll dvs ingen tillverkning hade ägt rum i Öved.
Efter det att Hans Ramel köpt Övedskloster 1753 har av någon anledning kyrkan levererat kalk ”till Wälborna Herrskapet” under 1758, 1759 och 1760. Mängden var ”tillsammans nitton läster, siü tr *(tunnor)* och en skippa” dvs 19*0,6 m^3 = 11,4 m^3, 7*146,6 l = 1026,2 samt 1*23,2 l.
Totalt ca 12,45 m^3. Det var troligtvis kalk som kyrkan hade i eget förråd.
Den nya kyrkan underhölls av Övedskloster fr.o.m. 1761.

Varifrån kom kalkstenen som brändes i nämnda ugn? Bjärsjölagårds godsägare Adolf Bűlow skrev 1875 ”På Öfveds closter och flera ställen här brändes kalk af Bjersjölagårds sten”. Från ett annat dokument gjordes en överenskommelse med Ramel i Öved, ”Tegelbruket i Bjärsjölagård rivs och i.st. köps tegel från Vomb till nedsatt pris. I gengäld nedlägges kalkbränningen i den öppna graven i närheten av Bergströms i Tjärby och Övedskloster erhåller kalk från Bjärsjölagård till reducerat pris”.

Karta där det kan finnas malm och mineraler, tex kalk inom det ljusgröna området.

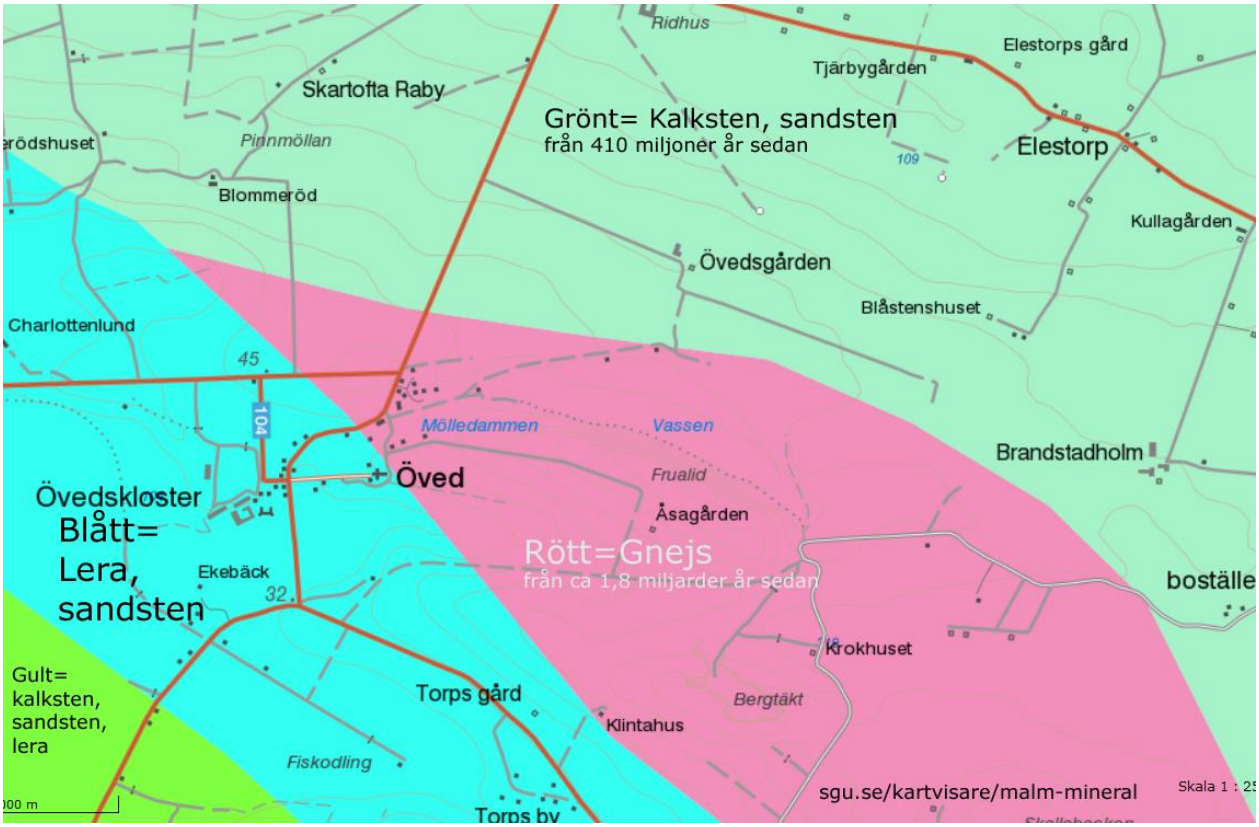

Karta över jordarter kring Övedskloster.

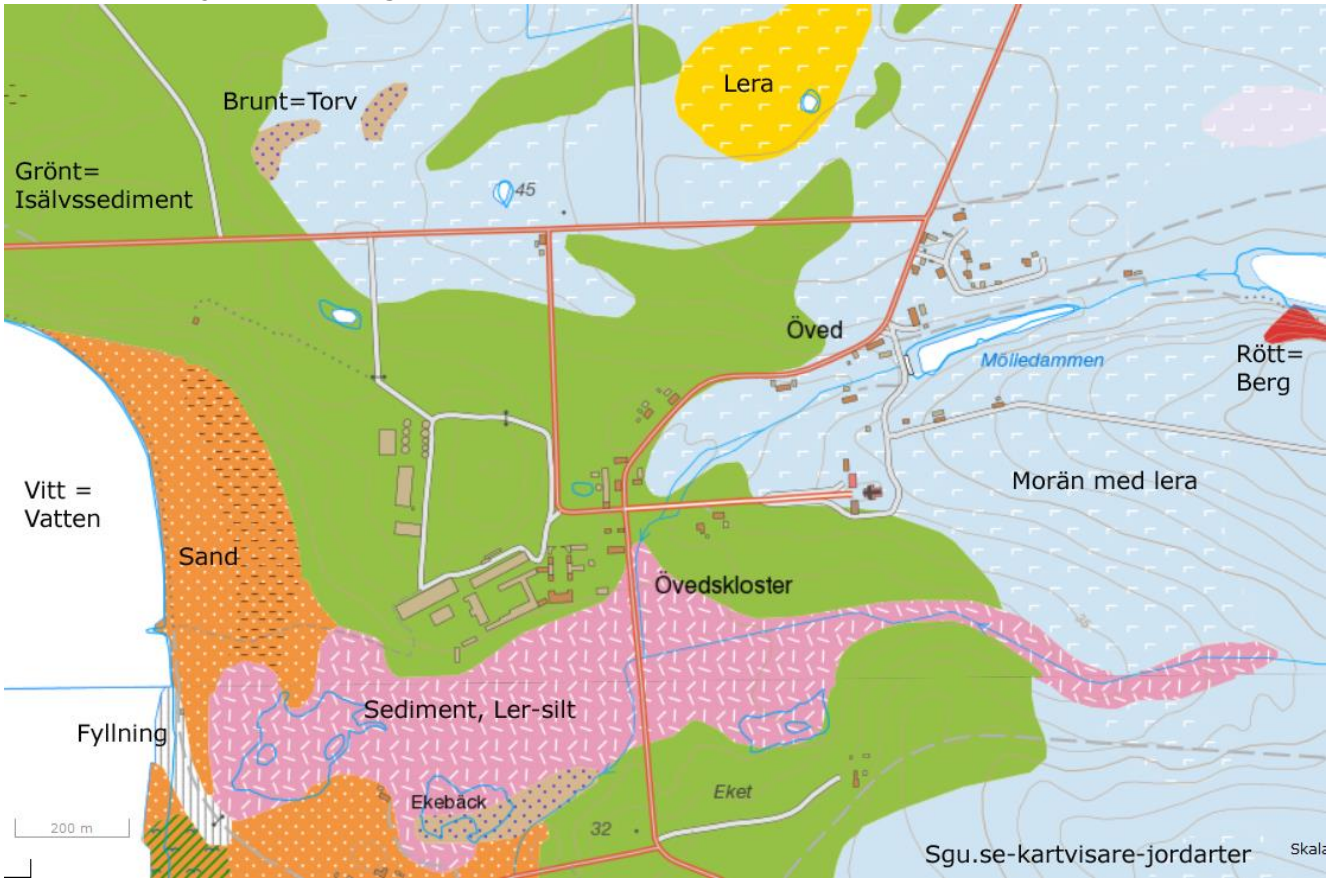

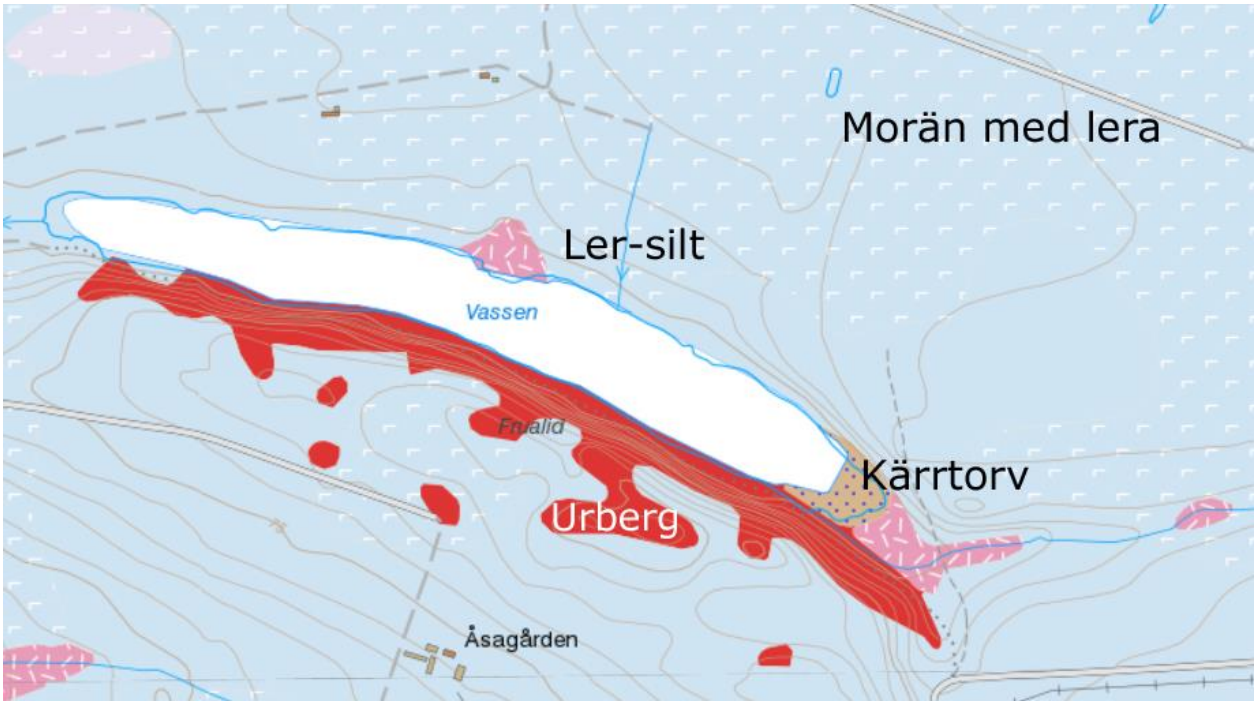

11. Övedsklosters värdshus 1824-1887

När ägaren av Övedskloster Malte Ramel dog 1824-01-31 och efterträddes av Charles Emil Ramel blev kammartjänaren Ström överflyttad till det nystartade värdshuset. Det är första gången som detta nämns.

I kyrkböckerna finns noterat ett värdshus under Övedskloster mellan 1824-1887 och som finns inplacerat mellan trädgårdsmästarens bostad och smedjan.
Var kan värdshuset ha legat? Det finns ej utmärkt på kartorna. Kan det ha varit på gården eller något av husen vid gården.

Innehavare Kammartjänaren Per Ströms Familj
1824-1839 Hette ägaren Traktör Per Ström född i Vressel 1794-09-19, d. 1839-06-16.
1839-1857 änkefru Louise Ström född på Svansjö 1801-03-22, d. 1857-06-10.

Innehavare änklingen f.d. kusken Johan Sydow och barnen.
1857-1866 Johan Sydow född i Öved 1792-02-14, d. 1866-07-14
Fick belöningsmedalj för lång tjänst 1851.

Innehavare? Vem skötte värdshuset?
1866-1875 Ingen notering i kyrkböckerna. Sköttes av personal från Övedskloster?
När Johan Sydow dog 1866-07-14 flyttade alla ut, som bodde i värdshuset under samma år, det var döttrarna Johanna och Christina, drängen Hans Olsson samt inhyses arbetskarlen Nils Christensson.

Innehavare hushållsmamsell Sjöström
1875-1887 Hushållsmamsell Marie Sjöström född i Åhus 1811-04-25, d. 1887-06-07
Hon var innehavare fram till sin död, 82 år gammal. Dessutom bor hör 3 pigor och ängsvattnaren Pålssons änka Bengta Hallberg med son. Efter Marie Sjöströms död flyttar pigan Bengta Andersdotter ut. Det fanns nu inga fler boende på värdshuset

Härefter finns inte värdshuset nämnt längre.

Alla ovan nämnda personer kommer från Övedskloster.

Här låg Värdshuset, vid den gula pilen

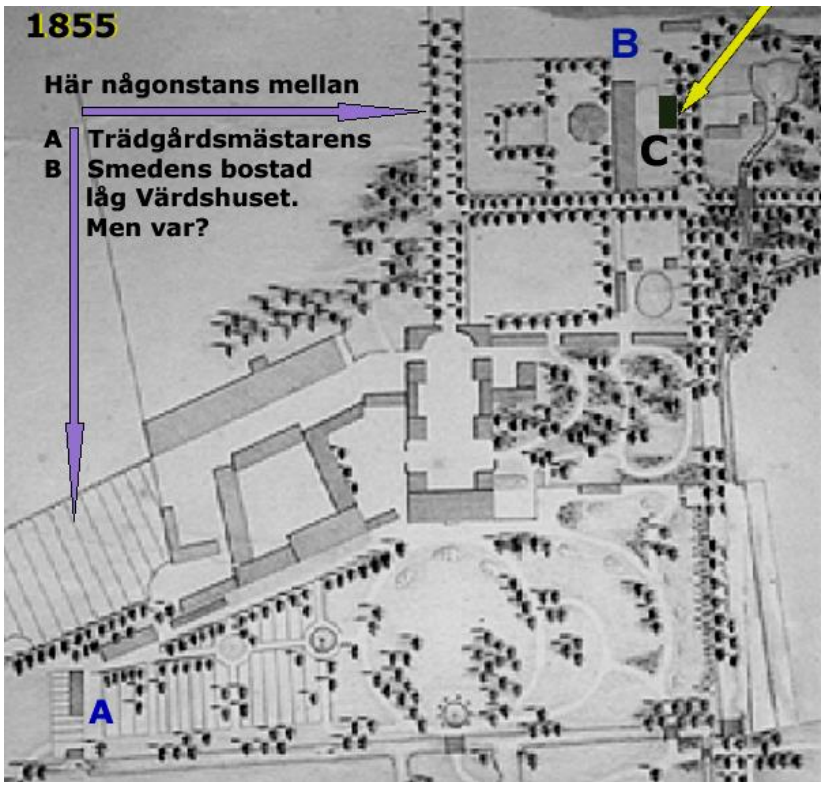

De som skötte värdshuset inklusive pigor, drängar och inhyses bodde alla i Värdshuset.

C. Lättåtkomligt för ryttare och häst med vagn?

Ny information.
Värdshuset låg vid den gula pilen, Öveds hus nr 3.

Värdshuset 1877.

Referens: Folklivsarkivet, Lund, Mandelgrenska samlingen, Fig. 448.

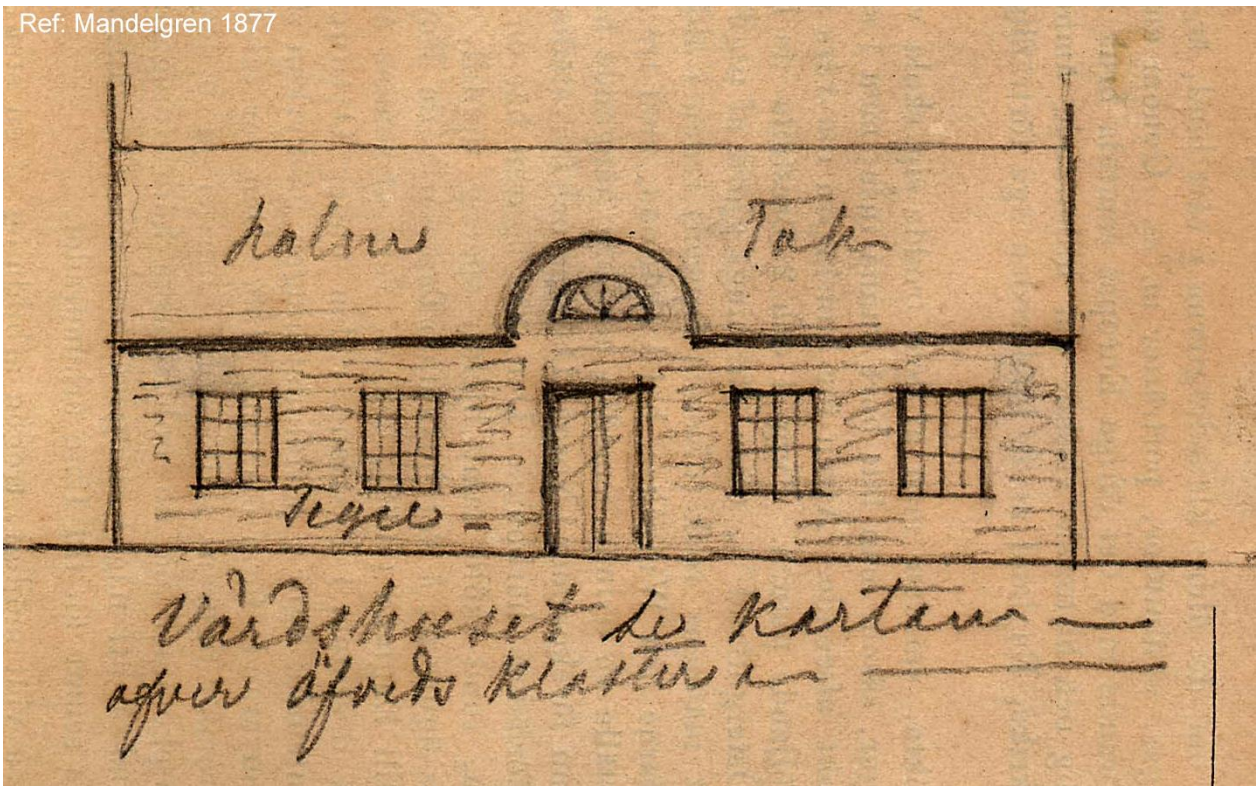

Värdshuset tv (till vänster) kartan_____ofver Öfveds Kloster _____

Kartan Finns under 7.2 och är den danske landskapsarkitekten Rudolph Rothes ”Karta för park och Trägård” uppgjord 1855.

Mandelgren har gjort en beskrivning och kopia av denna karta där W är Bostad för betjäning eller för Gamla Värdshuset?

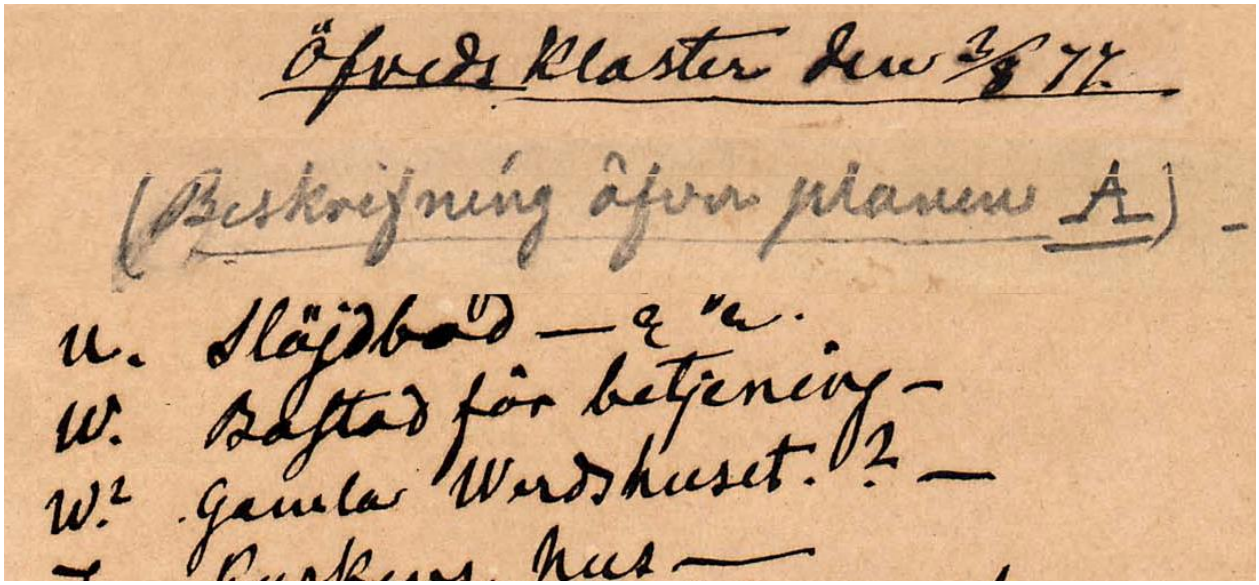

En hel avskrift av ”Beskrivningen öfver planen A” finns på sidan 46 (se även sidan 45).

12. Leif Nyströms släkt i Öveds församling

Just nu (2024-05-21) har jag hittat 248 st släktingar:

Århundrade	1600	1700	1800	1900	2000	Summa
Födda	12	138	134	38	0	322
Vigda	0	32	32	19	0	83
Döda	0	48	107	64	4	223
Totalt	12	218	273	121	4	628

Namnen på födda, vigda och döda redovisas inte.

Med relationer till Övedskloster.
Min mf ff fm son Håkan Nilsson, född 1693, finns noterad 1720 som dräng på Övedskloster med namnet Håkan Bielke. Troligen fick han namnet Bielke som soldat. Har ej hittat vilket regemente han kan ha tillhört.

Skogvaktaren Håkan Nilsson på Övedskloster gifte sig med Gesche Biderman 1722-06-24, som var jungfru eller liknande till Amalia (Emilie) Königsberg,

När första barnet Carl Jacob föddes 1723-04-08 bars han till dopet av fru grevinnan Amalia Königsmarck och följt av fröken Königsmarck. Håkan var nu Skogvaktare på Svansjö Ladugård och bodde i Täpperöd. (Håkan hette nu Nilsson ej Bielke)

När andra barnet föddes, Wilhelm, 1724-07-18 bars han igen av grevinnan Amalia Königsmarck följt av överstinnan Ulrick i Askeröd och hustrun Elisabeth Jönsdotter Täpperöd. Vittnen var Kaptenen Hans Henrik Henkel, Löjtnanten Johan von Poppen båda från Övedskloster. (Håkan hette även nu Nilsson ej Bielke)

När tredje barnet föddes, Georg, 1726-02-14, bars han åter igen av grevinnan Amalia Königsmarck följt av överstinnan Ulrick i Askeröd och Löjtnants Poppens fru Sopia Sommer. Vittnen: Översten vid Södra Skånska Cavalleriregementet Carl Emiljus Lewenhaupt och sammaledes majoren Engelbrekt, båda från Öveds kloster. (Håkan hette Nilsson ej Bielke)

När fjärde barnet föddes, Ulrica, 1730-01-19, bars hon av grevinnan Amalia Königsmarck följt av Karna, Per Lassons hustru i Askeröd.
Vittnen: Magnus Dreyfus, Anders Lasson båda från Öved (Håkan hette nu Bielke).

Håkan hette Bielke som dräng på Övedskloster och när fjärde barnet föddes och när han dog.

		Födda	Döda
Min mor,	Doris Persson,	1915-07-19 på Bokeslätt, Vomb	
- far	Per Carlsson,	1863-07-15 på Vressel 7/8, Öved,	Björka 1953-08-09.
- far	Carl Persson,	1833-10-12 på Vressel 8, Öved,	Björka 1919-11-20.
- far	Per Nilsson,	1788-05-28 på Nr 16 Björka,	Öved 1883-11-15.
- far	Nils Andersson	1755-06-07 på Täpperöd, Öved,	Öved 1825-07-11.
- mor	Ulrica Håkansdotter	1730-01-19 på Täpperöd Öved,	Öved 1804-09-30.
- son	Håkan Nilsson	1693-00-00 på ??????,	Öved 1743-08-28

Öveds Församling

2024-11-02 har ett antal mindre korrigeringar och uppdateringar lagts till.

Leif Nyström till Gesche Biederman, jungfru hos Amalia Königsberg.
Texten utanför rutorna anger var familjerna bodde.

Leif Nyström
-Doris Persson
-Per Carlsson
-Carl Persson

12 **Carl Persson**
f. 1833-10-12
i. Öved
d. 1919-11-20
i. Björka
Partners, 1 st.

Carl Persson är min morfars far.

Per Vressel nr 7

24 **Per Nilsson**
f. 1788-05-28
i. Björka
d. 1883-11-15
i. Öved

25 **Sissa Hansdotter**
f. 1803-01-09
i. Björka
d. 1872-05-02
i. Öved

Nils Vressel Nr 1

48 **Nils Andersson**
f. 1755-06-07
d. 1825-07-11

49 **Hanna Persdotter**
f. 1764-04-01
d. 1798-03-05

50 **Hans Larsson**
f. 1778-00-00
d. 1859-08-07

51 **Karna Hansdotter**
f. 1779-11-30
d. 1853-07-05

Anders Täpperöd
Per Kladdarp/Blentarp

96 **Anders Hansson**
f. 1721-02-03 d. 1808-08-19

97 **Ulrica Håkansdotter**
f. 1730-01-19 d. 1804-09-30

98 **Per Hansson**
f. 1713-04-19 d. 1785-03-01

99 **Bengta Jönsdotter**
f. 1735-01-13 d. 1772-06-08

100 **Lars Olsson**
f. 1733-00-00 d. 1803-07-01

101 **Anna Persdotter**
f. 1740-00-00 d. 1814-04-11

102 **Hans Erlandsson**
f. 1740-08-29 d. 1800-10-08

103 **Karna Ohlsdotter**
f. 1745-01-30 d.

Hans Vressel Nr 11

Hans Hansson Torp Nr 6
Håkan Täpperöd
Hans Gren Vinterydet/Blentarp
Jöns Kogshult/Blentarp

Hans Hansson	f. 1678-01-14	d. 1766-04-14	192
Helena Persdotter	f. 1684-10-01	d. 1756-11-04	193
Håkan Bielke	f. 1693-00-00	d. 1743-08-28	194
Gesche Biederman	f. 1684-00-00	d. 1751-04-16	195
Hans Gren	f. 1688-00-00	d.	196
Kerstina Lassesdotter	f. 1688-00-00	d. 0000-00-00	197
Jöns Mattsson	f. 1704-08-06	d. 1771-03-27	198
Elina Christoffersdotter	f. 1710-06-09	d. 1767-12-10	199
Ola Larsson	f. 1712-00-00	d. 1786-12-31	200
Mätta Albrektsdotter	f. 1712-00-00	d. 1777-04-18	201
Per -	f. 1715-00-00	d.	202
- -	f.	d.	203
Erland Hansson	f. 1709-00-00	d. 1772-06-17	204
Elna Larsdotter	f. 1708-00-00	d.	205
Ola Rasmusson	f. 1707-00-00	d. 1769-11-27	206
Marna Trulsdotter	f. 1717-03-01	d. 1785-05-07	207

Lars Skarrie/Björka
Hans Vressel Nr 11

Ola Larsson Skarrie Nr 2/Björka
Per ej hittad /Ilstorp
Erland Domme Nr 5/Fru Alstad
Ola Rasmus Västra Alstad Nr 3

Öveds Församling

2024-11-02 har ett antal mindre korrigeringar och uppdateringar lagts till.

Släkt i Vressel

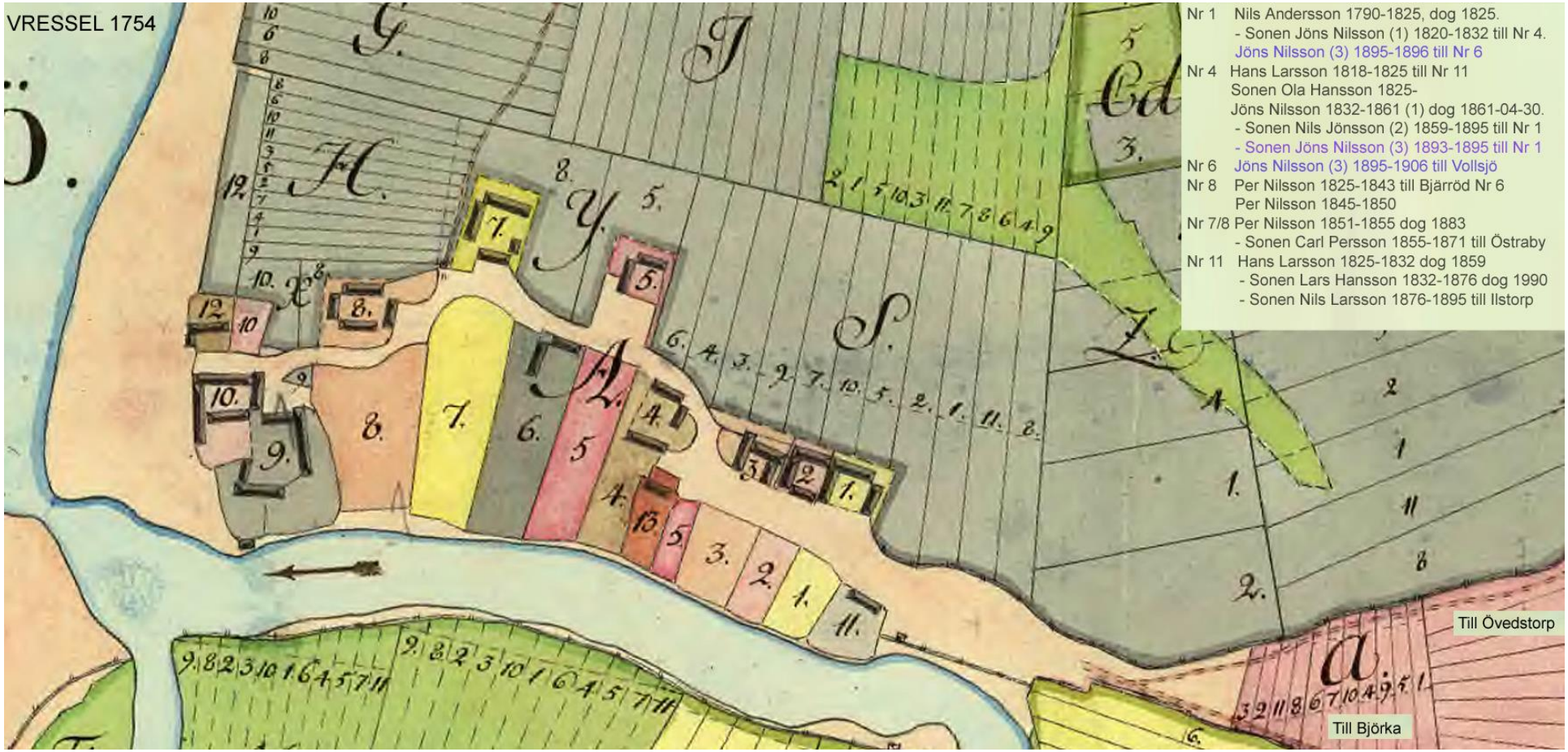

13. Bilder, foton, vykort etc

Övedsklosters gård 1680.

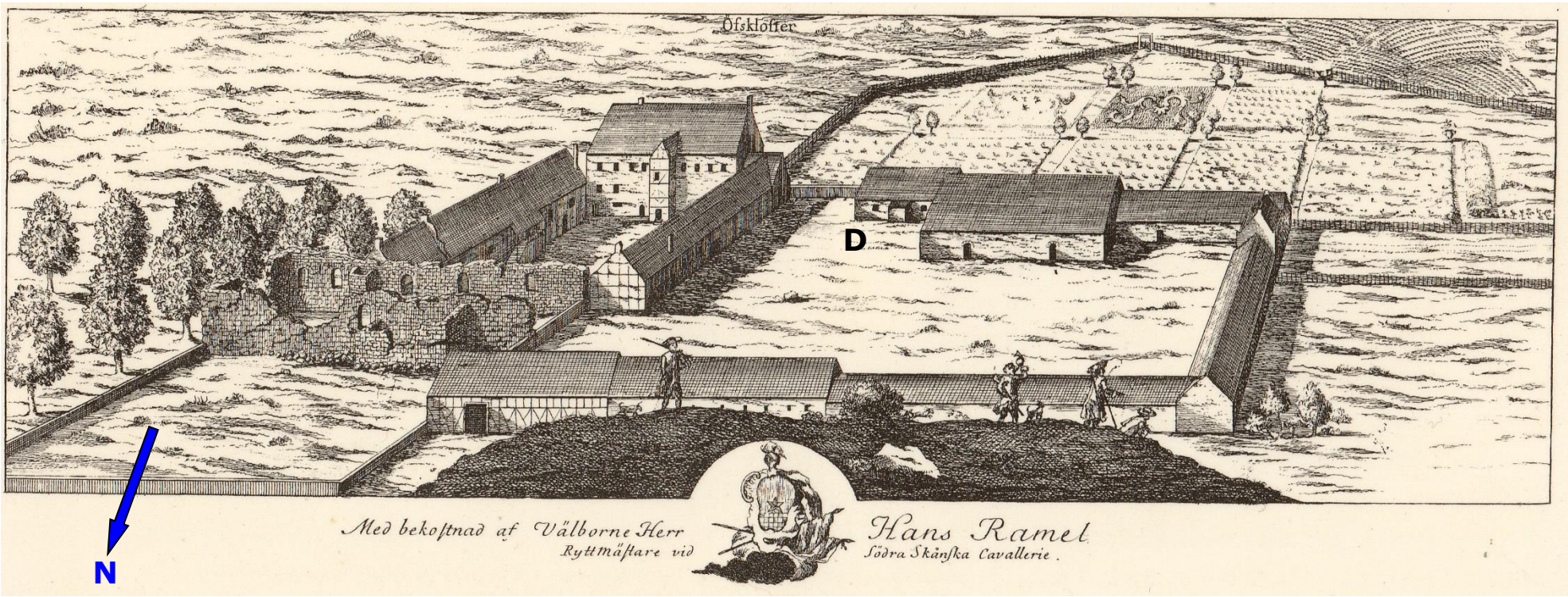

Övedskloster nertecknat på 1680-talet (1681-1684) av Gerhard von Buhrmann. Fischer hittade denna teckning omkring 1754 och 49 andra teckningar av skånska slott och publicerade de återgivna kopparsticken 1756 under titeln »Prospecter af åtskillige märkvärdige byggnader, säterier och herregårdar uti Skåne». Kopparsticken bekostades av olika privata personer, för Övedskloster Hans Ramel. Klosterkyrkan är redan nu raserad, endast murarna återstår. Klosterkyrkan upphörde kring 1500. Kullen som syns i framkanten på bilden finns även idag men är nu trädbevuxen.
Den lilla byggnaden över ”D” är doktorshuset som fortfarande finns idag. Efter doktorhusets placeringen i förhållande till huvudbyggnaden på nuvarande karta har norr beräknats ligga neråt på bilden enligt den blå pilen.

Övedskloster enligt Ulrik Thersner 1816.

Övedskloster enligt Konstnär Ferdinand Richardt 1852-1854 eller 1860-1863.

Bilden ingår i ”Richard – Ljunggren Skånska Herregårdar” utgiven 1863.

Övedskloster 1904

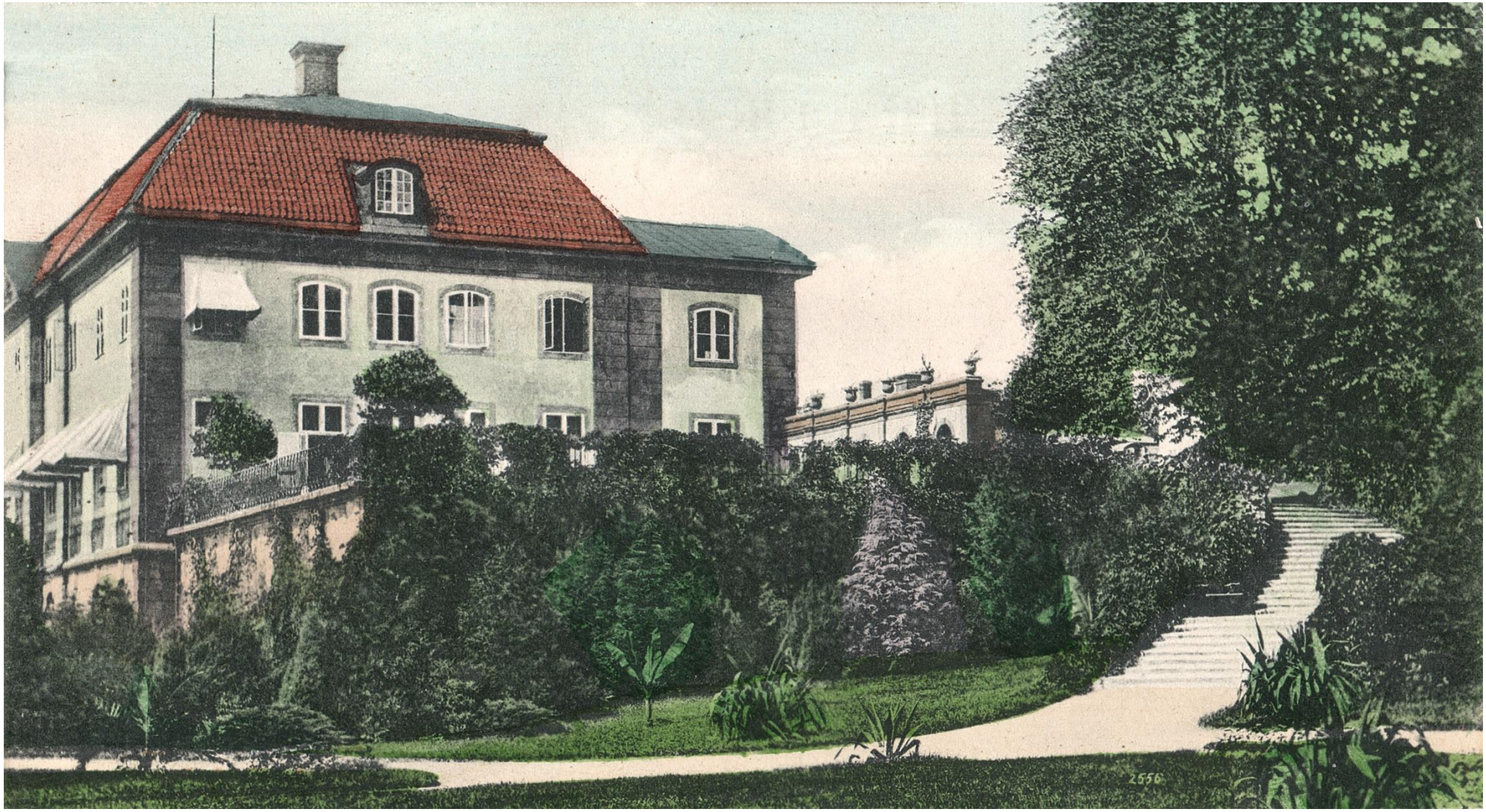

Övedskloster 1920

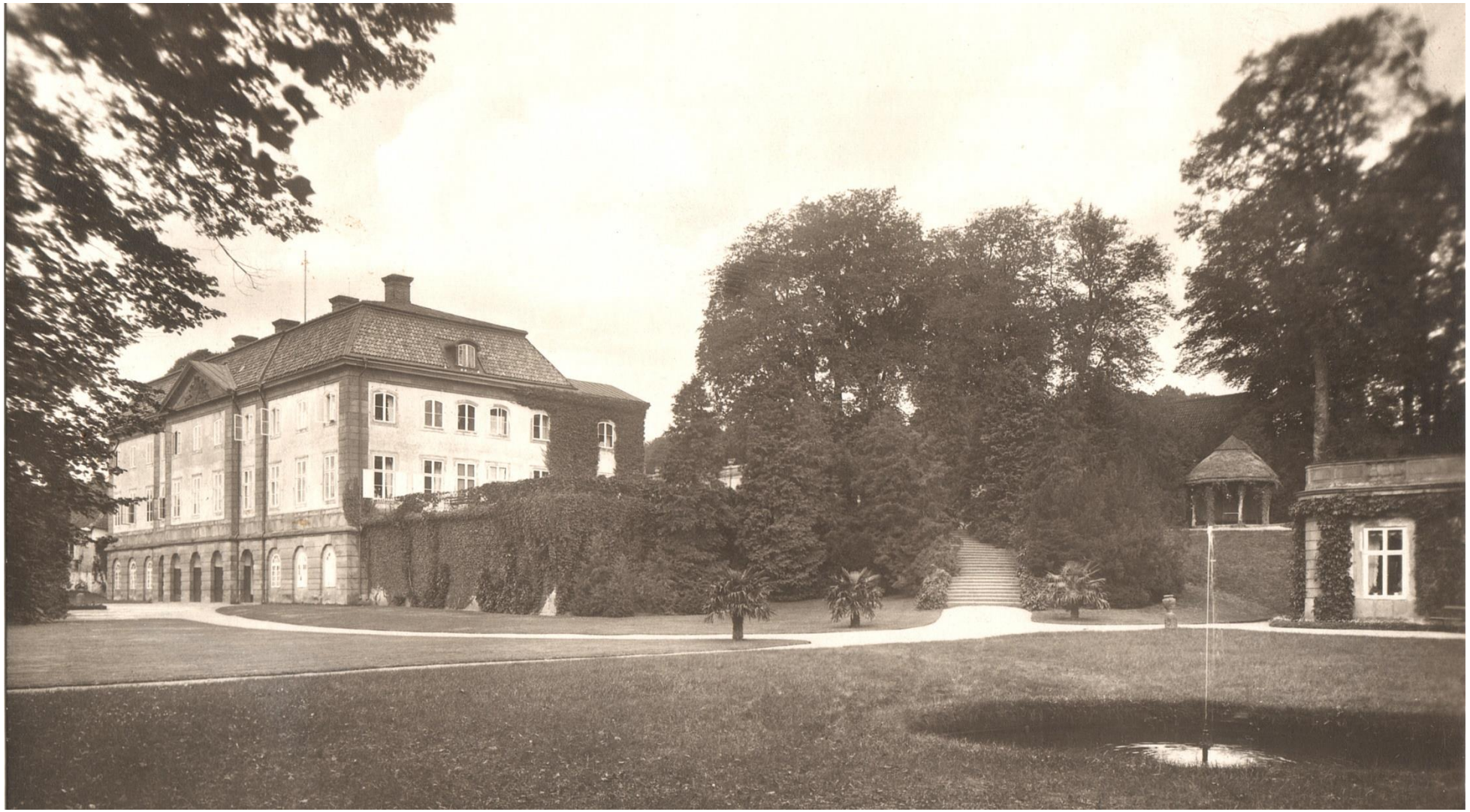

Notera ”Barkstugan” till höger om trappan.

Övedskloster 1946

Öveds gamla skola 1905, huset direkt till vänster om vägen.

Öveds nya skola okänt årtal kanske 1920???

Övedsgård 1910.

Charlottenlund 1904.

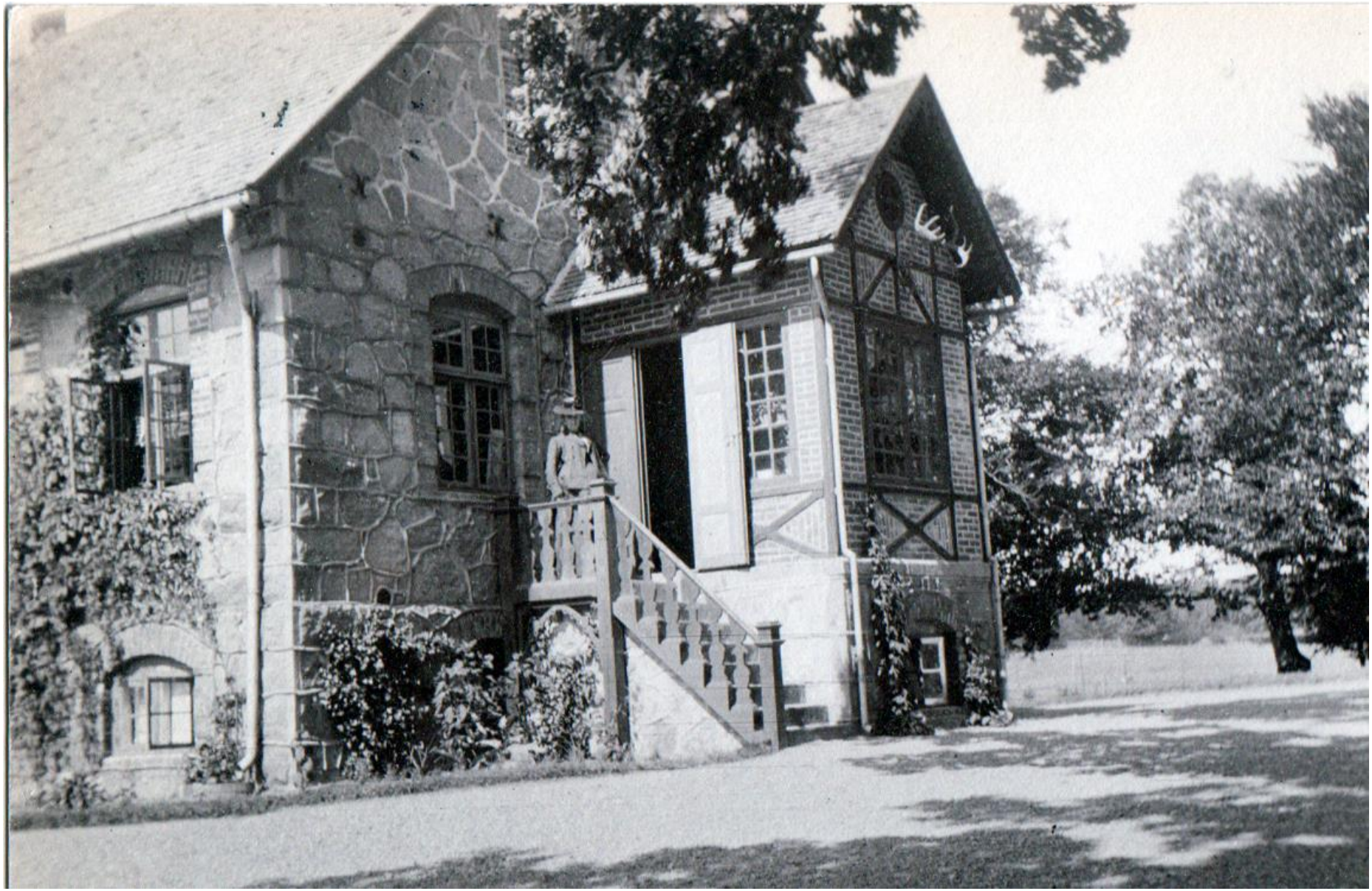

Blommeröd 1920.

Öveds församlings prästgård

Prästgården byggd 1802 har alltid legat i Skartofta.

Öveds kyrka med kyrkogården från norra sidan 1935.

Övedsklosters station 1893-1908 som låg i Klostersågen på Dalby-Sjöbo banan.

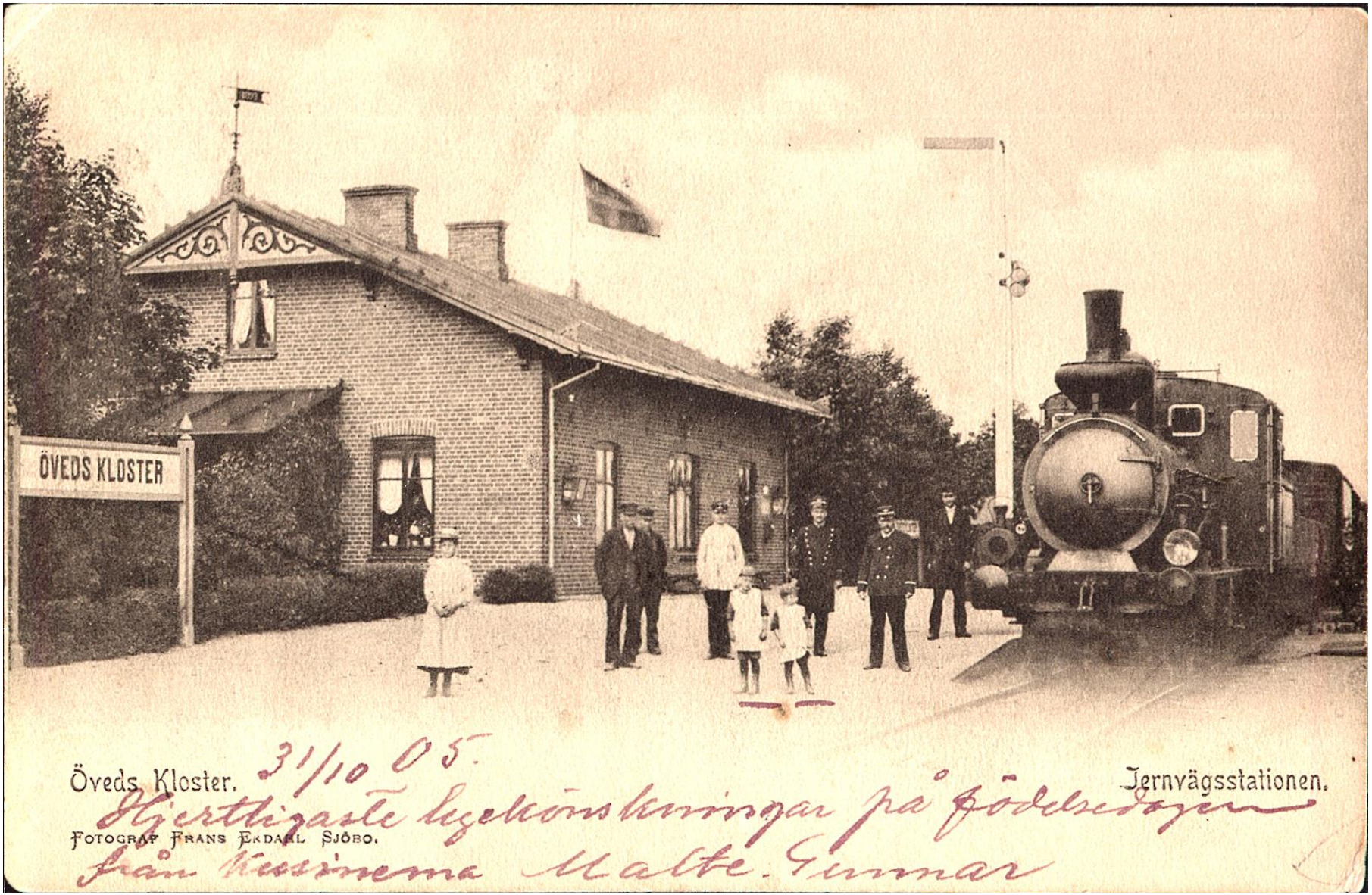

Stationen Övedklosters Gård 1906-1908, som låg i Öved på Harlösa-Sjöbo banan.

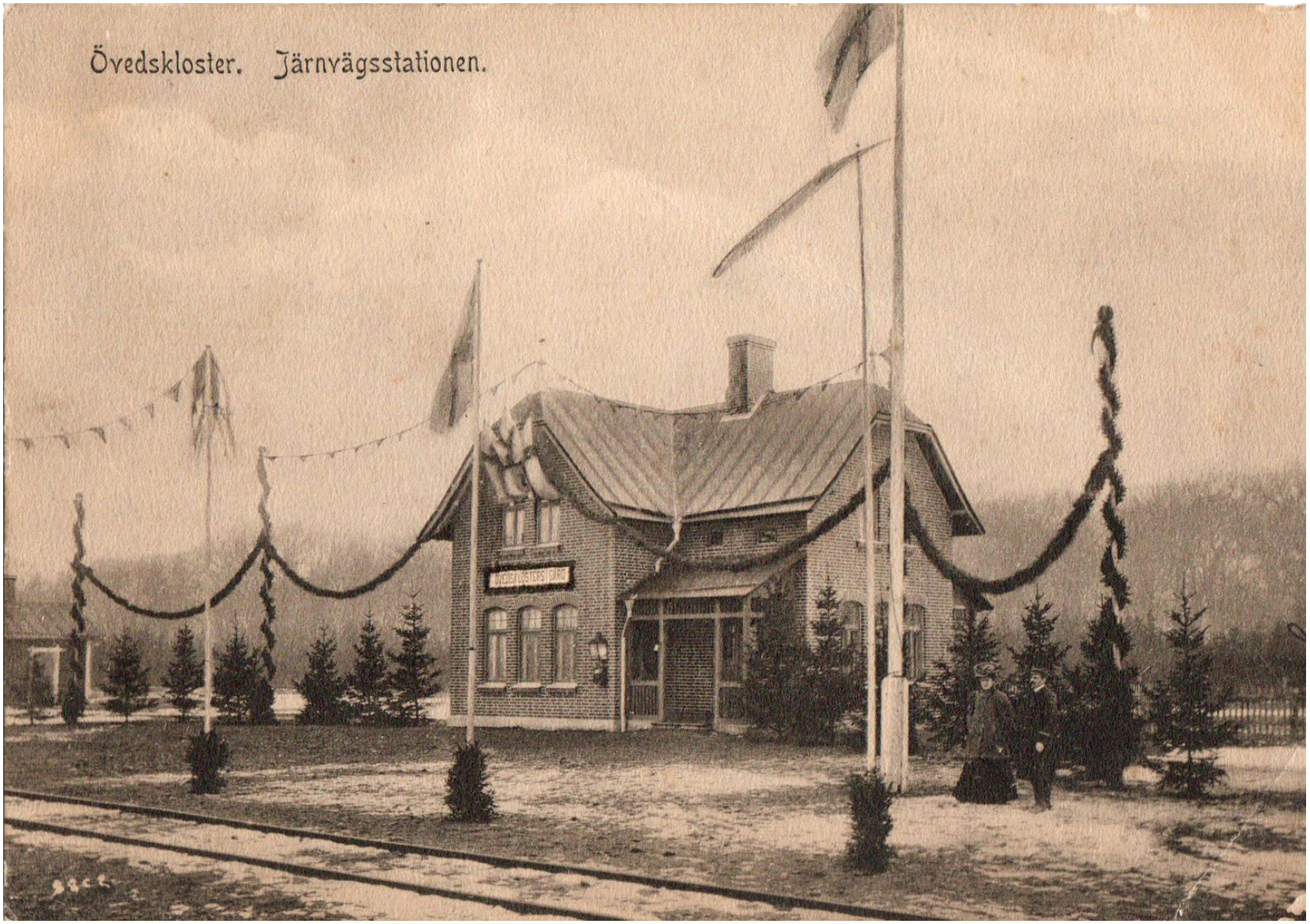

Svårt att se men det står Övedklosters Gård på stationens skylt

Stationen har nu bytt namn till Öved mellan 1908-1954, fortfarande Harlösa- Sjöbo banan.

Dämmet vid Vassen. Här låg en vattensågkvarn enligt 1756 års karta, hur länge är oklart.

Dämmet på vänstra (norra) sidan forsätter med en anlagd stenmur som har en öppning ner mot vassen. Detta var kanske ett vatten-uttag, som nu är igenfyllt och användes när dämmet gjöts om. Fallhöjden är högre än som syns vid ”vattenfallet”. Något längre nedströms ca 3 m. Troligtvis låg sågkvarnen någonstans till höger om ”vattenfallet”. Det finns inga lämningar kvar.
Dämmet har gjutits om 1960 och 1987, är det någon som har ett foto på dämmet före dessa årtal.

Dämmet vid Vassen 2015-12-14.

Vassen smämmar över dämmet. Här på väster sida är dämmet lägre än på den högra sidan om ”vattenfallet”. Bilder är hopklippt av två andra foton.

Stenbron från 1700-talet? vid gamla telefonstationen (vägen till vänster om mölledammen vid kyrkan). Fotot taget mot Vassen.

Är den byggd av Hans Ramel eller är den äldre? Byggtekniken för denna bro är olik den för kyrkvägsbroarna.

Ca 30-40 m nedanför bron mot mölledammen vid kyrkan ser det ut som om Östra möllan låg, på bilden till höger om ån.
Det finns spår efter en husgrund och ett dämme av ån som härifrån upp till bron är stenklädd på båda sidorna. På andra sidan husgrunden kan skönjas en kanal förbi dämmet åter till ån. Avloppet från kvarnen? Behöver undersökas mer.

Kvarnen fanns före 1614 fram till 1871.

Stenbron, stora valvet, från 1764 på vägen till kyrkan. Fotot från 2015-03-27 efter mycket regnande, hög nivå i ån.

Stora valvet i kyrkovägsbron tycks klara stora flöden. Vid den snabba snösmältningen i mitten av jan. 2011, då det var översvämningar lite varstans, steg vattennivån genom valvet 2011-01-17 till den blåa linjen. Kanalen nedströms bron var helt full av vatten.

Vägen till kyrkan vid mölledammen var helt översvämmad och avstängd.
Sommartid är vattennivån lägre än vad bilden visar.

Stenbron, lilla valvet, från 1764 på vägen till kyrkan.

Genom detta valv avleddes vattnet från den kvarn som låg trax före denna bro.

Kvarnen fanns innan bron byggdes och låg här före 1614 till ca 1885 och kallades Västra möllan.

En bit före möllan delade sig ån i två flöden, det mindre leddes till möllan, huvudflödet till stora valvet. I båda strömmarna måste vattnet dämmas upp för att få tillräckligt vattenflöde till möllan.

Fram till ca 1860 var åns flöde betydligt större då källflödet var Bjärsjölagårds sjö som torrlades på 1860-talet.

Pinnemöllan 1961, en Skvaltmölla. Torparen Olof Andersson. Fanns mellan 1718-1980.

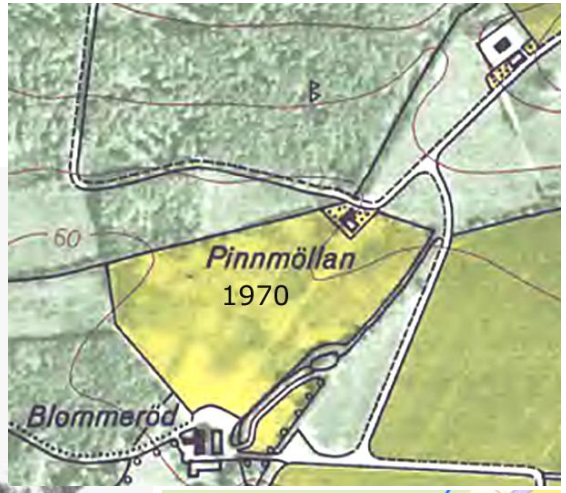

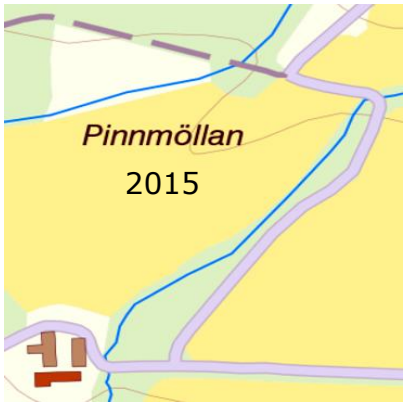

Ingår i Öveds församling efter sammanslagning av Skartoftas och Öveds församlingar 1806 men tillhör Skartofta socken.

1930

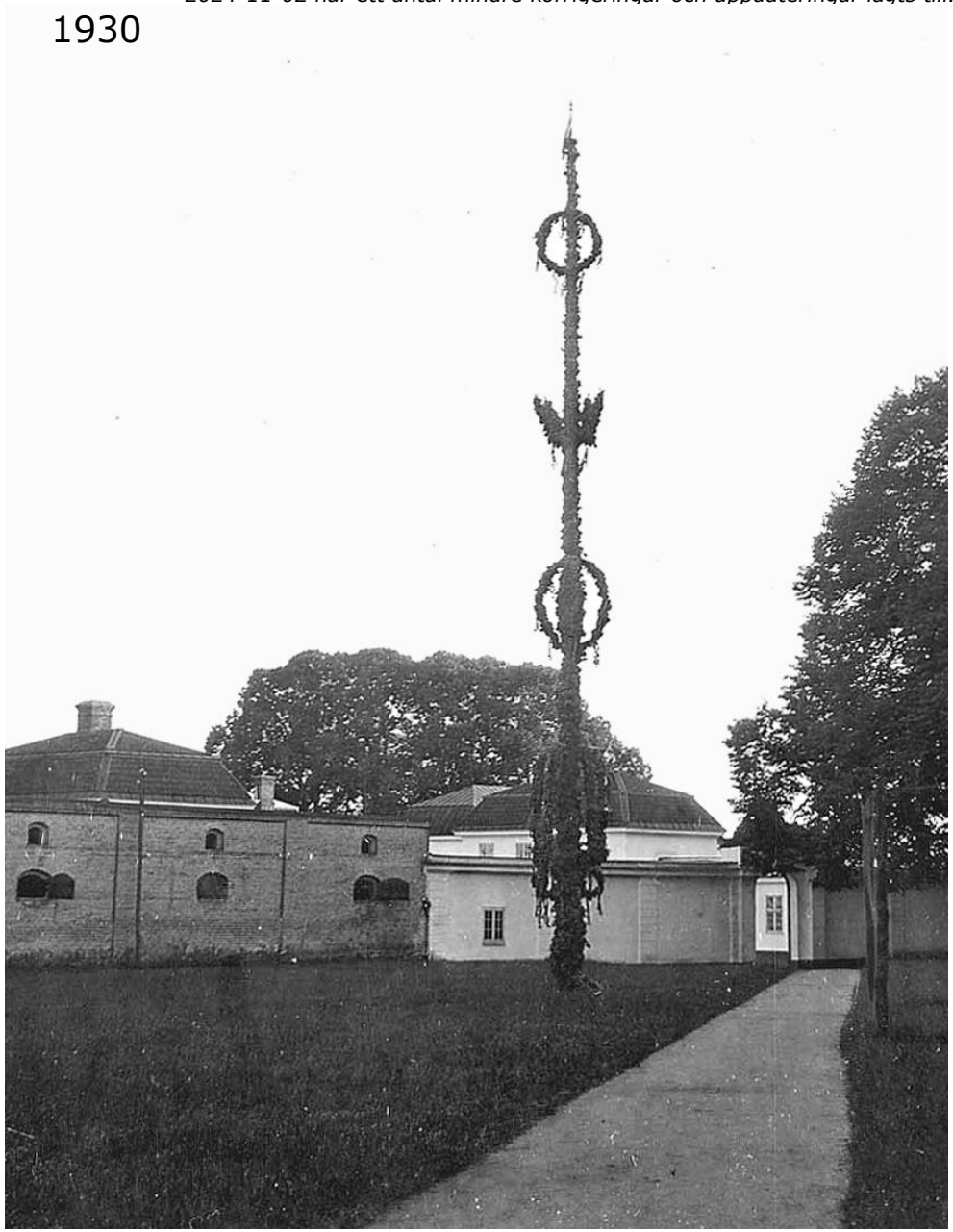

1931

1935. Skolan, Långahus del av kvarnen nere till höger, mm (Ref. Kulturen Lund, bild 85976_10817_01)

1935. Kvarnen. Del förstoring av föregående bild (Ref. Kulturen Lund, bild 85976_10817_01).

1935. Skolan. Del förstoring av tidigare bild (Ref. Kulturen Lund, bild 85976_10817_01).

Notera telefonstolparna på vägen till telefonstationen

1935. Övedskloster med kyrkan i bakgrunden (Ref. Kulturen Lund, bild 85976_6658_01).

Öveds Kraftverk, 150 kW, delförstoring föregående bild (Ref. Kulturen Lund, bild 85976_6658_01).

Flygfotot är från 1935. Kraftverket byggdes 1936-37. Vad är rätt årtal?

Öveds vattenkraftverk på 150 kW.
Bilderna från Regionsmuseet Kristianstad 2005, Rapport 2005:98 Övedskloster.

Kraftstationen från nord. Tegeltaket faller in och växtligheten tar över. **2005**

Kraftstationen från insidan. Maskineri och styrpanel finns kvar. **2005**

Kraftstationen – Vattendrivet elkraftverk från 1937, nr 37 på planskiss. Tegelbyggnad med högre cementgjutet torn, stora gjutjärnsfönster och dubbel träport. Invändigt finns maskineri, manöverpanel och diverse verktyg kvar. Utvändigt ansluter grova rör för vattentillförsel från närliggande dammar. Omgiven av vildvuxen natur, illa åtgången med stort hål i taket och trasiga rutor. Akut behov av skyddstäckning.

2024-11-02 har ett antal mindre korrigeringar och uppdateringar lagts till.

Öveds vattenkraftverk på 150 kW.

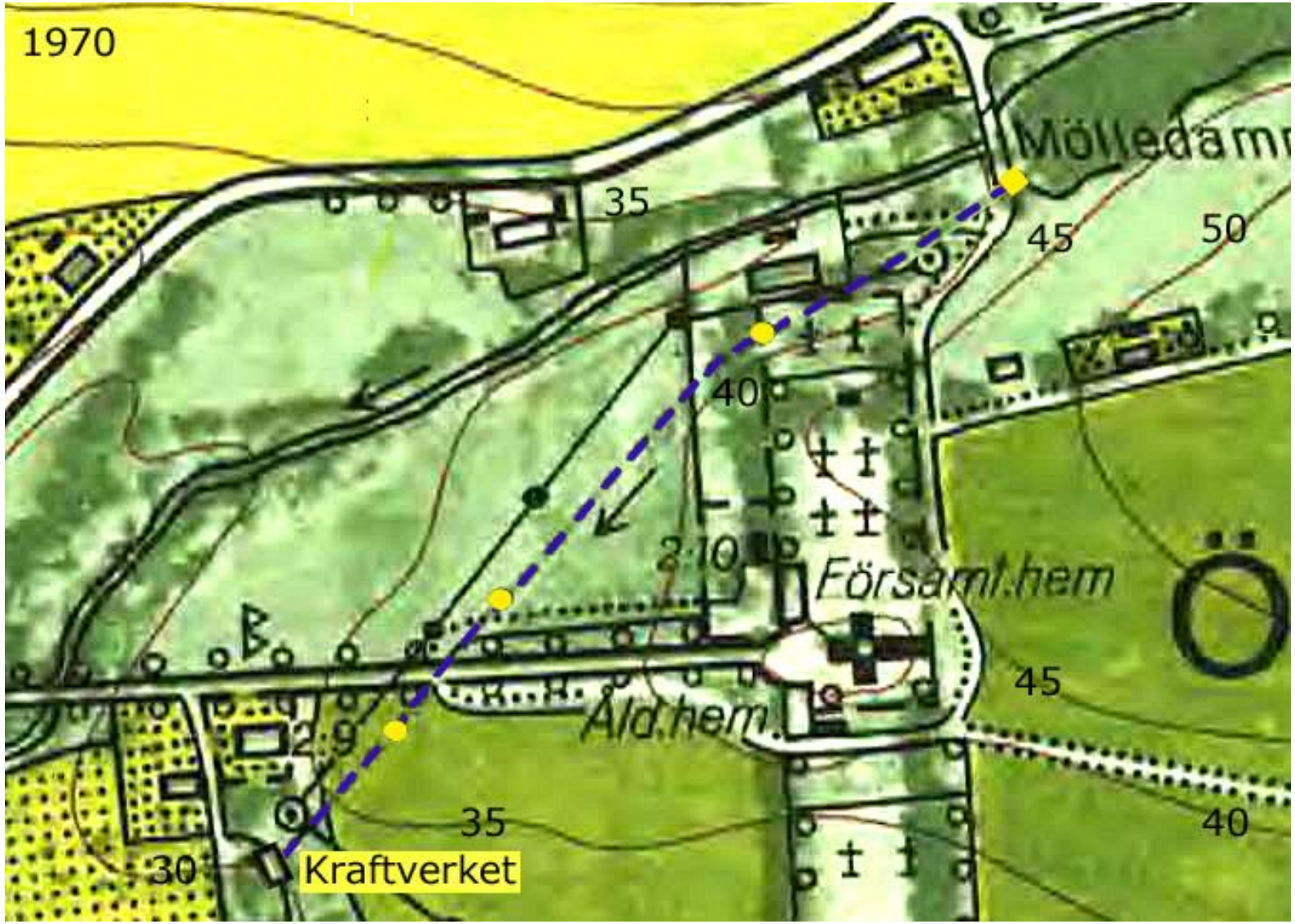

Blåstreckad linje, vattenkulverten till kraftverket.

Gula markeringar på kulverten är brunnar, som finns kvar 2015.

Elledning med transformator

Siffrorna på höjdkurvorna är höjden över ”havet” i meter. Mölledammens yta ligger mellan 40 och 45 meter.

Kraftverkets lägsta punkt är nedgrävd till ca 25 m. Detta ger en fallhöjd på ca 15-17 m till kraftverkets turbin.

Producerades el för allmänna elnätet eller för användning lokalt?

När lades produktionen ned? Fanns 1947.

När revs kraftverket?

Som vanligt är det svårt att hitta uppgifter om Öved.
I ’Statens offentliga utredning 1947:35’ om eldistribution nämns Övedsklosters fideikomiss med egen kraftstation.

Öveds Församling

2024-11-02 har ett antal mindre korrigeringar och uppdateringar lagts till.

1935. Flygbilder Öveds församling från Kulturen i Lund.

Vykort från Öveds Kalkstensbrott, utgivit 1910-1915. Fotot är från 1905 eller tidigare.

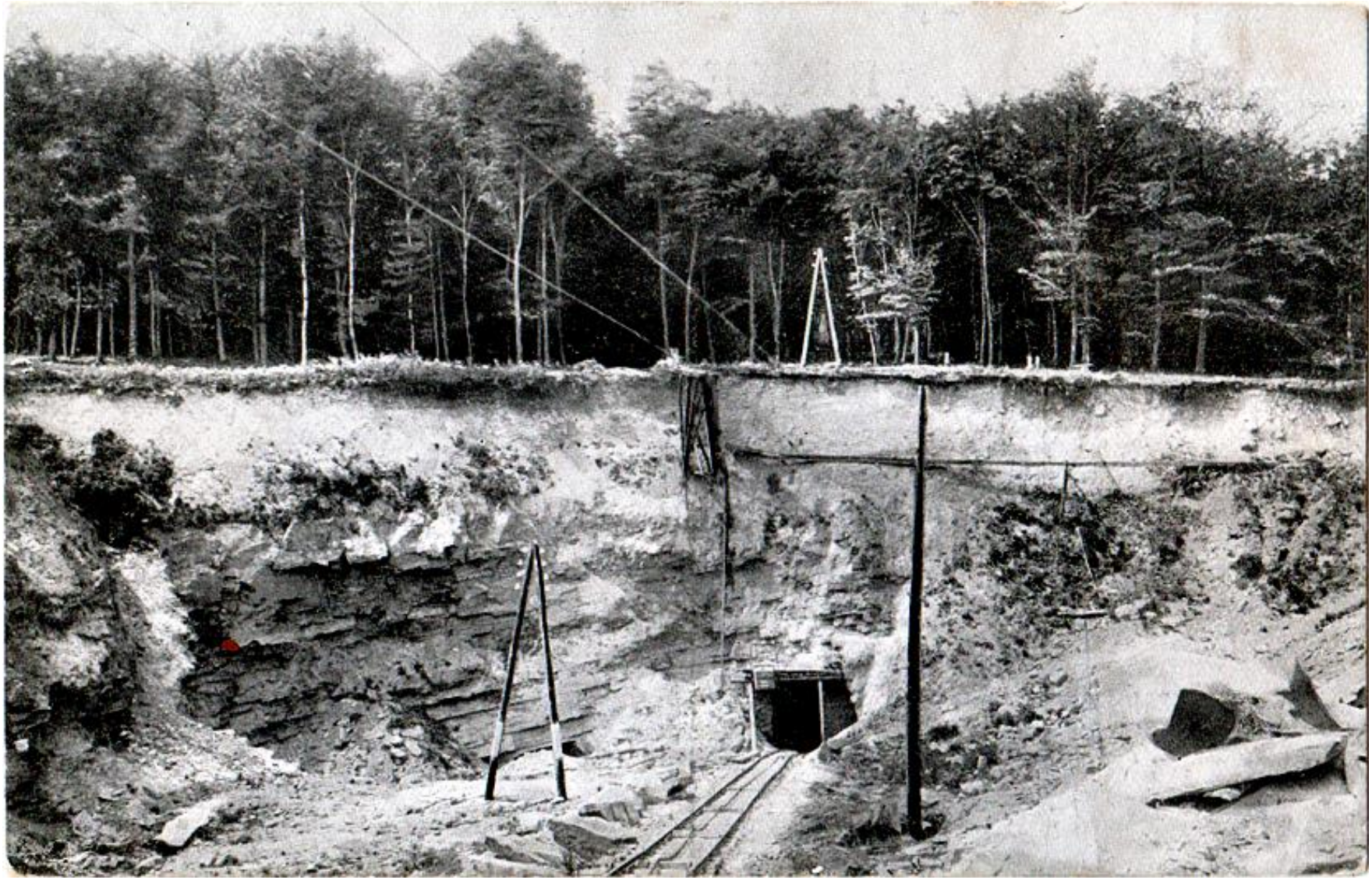

Vykortet är en kopia från reklamhäftet från Öwedsklosters Sandstensbrott AB 1905.

Affären i Öved 1940-tal?

1947. Flygfoto Öved.

1947 flygfotograferades hela Skånes inland, kusterna dito redan 1938-1940.
Bilderna finns fritt tillgängliga från http://www.gis.lu.se/geodataFlygbilder.htm
Max upplösning på bilderna är som på bilden ovan.

1947. Mölledammen och Vassen i Öved.

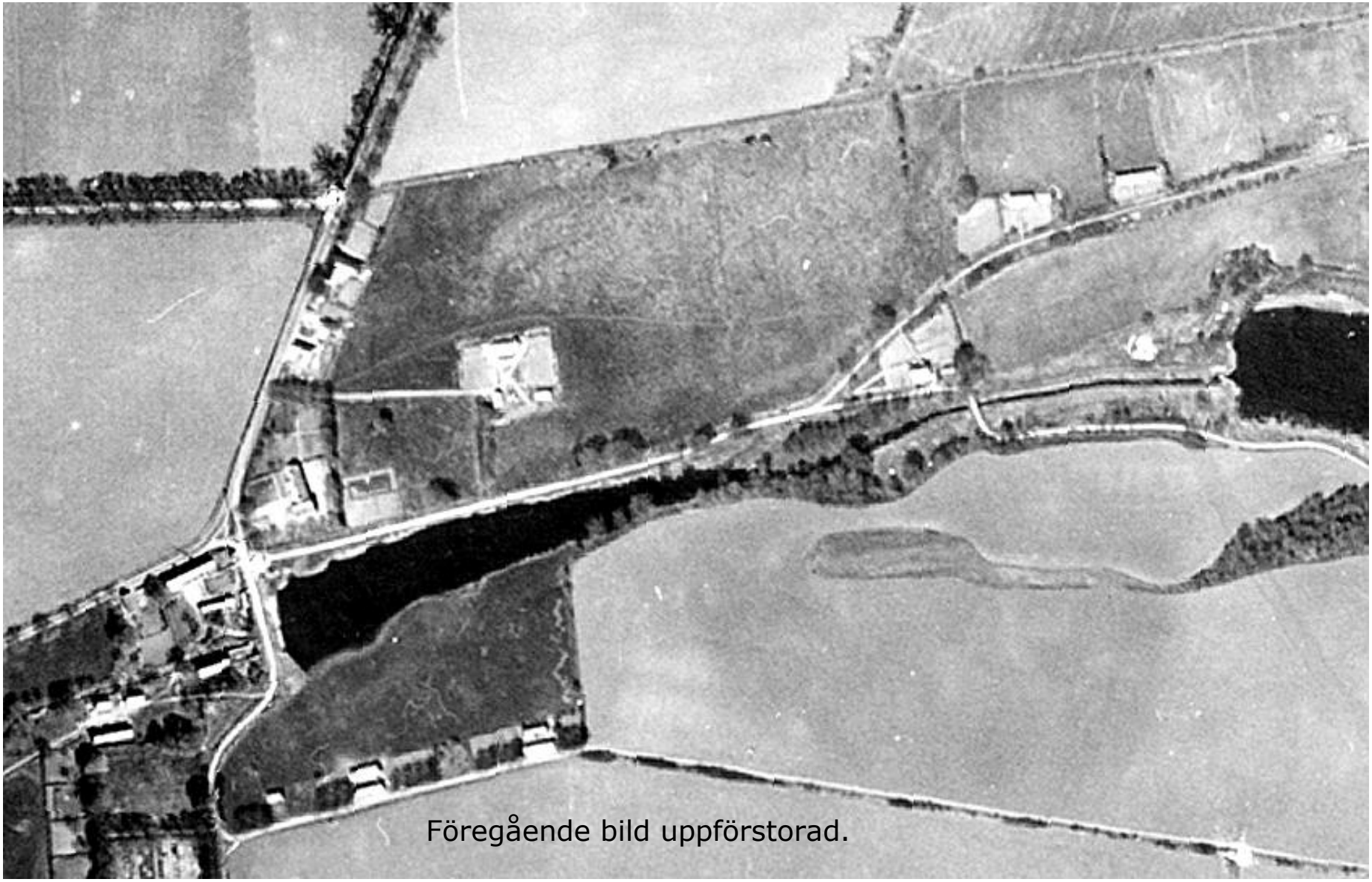

Föregående bild uppförstorad.